

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER HAKKINDA ORTAÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURAK SARICA

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. OKAN YAŞAR

ÇANAKKALE - 2021

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER HAKKINDA ORTAÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURAK SARICA

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. OKAN YAŞAR

ÇANAKKALE- 2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Burak SARICA tarafından Prof. Dr. Okan YAŞAR yönetiminde hazırlanan ve **27/08/2021** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Okan YAŞAR

(Danışman)

Doç. Dr. Musa ULUDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Oya ERENOĞLU

.....

.....

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 27/08/2021

.....

Prof. Dr. Pelin KANTEN

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Burak SARICA

.././20..

ÖNSÖZ

Her birey ve toplum, yaşadığı çevreye göre şekillenmektedir. Bu şekillenmeler bireylerde birtakım kimlikler oluşturmaktadır. Bu kimliklerin oluşturulması için öncelikle bireyin kültürünü, toplumunu, ülkesini, doğal, tarihi ve kültürel değerlerini ve bunları oluşturan fiziki ve beşerî unsurları tanınması bakımından coğrafya eğitimi önem taşımaktadır. Bireyin geçmişini, bugününü ve geleceğini daha iyi anlamada ve milli bir bilinç oluşturmada doğal, tarihi ve kültürel değerler önemli bir yere sahiptir. Bu değerlere gerekli önemin verilmesi ve gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması öncelikli ele alınması gereken bir konudur. Türkiye’de gün geçtikçe doğal, tarihi ve kültürel değerlerin önemi daha da fazla anlaşılmaktadır. Bu araştırma; Çanakkale ilindeki ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, yüksek lisans eğitimim boyunca görüşlerini benimle paylaşan, hoşgörü ve anlayışıyla desteğini esirgemeyen, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Okan YAŞAR’a,

Çalışmam esnasında görüş, düşünce ve önerilerinden yararlandığım, tecrübesiyle bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Ahmet ESENKAYA’ ya,

Sürecin en başından bu zamana kadar her koşulda yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen sevgili dostlarıma,

Sevgisini ve desteğini her zaman hissettiğim, her zaman gurur duyduğum, bana iyi bir insan olmanın erdeminin öğrettiği, her koşulda yanımda olduklarını bildiğim ve varlıklarından güç aldığım annem Miyase SARICA ve babam İsak SARICA ’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Burak SARICA

Çanakkale-2021

ÖZET

DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER HAKKINDA ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Burak SARICA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Okan YAŞAR

27/08/2021, 127

Bulunduğu coğrafya itibariyle Çanakkale ili birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve sayısız yaşamı içerisinde barındırmıştır. Birçok doğal, tarihi ve kültürel değere ev sahipliği yapmaktadır. Çalışma kapsamında Çanakkale ilinde bulunan birçok değer arasından; Kazdağı, Gökçeada, Bozcaada, Çanakkale Boğazı, Çardak Lagünü, Kestanbol Kaplıcası, Troya Antik Kenti, Assos Antik Kenti, Parion Antik Kenti, 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı, Şehitler Abidesi, Kilitbahir Kalesi, Aynalı Çarşı, Çanakkale Seramikleri, Peynir Helvası ve Ezine Peyniri’ ne yönelik ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeyleri incelenmiştir.

Bu araştırmanın amacı Çanakkale ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeylerini belirlemektir. Araştırma, tarama (survey) yöntemi kapsamında yapılmış olup nicel ve nitel araştırma yönteminin bir arada kullanıldığı “karma model” kullanılmıştır. Araştırmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Çanakkale ilinde bulunan ortaöğretim düzeyindeki okullar arasından seçkisiz örnekleme yolu 10 okul seçilmiş ve bu okullarda öğrenim gören 845 öğrenciye anket formu uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıkları cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu ve aile gelir durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalıkları “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Yüksek Düzeyde” gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada anket dışında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, 13 kadın, 12si erkek olmak üzere toplamda 25 ğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formuna verilen cevaplar gz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin Çanakkale ilindeki değerleri yeterince gezip görme imkanının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuçlar incelendiğinde, koruma kullanma dengesinin yeterince sağlanamamış olması, bilinçlendirmenin yeterince yapılmamış olması durumları araştırma içerisinde ulaşılan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada araştırma bulguları sonucuna bağlı olarak; öğrencilerin bilinçlendirilmesi, Çanakkale değerlerinin tanıtımın yapılması, koruma kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim Coğrafya Dersi ğretim Programı, Kazanımlar, Doğal Değer, Tarihi Değer, Kültürel Değer, Farkındalık, Sürdürülebilirlik.

ABSTRACT

AWARENESS LEVELS OF SECONDARY EDUCATION STUDENTS ABOUT NATURAL, HISTORICAL AND CULTURAL VALUES: THE CASE OF ÇANAKKALE PROVINCE

Burak SARICA

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis Geography Education

Advisor: Prof. Dr. Okan YAŞAR

27/08/2021, 127

Because of its location, Canakkale Province has hosted many civilizations and countless lives. It is home to many natural, historical, and cultural values. In the study, the awareness levels of secondary school students about some natural, historical and cultural values of Canakkale were examined. Such as Kazdağı, Gökçeada, Bozcaada, Çanakkale Strait, Çardak Lagoon, Kestanbol Spa, Troy Ancient City, Assos Ancient City, Parion Ancient City, 18 March Çanakkale Sea Victory, Gallipoli Historical Site, Martyrs' Monument, Kilitbahir Castle, Aynalı Çarşı, Çanakkale Ceramics, Cheese Halvah and Ezine Cheese.

The aim of this study is to determine the awareness levels of secondary school students studying in Çanakkale about natural, historical, and cultural values. The survey model was used in the research using the "mixed method" in which quantitative and qualitative research methods were used together. In the research, 10 schools were selected randomly from among the secondary schools in Çanakkale in the 2018-2019 academic year and a questionnaire was applied to 845 students studying in these schools.

As a result, it has been seen that there are significant differences in the awareness of the secondary school students, who constitute the sample of the research, towards natural, historical, and cultural values, according to gender, school attended, grade level, father's education level, mother's education level, and family income status. It was concluded that the awareness of secondary school students about natural, historical, and cultural values was realized at a "High Level" with "Strongly Agree".

In addition to the questionnaire, a semi-structured interview form was also used in the research. A total of 25 students, 13 female, and 12 male, were interviewed. Considering the answers given to the interview form, it was concluded that the students did not have the opportunity to visit and see the values in Çanakkale.

As a result, the main problems are that the balance of protection and use has not been adequately achieved, and that awareness-raising has not been adequately made. Suggestions for raising awareness of students, promoting Çanakkale values, and ensuring the balance of protection and use are listed.

Keywords: Secondary Education Geography Curriculum, Achievements, Natural Value, Historical Value, Cultural Value, Awareness, Sustainability.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ.....	xvi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6. Araştırma Soruları.....	6
1.7. Tanımlar.....	7
1.8. İlgili Araştırmalar.....	9
1.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	9
1.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Farkındalık	16
2.2. Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere Yönelik Farkındalık.....	16
2.3. 2018 Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve Bileşenleri	18
2.4. Ortaöğretim Coğrafya Programında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Kazanımlar	20

2.5.	Ortaöğretim Coğrafya Programında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Kazanımların Ünitelere Göre Dağılımı	21
2.6.	Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerin İşleniş ve Öğretimine İlişkin Etkinlik Örneklerinin Ünitelere Göre Dağılışı.....	27
2.7.	Yerel Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler ve Coğrafya Eğitimi	30
2.8.	Çanakkale İli Değerlerine Genel Bir Bakış	32
2.8.1.	Doğal Değerler	32
	Kaz Dağı.....	32
	Gökçeada	34
	Bozcaada.....	36
	Çanakkale Boğazı	37
	Çardak Lagünü	39
	Kaplıcalar (Kestanol, Çan Etılı Tepeköy)	40
2.8.2.	Tarihi Değerler	41
	Troya Antik Kenti.....	41
	Asos Antik Kenti	46
	Parion Antik Kenti.....	48
	18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi	50
	Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı	53
	Şehitler Abidesi	55
	Kilitbahir ve Çimenlik Kaleleri	56
	Saat Kulesi.....	58
	Aynalı Çarşı.....	59
2.8.3.	Kültürel Değerler.....	61
	Çanakkale Seramikleri.....	61
	Peynir Helvası.....	63
	Ezine Peyniri.....	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METADOLJİSİ/MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.	Araştırmanın Modeli.....	66
3.2.	Evren ve Örneklem	66
3.3.	Verilerin Kaynağı, Toplanması ve Düzenlenmesi	68
3.4.	Verilerin Analizi ve Yorumu	670

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1.	Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.....	72
	Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	74
4.2.	Madde Bazlı Farkındalık Düzeyleri.....	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	76
4.3.	Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	77
4.4.	Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Görülen Okul Değişkenine Göre	
	İncelenmesi	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	79
4.5.	Farkındalık Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	81
4.6.	Farkındalık Düzeylerinin İkamet Yeri Değişkenine Göre İncelenmesi.....	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	83
4.7.	Farkındalık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre	
	İncelenmesi	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	88
4.8.	Farkındalık Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre	
	İncelenmesi	
	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin	88
4.9.	Farkındalık Düzeylerinin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi	
	Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Farkındalık Seviyelerine İlişkin Nitel	90
4.10.	Veriye Dayalı Sonuçlar.....	

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.	Tartışma	103
5.2.	Sonuç	107
5.3.	Öneriler	111
	KAYNAKÇA.....	115
	EKLER	I

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MYO	Meslek Yüksek Okulu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
N	Toplam Cevaplayıcı Sayısı
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
Min	Minimum Değer
Max	Maksimum Değer
F	Frekans
Ss	Standart Sapma
Sd	Standart Hata
P	Anlamlılık Derecesi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	“Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere Yönelik Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler, Beşeri Sistemler ve Çevre ve Toplum Öğrenme Alanındaki Kazanımlar	20
Tablo 2	Ankete Katılan Öğrencilerin Okula Göre Dağılımı	67
Tablo 3	Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları	68
Tablo 4	Normallik Dağılımı Tablosu	69
Tablo 5	Boyut Ortalamalarının Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları ve Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri	70
Tablo 6	Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	72
Tablo 7	Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	73
Tablo 8	Ankete Katılan Öğrencilerin İkamet Yerlerine Göre Dağılımı	73
Tablo 9	Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba ve Anne Eğitim Durumu Dağılımı	74
Tablo 10	Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyi Dağılımı	74
Tablo 11	Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Madde Bazlı Farkındalık Düzeyi	75
Tablo 12	Doğal, Tarihi ve Kültürel Farkındalık Düzeyi ile Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Mann Whitney U Testi Sonuçları)	77
Tablo 13	Ankete Katılan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullar ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	77
Tablo 14	Ankete katılan öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullara Göre Farkındalık Düzeyleri	78
Tablo 15	Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	79
Tablo 16	Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)	79
Tablo 17	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi Ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Sınıf Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri	80
Tablo 18	Ankete Katılan Öğrencilerin İkamet Yerleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	81
Tablo 19	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi Ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri ile İkamet Yerleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)	82

Tablo 20	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle İkamet Yerlerine Göre Anlamlı Farklılıkları	83
Tablo 21	Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	83
Tablo 22	Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi İle Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)	84
Tablo 23	Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri	85
Tablo 24	Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	86
Tablo 25	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Anne Eğitim Düzeyleri İle Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)	86
Tablo 26	Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri	87
Tablo 27	Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumları ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişki (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	88
Tablo 28	Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Aile Gelir Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)	88
Tablo 29	Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Farkındalık Düzeyleri	89
Tablo 30	Somut (doğal, tarihi) ve Somut Olmayan (kültürel) Değerler Nelerdir Sorusuna Verilen Cevaplar	90
Tablo 31	Çanakkale İlindeki Doğal Değerlerin Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar	95
Tablo 32	Çanakkale İlindeki Tarihi ve Kültürel Değerlerin Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar	96
Tablo 33	Çanakkale İli İlçelerinde Bulunan Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerden Hangilerini Gezip Gördünüz veya Tattınız Sorusuna Verilen Cevaplar	97
Tablo 34	Çanakkale İli İlçelerinde Bulunan Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerden Hangilerini Gezip Görmeyi ve Tatmayı Planlıyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Çalışma Alanı Lokasyon Haritası	2
Şekil 2	Çanakkale İli Değerlerinin Dağılışı	3
Şekil 3	Türkiye’deki Doğal ve Kültürel Sembollerin Mekân İlişkisi Konusunun İşlenişi	22
Şekil 4	Türkiye’nin Kültürel Mirası Konusunun İşlenişi	23
Şekil 5	Türkiye’nin UNESCO Kültür Mirası Görselleri	24
Şekil 6	Coğrafi İşaretler Konusunun İşlenişi	25
Şekil 7	Türk Kültür Havuzu Konusunun İşlenişi	26
Şekil 8	Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler Konusunun İşlenişi	27
Şekil 9	Yaşanılan Bölgedeki Turistik Alanların Sorgulandığı Etkinlik Örneği	28
Şekil 10	Türkiye’nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekânla İlişkilendirildiği Etkinlik Örneği	28
Şekil 11	Türkiye’nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekân İlişkisi Konusundaki 2. Etkinlik Örneği	28
Şekil 12	Türkiye’nin Kültürel Mirası Konusundaki Etkinlik	29
Şekil 13	Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler Konusundaki Etkinlik	30
Şekil 14	Araştırma Kapsamında İncelenen Değerlerin Dağılışı	32
Şekil 15	Kazdağı Fiziki Haritası	33
Şekil 16	Gökçeada Topoğrafyası Oldukça Dağlık Bir Yapı Gösterir	35
Şekil 17	Bozcaada Düz Bir Topoğrafyaya Sahiptir	37
Şekil 18	Çanakkale Boğazı Kıyıları Tarih Boyunca Medeniyete Ve Göçlere Sahne Olmuş Stratejik Bir Su Yoludur	38
Şekil 19	Çardak Lagünü Önemli Bir Sulak Olması Nedeniyle Tabiat Parkı Olmaya Adaydır	40
Şekil 20	Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Şekil	54
Şekil 21	Araştırma Kapsamında Örnekleme Oluşturan Liselerin Dağılımı	67

Şekil 22	Normallik Dağılımı Grafiği	70
Şekil 23	Coğrafya Dersleri Kapsamında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerleri Öğrendiniz mi Sorusuna Verilen Cevaplar	93

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf No	Fotoğraf Adı	Sayfa No
Fotoğraf 1	Ezine Kestanbol Kaplıcaları Termik Su Kaynağı	41
Fotoğraf 2	Troya Antik Kentinden Görüntü	42
Fotoğraf 3	Troya Antik Kentinin Kalıntıları	43
Fotoğraf 4	Troya Müzesi'ndeki Troya 'dan Günümüze Kalan Troas Altınları İşlemeciliği Örnekleri	44
Fotoğraf 5	Troya Müzesi'ndeki Polykesena Lahdi ve II. Muwatalli'nin Wilusa Kralı Alaksandu ile Yaptığı Antlaşma	44
Fotoğraf 6	Hadrianus Heykeli ve Kybele Heykeli	45
Fotoğraf 7	Assos Antik Kentinden Görüntüler	47
Fotoğraf 8	Troya Müzesi'ndeki Assos Vitrini ve Müzisyenler Grubu	47
Fotoğraf 9	Parion Antik Kenti	48
Fotoğraf 10	Parion Kazı Alanları, Kazılarda Elde Edilen Lahit ve Oyma Sanatı Örneği	49
Fotoğraf 11	Troya Müzesi'ndeki Kentauros Heykeli Ve Bronz Amphora	50
Fotoğraf 12	İtilaf Donanmasından Bir Fotoğraf	51
Fotoğraf 13	Çanakkale Deniz Zaferinde Büyük Öneme Sahip Olan Nusrat Mayın Gemisi	52
Fotoğraf 14	Şehitler Abidesi	56
Fotoğraf 15	Kilitbahir Kalesi	57
Fotoğraf 16	Çimenlik Kalesi	57
Fotoğraf 17	Saat Kulesi	58
Fotoğraf 18	Aynalı Çarşı	59
Fotoğraf 19	Aynalı Çarşı İçinden Bir Görüntü	60
Fotoğraf 20	Çanakkale Seramik Müzesi'ndeki Seramik Testi Yapım Aşamaları	62
Fotoğraf 21	Çanakkale Seramik Müzesi'ndeki At Başlı Seramik Testi Örnekleri	62
Fotoğraf 22	Seramik Örnekleri	63
Fotoğraf 23	Peynir Helvası	64

Fotoğraf 24	Ezine Peyniri	65
Fotoğraf 25	Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi'nde Anket Çalışması	114
Fotoğraf 26	Lapseki İmam Hatip Lise'nde Anket Çalışması	114

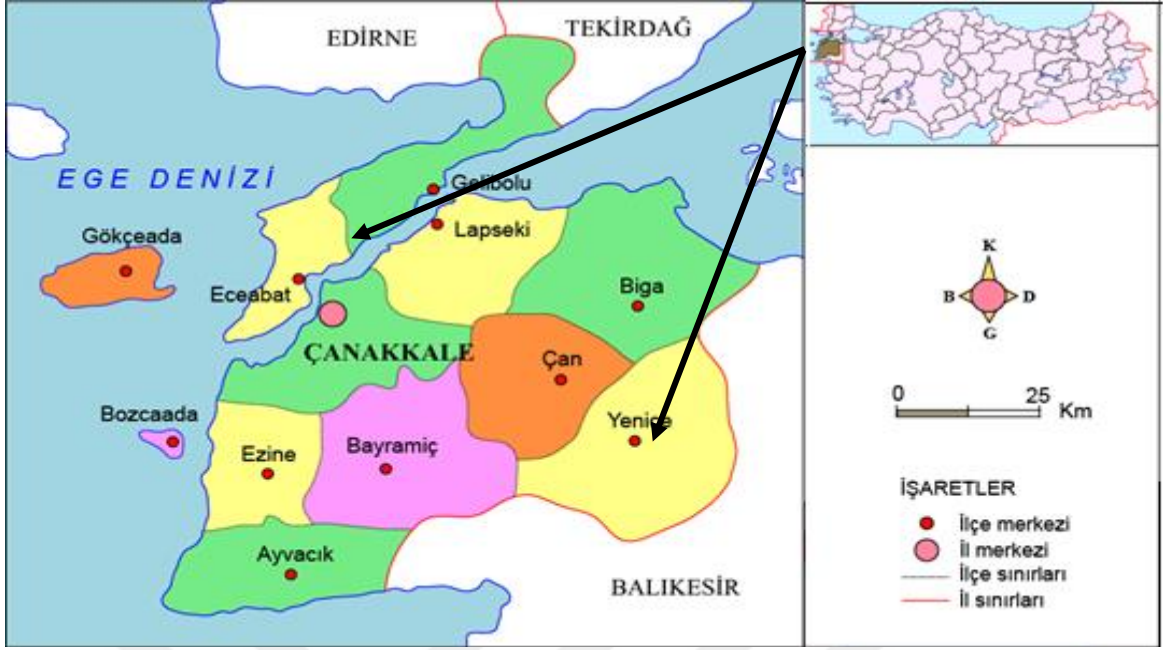
BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Değerler, bir toplumun yaşadığı dönemden sonraki nesillere bıraktığı en önemli mirastır. Geçmiş toplumları anlamada ve anlamlandırmada önemli bir yere sahip olan değerler, gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılmalıdır. Değerlerin gelecek nesillere aktarılması değer eğitimi ile gerçekleştirilmektedir. Değer eğitimi, daha bilinçli bir nesil yetiştirilip, bu değerlerin sürdürülebilir kullanımına yönelik fayda sağlayacaktır. Coğrafya, kültürel değerlerin mekânsal dağılımını ve kültürel değerlerin mekânsal kullanımını inceler (Doğaner, 2003: 15). Değer eğitiminin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi, yaşadığımız coğrafyayı iyi bir şekilde bilmemizden geçmektedir.

Binlerce yıldır birçok medeniyetin beşiği konumunda bulunan Türkiye gerek doğası, tarihi ve gerekse kültürel birikimi açısından zengin bir geçmişe sahiptir. Uzun yıllar öncesine dayanan geçmişinden dolayı ülkemiz başta dağlar, göller, adalar, vadiler, boğazlar, kaplıcalar, mağaralar, peri bacaları, sahiller, travertenler ve şelaleler olmak üzere çok sayıda doğal varlıklara; birçok medeniyet kalıntısı, antik kentler, hanlar, kaleler, saraylar, surlar olmak üzere çok sayıda tarihi değere; yemekler, el sanatları, şarkılar, inançlar, kutlamalar (nevruz, düğün, nişan vb.), sivil mimari (saat kuleleri, çarşılar, camiiler, külliyeleer vb.); halk tiyatroları, fıkralar, masallar, destanlar kıyafetler gibi somut olmayan kültür varlıklarına da ev sahipliği yapmaktadır. Ülkemizin dört bir yanına dağılan bu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bir kısmına da Çanakkale ili ev sahipliği yapmaktadır. Çanakkale ili, doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından ülkemizin minyatürü niteliğindedir.

Çanakkale ili, Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Biga Yarımadası ve Balkan Yarımadasının Doğu Trakya bölgesine bağlı Gelibolu Yarımadasında toprakları bulunmaktadır. Böylece hem Asya hem de Avrupa kıtasında toprakları bulunan bir ilimizdir. Çanakkale ilinin büyük bir kısmı Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde yer alırken küçük bir kısmı ise Ege Bölgesi'nde bulunmaktadır (Yaşar ve Yaşar, 2007). Konumu itibarıyla güneydoğusunda Balıkesir ili, batısında Ege denizi, kuzeybatısında Edirne ili ve kuzeyinde ise Tekirdağ ili ile Marmara Denizi tarafından çevrilidir.

Şekil 1. Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Çanakkale, aynı adı taşıyan boğazı sayesinde Asya ile Avrupa ve Akdeniz ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlayan iki doğal su geçidinden biri olmasından dolayı yerleşme tarihi oldukça eskidir. Çanakkale Boğazı stratejik önemi nedeniyle çok sayıda medeniyete sahne olmuş bu da ilin somut ve somut olmayan kültür varlıkları bakımından zengin özellikler göstermesine yol açmıştır.

Çanakkale ili bulunduğu konum itibarıyla eski çağlardan günümüze kadar yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Farklı birçok kültürün çakıştığı ve bu sayede kültürel zenginliğe yol açtığı için (Ter vd., 2014) zengin bir doğal, tarihi ve kültürel mirasa sahiptir. Tarih öncesi dönemlerde başlayan yerleşmeler antik çağlarda koloni şehirleri ile devam etmiştir. Daha sonraki dönemlerde sırasıyla Lidya, Pers, Helenistik, Roma ve Bizans İmparatorlukları hakimiyetinde kalmış ve son olarak da Türk hakimiyeti girmiştir (Telek, 2019). Günümüzde Çanakkale ilinde bu medeniyetlere ait tarihi değerler olarak Çanakkale Şehitlik Abidesi, Assos Antik Kenti, Troya Antik Kenti, Athena Tapınağı, Parion Antik Kenti, 18 Mart 1915 Deniz Zaferi ve Çanakkale Kara Muharebeleri, Çimenlik Kalesi, Saat Kulesi, Aynalı Çarşı; kültürel değerler olarak Çanakkale seramikleri, Peynir Helvası, Ezine peyniri, Mitolojiler, Türküler; doğal değerler olarak Kazdağı, Adalar (Gökçeada ve Bozcaada), Çanakkale Boğazı, Ayazma, nitelikli plajlar ve kaplıcalar bulunmaktadır (Savaş ve Özdemir, 2020). Çanakkale ilinde çok sayıda değer olmasına rağmen bu ilde eğitim gören

öğrencilerin bu değerleri ne ölçüde gördükleri, ya da görüp görmedikleri tartışılması ve araştırılması gereken bir konudur.

Şekil. 2. Çanakkale İli Değerlerinin Dağılışı

Dünyada giderek artan ekonomik ve teknolojik gelişmeler birçok konuyu olduğu gibi turizmi de etkilemektedir. Turizm giderek ülke ekonomilerinde önemli bir paya sahip olmakta ve turistlerin yaptığı harcamalar ekonomiye can vermektedir. Farklı bölgeleri ziyaret eden yerli ve yabancı turistler gittikleri bölgeleri çeşitli yönlerden etkileyebilmektedir (Sağlam, 2019). Turist sayısının giderek artması ve turistlerin bilinçsiz oluşları doğal, tarihi ve kültürel değerlere zarar vermektedir. Bu konuda giderek önem kazanan sürdürülebilir kullanım kavramı karşımıza çıkmaktadır. Tarihi, kentsel, doğal sitler, arkeolojik alanlar, öğren yerleri, höyükler, anıtlar, camiiler gibi kültür değerleri, kültürel mirası oluşturan unsurlardır ve bu unsurlar yasalar tarafından koruma altına alınması gereken yerlerdir (Doğaner, 2003: 2). Ülkemizin önemli doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin sürdürülebilir kullanımı sağlandığı taktirde memleketimize çok daha büyük katkılar sağlayacaktır.

1.1.Problem Durumu

Eğitimin başlıca amaçlarından biri de bireylere evrensel değerlerin kazandırılmasının yanı sıra yaşadıkları çevrede bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin de çeşitli eğitim kademelerinde eğitim programları aracılığıyla bireylere aktarılmasıdır. Çanakkale ili doğal, tarihi ve kültürel değerler açısından son derece zengindir. 2009 yılında hazırlanan “Çanakkale Değerleri Envanteri” kapsamında toplam 273 doğal, tarihi ve kültürel değere ev sahipliği yapmaktadır (Akdemir, vd., 2009). Bu çerçevede ortaöğretim öğrencilerinin yaşadıkları çevrede doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef çerçevesinde araştırmanın problemi “Çanakkale ilinde lise türü okullarda öğrenim gören öğrencilerin Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin farkındalar mı?” olarak ortaya konulmuştur.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Çanakkale ilinde ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin yaşadıkları ildeki doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık seviyeleri ve bu farkındalığın sınıf düzeyi, akademik başarı durumu, cinsiyet, ikâmet yeri, aile gelir düzeyi, baba ve anne eğitim durumu değişkenleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara bağlı olarak öğrencilerin bu konudaki farkındalıklarının bahsedilen değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin il değerlerine ilişkin farkındalık düzeylerinden hareketle doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması bakımından önerilerde bulunulmayı amaç edinmektedir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Doğal, tarihi ve kültürel değerler bireyin geçmişini, bugününü ve geleceğini daha iyi anlamada ve milli bir bilinç oluşturmada önemli bir yere sahiptir. Bu değerlere gerekli önemin verilmesi ve gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması öncelikli ele alınması gereken bir konudur. Türkiye’de her geçen gün doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ne derece

önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Her birey ve toplum yaşadığı çevreye göre şekillenmektedir. Bu şekillenmeler bireylerde birtakım kimlikler oluşturmaktadır. Bu kimliklerin oluşturulması için öncelikle bireyin kültürünü, toplumunu, ülkesini, doğal, tarihi ve kültürel değerlerini ve bunları oluşturan fiziki ve beşerî unsurları tanıması bakımından da coğrafya eğitimi önem taşımaktadır.

Bu araştırma; öğrencilerin geçmişini, bugününü ve geleceğini anlamasında, milli bir bilincin oluşmasında; doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklarının artırılmasında ve değerlerinin sahiplenilmesi ve sürdürülebilir kullanımı bakımından önemlidir. Çalışma ankete katılan öğrencilerin farkındalıklarını analiz ederek farkındalıklarının daha da artırılması için hangi çerçevede çalışmalar yapılabileceği hususunda araştırmacılara ışık tutması bakımından önemlidir.

1.4.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma;

- 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, Çanakkale ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim düzeyinde eğitim veren okullarda öğrenim gören, seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen ve ankete katılan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler zaman açısından 19 Nisan 2019 ile 30 Haziran 2019 tarihleri arasında yer alan dönemi kapsamaktadır.
- Araştırma bulgularının değerlendirilmesinde kullanılan ölçme araçları istatistiksel tekniklerle sınırlıdır.
- Araştırma lise türü okullarda öğrenim gören ve ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin belirlenmesiyle sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada aşağıdaki varsayımlar kabul edilecektir.

- Seçkisiz örnekleme yoluyla seçilmiş ortaöğretim öğrencilerinin, evreni temsil edebilecek durumda olduğu,

- Veri toplama aracının, araştırma amaçlarına uygun verilerin toplanmasında aranan şartları sağlıyor olduğu,
- Ölçeğin hazırlanması aşamasında görüşlerine başvurulmuş alan uzmanlarının ölçeğin hazırlanmasında etkili olduğu,
- Görüşlerine başvurulmuş ortaöğretim öğrencilerinin ölçeğe verdikleri cevapların, gerçek görüşlerini yansıtmakta olduğu; varsayılmaktadır.

1.6.Araştırma Soruları

Ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin, doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeyleri çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, ikamet yeri, ekonomik gelir) çerçevesinde incelenerek anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği aşağıdaki sorular çerçevesinde irdelenmiştir.

6.3.1. Ortaöğretim öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıkları ne düzeydedir?

6.3.2. Ortaöğretim öğrencilerinin *cinsiyetleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6.3.3. Ortaöğretim öğrencilerinin *sınıf düzeyleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6.3.4. Ortaöğretim öğrencilerinin *ikamet ettiği yer* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6.3.5. Ortaöğretim öğrencilerinin *anne eğitim seviyesi* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6.3.6. Ortaöğretim öğrencilerinin *baba eğitim seviyesi* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6.3.7. Ortaöğretim öğrencilerinin *ailelerinin ekonomik gelirleri* ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.7.Tanımlar

Coğrafya: Coğrafya; coğrafi yeryüzünde doğal, beşeri ve ekonomik olayları insan faktörü ile ilgi kurarak inceleme konusu eden bir bilimdir (Doğanay ve Sever, 2016). Temeline bakıldığında bir yer yüzü bilimi olan coğrafya, tarihi kökeni ele alındığında en eski bilimlerden biridir (Doğanay ve Doğanay, 2020). Erinç (1999), yılında yayımlanan ders kitabında coğrafya tanımını “Yeryüzünü ve onun farklı karakterdeki bölgelerini, insanların yaşam alanı olarak inceleyen ve tanıtan bilim” olarak yapmıştır. Öğrenciler coğrafya eğitimi ile dünyayı algılama, anlama ve değerlendirme açısından coğrafi bilinç kazanırlar (Çifçi, 2017). Coğrafya, en genel hali ile iki anabilim dalına ayrılmaktadır. Bunlar, coğrafi yeryüzünün doğal çevre faktörlerini konu edinen Fiziki Coğrafya ve insan unsurunu içerisinde barındıran Beşeri Coğrafya olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziki Coğrafya; orojenik, epirojenik, iklimik, tektonik ve hidrografik gibi uzun süreli çevre değiştirici süreçleri ve sel, heyelan, çığ, taşkın, volkan ve deprem gibi kısa süreli süreli çevre değiştirici süreçleri konu edinmektedir (Doğanay ve Orhan, 2016). Beşeri Coğrafya ise insan unsurunu barındıran sanayi, tarımsal faaliyetler, ulaşım, turizm, yerleşme ve kentleşme gibi faaliyetler ile bunların mekansal etkileri ve kültür-mekan ilişkileri üzerinde çalışmalar yürütmektedir (Doğanay, 2019).

Coğrafya Eğitimi: Coğrafya disiplini, öğrencilere içinde yaşadığımız dünya hakkında bilgi vererek farklı bir bakış açısı geliştirmelerine ve hem yerel hem de küresel değişimleri görmelerini sağlamaktadır. Coğrafya eğitimi öğrencilerin kimliklerinin oluşması ve kültürlerini, yaşadıkları toplumu oluşturan nedenleri tanımasına katkı sağlar. Coğrafya eğitimi ele alındığında doğal, tarihi ve kültürel değerlere sahip çıkan ve onları koruyan bireyler yetiştirmek önemli görevleri arasındadır (Akınoğlu, 2006). Coğrafya eğitimin bir diğer önemli görevi ise bireylerin ülkerin doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin sürdürülebilir kullanımını sağlayacak coğrafi bir bakış ve bilinç geliştirmektedir (Temirbekov ve Yesnazarova, 2013).

Sürdürülebilirlik: Birleşmiş Milletler’in Bruntland Komisyonu’nun 20 Mart 1987’de yaptığı toplantısında sürdürülebilirlik, günümüz ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını riske atmadan ve gelecek nesillerin hayatlarından çalmadan günümüz ihtiyaçlarını karşılamak olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilirliğin temelinde, günümüz ihtiyaçları karşılanırken gelecek nesillerin ihtiyaçlarının da düşünülmesi felsefesi

yatmaktadır (Yücer ve Kudak, 2020). Sürdürülebilirlik kelime anlamı olarak; üretkenlik ve çeşitliliğin devamlılığı sağlanırken, daimî olabilmek yeteneğini korumak, gelecek nesillere ekolojik, ekonomik ve sosyal koşulları devam ettirilebilir bir dünya bırakmak olarak tanımlanır (Karacan, vd. 2017). Küresel anlamda sürdürülebilirlik kavramı, Birleşmiş Milletlerin bünyesinde yer alan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında yayınladığı “Ortak Geleceğimiz” adlı rapor ile kamuoyuyla tanışmıştır (Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1991).

Değer: Değer, sosyal grubun ve toplumun varlığını, birliğini, devamını ve işleyişini sağlamak ve sürdürmek amacıyla toplumda bulunan bireylerin çoğu tarafından gerekli olduğu kabul edilen amaç, düşünce, inanç ya da temel ahlaki ilkelerdir (Baysal ve Salman, 2010). Toplum ve bireyin karşılıklı kontrollerini sağlayan (Yazıcı, 2006) ve bireyde oto kontrol becerisini artırıp toplumda bu değerleri bireye aktararak ortak kültürün devamını sağlayan bir unsurdur. Toplumsal hayatta din, görgü ve ahlak kuralları, vatanseverlik, estetik ile ilgili konular soyut değerlerimizi meydana getirirken; doğal ve tarihi değerler ise somut değerlerimizi meydana getirmektedir. Günümüz bilgi toplumunun yaşayan bir parçası olmak için değerlerimizin önemini anlamamız gerekir (Ott ve Pozzi, 2016).

Kültür: Bir toplumun tarihsel süreç içerisinde semboller, davranışlar, duyular, düşünceler, gelenekler, görenekler gibi her türlü varlıkların oluşturduğu ve sonraki kuşaklara iletmede kullanılan araçların tümüdür. Coğrafyacılar göre kültür; toplumun öğrendiği düşüncelerin ve davranışların özellikleriyle bu düşünce ve davranışların gelecek kuşaklara aktarıldığı yaşam şeklidir (Tümertekin ve Özgüç, 2009). Kültür, toplumların yaşamlarının ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kültür inaç, bilgi, davranış, dil, gelenek, düşünce, sanat yapıtları vb. olmak üzere her türlü somut ve soyut ürünleri ifade eder (Tanrıku, 2014). Kültürel coğrafya, insanların bulunduğu fiziki çevreden ziyade kültürlerinin vurgulandığı bir anlama sahiptir, bununla birlikte kültürel coğrafya, kültür gruplarını ve toplumun mekânsal çeşitliliklerini incelerken dil, din, yönetim, ekonomi ve kültürel olgularını analiz eder (Tümertekin ve Özgüç, 2009).

Farkındalık: En basit tanımı ile farkındalık, ne bildiğinin ve nasıl öğrendiğinin farkında olma durumu olarak tanımlanabilmektedir. Farkındalık kavramının temelini kişinin bilinçli denetim, öz düzenleme, öz denetim, öz değerlendirme ve çevresinin farkında olması gibi kavramlar oluşturur. Bu tanımlardan hareketle farkındalık, bireyin hayatı boyunca

ihtiyaç duyacağı bilişüstü düşünme becerileri kazanma ve kullanma olarak da ifade edilebilmektedir (Selçioğlu Demirsöz, 2014).

Kültürel Farkındalık: Toplumun bir parçası konumunda bulunan bireylerin kendine özgü değerleri, inançları ve yeteneklerini içselleştirerek anlamasıdır (Hovater, 2007). Anlama kabiliyetinin gelişmesi ile birlikte diğer bireylerin inançlarının, yaşayışlarının ve değerlerinin farklılığına karşı duyarlılığı artacaktır. Kültürel farkındalık aynı zamanda kültürel duyarlılık olarak da tanımlanmaktadır.

1.8.İlgili Araştırmalar

1.8.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bu araştırmanın konusu oluşturan “Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği” doğrudan araştırmaya konu olmamıştır. Bununla birlikte “Doğal, tarihi ve kültürel değer farkındalığı” teması altında çok sayıda araştırma bulunmaktadır.

Bugüne kadar ortaya konulan araştırmaların bir bölümü ortaöğretim, bir bölümü yüksek öğretim ve bir bölümü de esnaf, halk ve öğretmen görüşleri üzerine yapılmıştır.

Dinç vd., (2011), “*Uşak Üniversitesi Öğrencilerinin Tarihi ve Kültürel Eserler Hakkındaki İlgisi ve Farkındalıklarının İncelenmesi*” üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma Uşak’ta bulunan tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıkların belirlenebilmesi için Uşak Üniversitesi’nde 2011-2012 yılında Eğitim, Fen-Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler ve Mühendislik fakültelerinin dokuz farklı bölümünde öğrenim gören üçüncü sınıfta okuyan 560 lisans öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ulaşılan bazı sonuçlar şöyledir;

1. Öğrencilerin ilgi ve farkındalık düzeylerinin ortalamanın biraz üzerinde olduğu ve öğrenim görülen bölümün belirleyici olduğu görülüp; ilgi ve farkındalık düzeylerinin yüksek olan öğrencilerin Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dallarıyken, en düşük olanların Tekstil ve Makine Mühendisliği Bölümü öğrencileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Öğrencilerin, çalışma kapsamında ele alınan eserlerin %70 gibi bir kısmının farkında olmadığı saptanmaktadır.
3. Erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre daha yüksek seviyede farkındalığa sahip olduğu gözlenmektedir.

Ablak vd., (2014), “*Üniversite Öğrencilerinin Kırşehir’in Tarihi ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıkları*” isimli araştırmalarında; Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim görmekte olan 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarından oluşan 323 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırma neticesinde ulaşılan bazı sonuçlara göre; Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Kırşehir’in tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalık düzeyleri Sınıf Öğretmenliği öğretmen adaylarına göre daha yüksektir.

Çetin ve Gürgil (2014), “*Üniversite Öğrencilerinin Bartın’ın Doğal ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıkları*” adlı çalışmayı ortaya koymuşlardır. Doğal ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeyini belirlemeye yönelik olan bu araştırma, 2012-2013 akademik yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Sınıf Öğretmenliği ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği anabilim dallarından oluşan 267 öğretmen adayına uygulanmıştır. Araştırma sonucunda kadın öğretmen adaylarının Bartın’ın doğal ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalık düzeylerinin erkek öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinden daha yüksek olduğu, bununla birlikte Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerine göre daha yüksek olduğu, görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler incelendiğinde 2.sınıf öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek farkındalığa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yazıcı vd., (2017), “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Afyonkarahisar Turizmi Hakkındaki Algıları*” adlı çalışmalarıyla Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları şehirdeki turistik (doğal, tarihi ve kültürel) değerler hakkındaki algılarını (farkındalık) belirlemeyi amaçlamışlardır. Farkındalık düzeylerinin ikamet, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırma neticesinde ikamet yeri değişkenine göre ikameti Afyon olanların ve cinsiyet değişkenine göre kadın olanlar lehine farklılaşmanın daha fazla olduğu görülmüştür. Öğrencilerin farkındalıklarının genel olarak olumlu olduğu, bununla birlikte değerlerin etkili değerlendirilmediği sonucuna varılmıştır.

Arslan ve Büyük (2014), “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihi ve Kültürel Mekanlara/Esenlere İlgisi ve Farkındalıklarının İncelenmesi: Midyat Örneği*” adlı araştırmayı yapmışlardır. Araştırma Midyat ilçesindeki 38 Sosyal Bilgiler öğretmenin ilçenin tarihi ve kültürel mekan/eserlerine karşı ilgi ve farkındalıklarını ölçmek amacıyla 25 maddelik bir ölçek geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Araştırma neticesinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet, kıdem ve yerleşim yeri gibi değişkenlere göre farklılaşmanın olmadığı, bununla birlikte Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Midyat’ın tarihi ve kültürel mekanlarına ve eserlerine olan farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu ortaya konulmaktadır.

Akkaya (2017), “*Nazilli’deki Kültürel ve Tarihi Değerlere İlişkin Öğrenci Görüş ve Bilgilerinin İncelenmesi*” adıyla ortaya koyduğu çalışmada Nazilli’de öğrenim görmekte olan 5 farklı okuldaki 8.sınıf öğrencilerini temel almaktadır. Çalışmada öğrencilerin Nazilli’de bulunan kültürel ve tarihi değerler hakkında görüşlerini almayı ve değerler ile ilgili bilgilerini (farkındalıklarını) belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda öğrencilerin kültürel ve tarihi değerler hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğunu ve öğrencilerin değerlere karşı farkındalıklarının olumlu düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Aktın vd., (2015), “*Sinop Üniversitesi Öğretmen Adaylarının Sinop İline Ait Tarihi ve Kültürel Eserler Hakkındaki İlgi ve Farkındalık Düzeyleri*” isimli bir araştırma yapmışlardır. Araştırma 2012-2013 akademik yılı güz döneminde Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının Sinop ili tarihi ve kültürel eserleri hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla 328 öğretmen adayı üzerinde uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma neticesinde ulaşılan bazı sonuçlar şöyledir;

1. Yapılan araştırma neticesinde öğretmen adaylarının Sinop ili tarihi ve kültürel eserleri hakkındaki farkındalık düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu saptanmaktadır.
2. Öğretmen adaylarını, kadın öğretmen adaylarına göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.
3. Yapılan analizler neticesinde öğretmen adaylarının zihinlerinde henüz tarihi kültürel değerler üzerinden Sinop şehri imajı oluşmadığı anlaşılmaktadır.

Keçe (2015), “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ankara’nın Tarihi ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik İlgi ve Farkındalıkları*”nı inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırma ile üniversite öğrencilerinin Ankara ilinin tarihi ve kültürel turizm değerleri hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeylerini saptamayı amaçlamıştır. Araştırma ilgi ve

farkındalık olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırma Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören 336 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada ulaşılan bazı sonuçlar şöyledir;

1. Öğretmen adaylarının tutum toplam puanları ile farkındalık testinden alınan toplam puan arasında doğru orantının olduğu saptanmaktadır.
2. Araştırmaya katılan kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre tarihi ve kültürel değerlere yönelik göre daha olumlu tutuma sahip olduğu saptanmış ve yine kadın öğretmen adaylarının farkındalık testinden daha yüksek puan aldıkları gözlemlenmektedir.
3. Sınıf düzeyleri incelendiğinde Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik olarak üçüncü sınıf öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin daha üst seviyede olduğu çıkarımına varılmaktadır.

Karaca Yılmaz vd., (2017), “Kültürel Miras Farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama Çalışması” yönelik bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada Cumhuriyet üniversitesi öğrencilerinin, yaşadıkları Sivas şehrinin kültürel mirasına ilişkin farkındalıkları incelenmiştir. Cumhuriyet Üniversitesi merkez kampüsünde öğrenim gören 1200 öğrenci üzerinde uygulanan araştırmanın bazı sonuçları şöyledir;

1. Üniversite öğrencilerinin genel olarak kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.
2. Farkındalık düzeyinin düşük olmasının nedenleri üzerine yapılan odak grup çalışmalarında; öğrencilerin kendilerinden (ilgisizlik ve bilgisizlik) ve dış çevreden (yetersiz teşvik ve yetersiz kaynak) kaynaklı olduğu saptanmıştır.

Bahtiyar Karadeniz vd., (2018), “Üniversite Öğrencilerinin Ordu İlinin Doğal ve Kültürel Turistik Çekiciliklerine İlişkin Farkındalık Düzeyleri” isimli araştırmayı ortaya koymuşlardır. Araştırmada Ordu Üniversitesi'nin değişik yerleşkelerinde öğrenim gören öğrencilerin doğal ve kültürel turistik çekicilikler hakkındaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmış ve bu doğrultuda 1178 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bazı sonuçlar şöyledir;

1. Ordu Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin Ordu'nun doğal ve kültürel turistik çekicilikleri hakkındaki farkındalık düzeylerinin oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır.

2. Araştırma neticesinde erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Cihangir ve Köksal (2019), “*Gençliğin Kültürel Miras Algısı: Osmaniye Yöresi İçin Ankete Dayalı Bir Değerlendirme*” ismi ile ortaya koydukları bu çalışmada, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde okuyan öğrencilerin Osmaniye’nin kültürel değerlerini ne ölçüde bildiklerini, ne ölçüde sürdürülebilir kullanım gerçekleştirdiklerini ve bu değerlerin ne derece farkında olduklarını saptamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen 200 öğrenciye anket uygulanmış, uygulanan anket sonuçları SPSS programı yardımı ile analiz edilerek sonuçlara ulaşılmıştır. Osmaniye yöresinde okuyan öğrencilerin şehirdeki kültürel değerleri yeterince ziyaret etmediği, bilgi eksikliklerinin olduğu ve yeteri düzeyde farkındalığa sahip olmadıkları anlaşılmıştır.

Deniztaş (2019), “*Üniversite Öğrencilerinin Yalvaç’ın Yerel ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi*” adlı çalışmayı ortaya koymuştur. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinde farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yerel ve kültürel turizm değerleri hakkındaki farkındalıklarını belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. 200 öğrenciye uygulanan anketlerin analizleri neticesinde öğrencilerin yerel ve kültürel turizm değerine ilişkin farkındalık düzeylerinin ortalamanın altında olduğu saptanmıştır.

Demirbulat vd., (2015), “*Bursa’nın Somut Kültürel Varlıklarına Yönelik Öğrencilerin Algıları: Harmancık MYO Örneği*” isimli bir çalışmayı ortaya koymuşlardır. Araştırma, Uludağ Üniversitesi Harmancık Meslek Yüksek Okulu’nda öğrenim gören 244 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma ile öğrencilerin kültürel değerlere karşı tutumlarını, bu değerlere ilişkin sürdürülebilir kullanımlarını ve değerlere karşı farkındalıklarını belirlemek amaçlanmaktadır. Yapılan analizler neticesinde öğrencilerin Bursa’nın somut kültürel değerlerine karşı farkındalık düzeylerinin yüksek, algı ve tutumlarının gelişmiş olduğu görülmektedir.

1.8.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Zhang vd., (2018), “*The Influence of Cross-Cultural Awareness and Tourist Experience on Authenticity, Tourist Satisfaction and Acculturation in World Cultural Heritage Sites of Korea*” ismi ile yaptıkları bu çalışmada; Güney Kore’de yaşayan Çinlilerin

kültürel değer farkındalığı ve değer alanlarının sürdürülebilir kullanımının gelişimini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda Güney Kore’de göçmen, işçi ve öğrenci olarak yaşayan 430 Çinliye anket çalışması yapılmış ve yapılan anket çalışmasının sonucunda farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Ahmed (2017), “*Assessment of Students’ Awareness of the National Heritage (Case Study: The Preparatory Year Students at the University of Hail, Saudi Araia)*” adlı çalışmayı yapmıştır. Suudi Arabistan’daki Hail Üniversitesi öğrencilerinin ülkenin yerel değerlerine karşı farkındalık düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenmiş 178 öğrenciye 250 soruluk anketler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ülkenin yerel değerlerine karşı farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Roslan vd., (2017), “*Local Community Perception on The Importance of Cultural-Natural Heritage Protection and Conservation: Case Study in Jugra, Kuala Langat, Selengor, Malaysia*” adlı çalışmalarıyla değer farkındalığı ile kültürel ve doğal değerlerin korunması konusundaki algıları araştırmayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda 16 yaşından büyük ve en az 3 yıldır Jugra’da yaşayan yerel halk arasından 392 kişiye anket uygulanmış ve analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kültürel ve doğal değerlerin korunması ile değer farkındalığı konularında 16 yaşından büyük olan ve en az 3 yıldır Jugra’da yaşayan yerel halkın iyi bir anlayışa sahip olduklarını belirlemişlerdir.

Dewar vd., (2012), “*The Search for World Heritage Brand Awareness Beyond The Iconic Heritage: A Case Study of The Historic Centre of Macao*” adlı çalışmayı ortaya koymuşlardır. Çalışmanın kapsamını 2005 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne giren Makao Tarihi Merkezi’nin “Dünya Miras Listesi” unvanının değeri ve ziyaret eden turistler için bu değer farkındalığı oluşturmaktadır. 389 kişi üzerinde anket çalışması yapılmış ve ankete katılan kişilerin “Dünya Miras Listesi” unvanı bulunan St. Paul’un harabelerine (Makao Tarihi Merkezi) karşı bilinç düzeyleri asgari seviyede olduğu görülmüş ve kültürel değer farkındalıklarının da iyi düzeyde olduğu saptanmıştır.

Majzub vd., (2011), “*Cultural Awariness Among Preschool Teachers in Selangor, Malaysia*” ismiyle bir çalışma ortaya koymuşlardır. Çalışmada, Selangor Eyaleti’nde görev yapan ve seçkisiz örnekleme yoluyla seçilmiş olan 144 okulöncesi öğretmenin kültürel farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin kültürel farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Nyaupane ve Timothy (2010), “*Heritage Awareness and Appreciation among Community Residents: Perspectives from Arizona, USA*” ismi ile ortaya koydukları bu çalışmada Arizona halkının değer farkındalığı incelemeyi amaçlamışlardır. Seçkisiz örnekleme yolu ile telefon anketi yapılacak 600 katılımcı seçilmiştir. Yapılan anket çalışmasında, “farkında/ziyaret edilmiş, farkında olmayan/ziyaret edilmemiş, farkında olmayan/ ziyaret edilmiş, farkında olmayan/ziyaret edilmemiş” şeklinde bir matris kullanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde farkında/ziyaret edilmiş grubunu oluşturan insanların farkındalık düzeyleri daha olumlu saptanmıştır.

Nyaupane vd., (2008), “*Motive-Based Tourist Market Segmentation: An Application to Native American Cultural Heritage Sites in Arizona, USA*” adlı çalışmayı ortaya koymuşlardır. Çalışma ile Arizona’daki Kızılderili kültürel değer alanlarına gelen turistlerin farkındalıklarını ve duyarlılıklarını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma için 671 kişiye mail yoluyla anketler ulaştırılmış ve bu şekilde veriler toplanmışlardır. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizi neticesinde turistlerin farkındalık düzeylerinin olumlu olduğu tespit edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu kısmını, araştırmaya konu olan kuramsal çerçeve oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle çalışmayla ilgili bazı kavramlar tanımlanmış daha sonra coğrafya öğretim programı ve coğrafya ders kitabı incelenmiştir. Son olarak da tezin ana konusunu oluşturan Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerleri ele alınmıştır.

2.1.Farkındalık

Farkındalık, birden fazla şekilde tanımlanabildiği için değişken bir kavramdır. Bilişsel, duyuşsal, sezgisel, muğlak, geniş ve en yaygın şekilde bireyin çevresi hakkında sahip olduğu bilgi ya da bilinç olarak tanımlanmaktadır (Gültekin, Uysal, 2018). Bireyin bilinçli olması, kendi iç dünyasını ve evreni fark etmesi ya da algılaması durumu olarak da ifade edilebilir.

Bireylerin yaşadıkları yerdeki doğal, tarihi ve kültürel değerleri bilmesi, anlaması, koruyup gelecek nesillere en iyi şekilde aktarması önemlidir. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerimize yönelik korumacı yaklaşım için farkındalığın oluşması sürdürülebilir kullanımı sağlayacaktır. Somut değerlerin uzun ömürlü olabilmeleri için doğal, tarihi ve kültürel çevrenin en iyi şekilde korunması, yaşatılması ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Gelecek nesillere aktarılabilmesi için sürdürülebilirliğin ilke edinilmesi gerekmektedir.

2.2. Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere Yönelik Farkındalık

Değerler; doğal, tarihi ve kültürel değerler olarak sınıflandırılabilir. Doğal değerlere örnek olarak adalar, dağlar, jeolojik ve jeomorfolojik şekiller, termal kaynaklar gösterilebilmektedir. Tarihi değerlere; tarihi binalar, müzeler, anıtlar, mezarlar, savaş alanları (Barghi vd., 2016) ve kültürel değerlere; geleneksel yiyecekler, ritüeller, törenler,

müzikler, danslar, şarkılar, isimler, hikayeler, şiirler, semboller, tasarımlar, dil ve mutfak gelenekleri örnek olarak gösterilebilmektedir (Aslan ve Ardemagmi, 2006).

Ülkemiz doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından oldukça zengin bir yelpazeye sahiptir. Hem doğal hem de tarihi değerler açısından adeta açık hava müzesi konumundadır. Kültürel değerler açısından ise çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Çanakkale bu zenginliğin önemli bir parçasıdır ve çok sayıda doğal, tarihi ve kültürel değere sahiptir.

Doğal değer; doğanın yasalarına, düzenine ve gereklerine uygun şekilde insan etkisi olmadan oluşmuş olan değerleri ifade etmektedir. Bir bakıma doğal değerler binlerce canlıya ve yaşama ev sahipliği yapan olaylardır. Doğal değerlerin uzun ömürlü olabilmesi için öncelikle doğal çevrenin korunması, yaşatılması ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Tarih, geçmişimizi bilerek geleceğe yönelik yordama yapabilmek adına başvurulmuş en önemli kaynaklardan biridir. Günümüz, geçmişin bir yansımasıdır. Bu açıdan bakıldığında tarihi değerlerimiz geçmiş ve günümüzü anlamak adına önemli bir yere sahiptir. Tarihi değerler öğrenciler tarafından genellikle eski yapı ve eserlerin sergilendiği ve birkaç taş kalıntısından meydana gelen yerler olarak algılanmaktadır (Meydan ve Akkuş, 2014). Aslında tarihi değerler, geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi görmektedir. Tarihi değerleri anlamak, anlamlandırmak, araştırmak, incelemek ve gezip görmek farkındalık düzeyimizi ve bu değerlerin sürdürülebilir kullanımını arttıracaktır. Tarihi değer farkındalığı olan bireyler bu değerlerin geleceğe aktarımı konusunda hassas olup daha fazla sorumluluk bilinci içinde olacaklardır. Tarihi değerler zaman içerisinde fikirlere, materyallere ve alışkanlıklara yansımaktadır ve bu yönü ile kültürlerin temel unsurlarındandır (Mason, 2002)

Kültürel değerler, önceki kuşaklar tarafından ortaya konulan gelenekler, bu geleneğe ait üretim modelleri, sunum sanatı, toplumsal hayattaki uygulamalar, toplumsal eğlenceler ve bu yaşantılar sonucu oluşan bilgi birikiminin gelecek kuşaklara aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Jokilehto, 2011). Toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel değerlerin bir parçası olarak tanımladıkları temsiller, anlatımlar, beceriler, kıyafetler ile yiyecek ve içecekler kültürel değerleri ifade eder (Meydan ve Akkuş, 2014). Bununla birlikte beşerî unsurlar tarafından miras olarak bırakılmış olan anıtlar, mimari eserler, bilimsel ve teknolojik eserler, tarihi mekanlar, arkeolojik buluntular somut kültürel değerler olarak karşımıza çıkmaktadır (Karaca Yılmaz, vd., 2017). Bireylerin geçmişini daha iyi anlamasında kültürel değerlerin önemi de oldukça büyüktür. Geçmiş günümüze

taşımalarından ötürü kültürel değerler, yeni nesiller için geçmişe yönelik farkındalık oluşumunda önemli bir rol üstlenmektedir. Bunun yanında kültürel değerler, kültürel çeşitlenmeyi ve kültürel farklılıkların devam etmesini sağlamaktadır. Kültürel değerlerin gelecek nesillere ulaştırılabilmesi için, tarihi çevre dokusunun korunması, geliştirilmesi ve turizm amaçlı sürdürülebilir kullanımlarının sağlanması doğrultusunda, kültürel değerlere gerekli önemin verilmesi öncelikli dikkat edilmesi gereken husustur (Meydan Uygur ve Baykan, 2007).

Dar ölçekte milli değerlerin geniş ölçekte ise evrensel değerlerin korunması açısından, özelde milli değerlerin genelde ise tüm insanlığa ait değerlerin korunması açısından önemlidir. (Akay, 2006). Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan UNESCO, bu değerlerin korunmasında önemli bir role sahiptir (Alzahrani, 2013).

Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunabilmesi ve değerlerin zarar görmemesi için çevre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Unesco, 1972). Değerlere karşı bilinçli olunmadığı takdirde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta ve söz konusu değerler tahrip olmaktadır (Unesco, 2003). Doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunmasında, zarar görmelerinin en az düzeye indirilmesinde ve gelecek nesillere aktarılabilmesinde mümkün olacak tek yol sürdürülebilir kullanımdır (Kuter ve Ünal, 2009). Bundan dolayı çevre halkı ve özellikle de öğrenim görmekte olan öğrencilerin farkındalık düzeyleri arttırılmalıdır. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunabilmesi ve turizm faaliyetleri ile ekonomik kazanç unsuruna dönüşmesi bakımından farkındalık önem arz etmektedir (Dümcke ve Gnedovsky, 2013).

2.3.2018 Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve Bileşenleri

2018 Coğrafya dersi Öğretim Programı incelendiğinde kazanımların “ünite” başlığı altında verilmekte olduğu görülmektedir. Her sınıf seviyesinde üniteler için belirli bir ders saati süresinin önerildiği görülmektedir. Ders saati sürelerinin belirlenmesinde ünitelere ait kazanımların sayısı ve kazanımların içerikleri dikkate alınmıştır. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların içerikleri incelendiğinde kazanımların sınırlarının çizildiği görülmektedir. 2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programında ise toplam kazanım sayısı 130’dur (MEB, 2018: 15).

2018 Coğrafya Dersi Öğretim Programına bakıldığında sorumluluk, vatanseverlik, sevgi, adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, yardımseverlik ve saygı olmak üzere 10 adet değere yer verildiği görülmektedir (MEB, 2018: 6).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı, tüm öğretim programlarını kapsayacak şekilde olmak üzere 8 ortak anahtar yetkinlik (anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade) belirlenmiştir (MEB, 2018: 7).

Coğrafya Dersi Öğretim Programı incelendiğinde coğrafi gözlem, arazide çalışma, coğrafi sorgulama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama, harita becerileri, kanıt kullanma ile tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama olmak üzere 8 adet beceri belirlenmiştir (MEB, 2018: 12).

Coğrafya Dersi Öğretim Programının temel felsefesi ve amacı; öğrencilerin “yakın çevresinden hareketle yaşadığı ülkeye ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi” dir (MEB, 2018: 13). Buradan hareketle programın temel amacı ve felsefesi çalışmamız ile doğrudan ilgilidir. Bununla birlikte; öğretim programlarında yer alan kök değerler; “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” olarak karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2018: 17). Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu diğer değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır. Bu değerlerden “sorumluluk, öz denetim ve vatanseverlik” doğrudan çalışmamızla ilgili olup, doğal, tarihi ve kültürel değerlerimizi; “sorumluluk ve vatanseverlik” değerlerine ilişkin kazanım oluşturabilmiş öğrenciler aracılığıyla koruyabiliriz. Koruma kullanma dengesini ancak sürdürülebilir kullanma yaklaşımı ile sağlamak mümkündür. Kazanımlar, bahsi geçen değerlerin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu değerleri oluşturmada koruma, kullanma dengesinin oluşturulabilmesi mümkün değildir.

2.4.Ortaöğretim Coğrafya Programında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Kazanımlar

2017 yılında hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın 2018'deki son halinde (MEB, 2018), doğal, tarihi ve kültürel değerlere “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler”, “Çevre ve Tutum” ve “Türkiye’deki doğal ve kültürel semboller” adıyla (11. ve 12. Sınıflar) Beşeri Sistemler Öğrenme Alanındaki toplam 5 kazanıma yer verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere Yönelik Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler, Beşeri Sistemler ve Çevre ve Toplum Öğrenme Alanındaki Kazanımlar

Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	Beşeri Sistemler	Çevre ve Toplum
11.3.1. İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılışlarını belirleyen faktörleri açıklar.	12.2.11. Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar. a) Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir. b) Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.	12.4.4. Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar. a) Doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır.
11.3.2. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar. a) Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir. b) Farklı kültür bölgelerinin dağılışı ve yayılışı güzergahları (İslam, Çin, Hint, Batı, Doğu, Slav-Rus ve Afrika kültür bölgeleri) dikkate alınarak kültür ile mekân arasındaki ilişkiye yer verilir. c) Kültürel çeşitliliğin önemine değinilerek farklı kültürlerle karşı saygının olmanın gerekliliği vurgulanır.		
11.3.3. Türk kültürünün yayılışı alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder. a) Türk kültürünün doğuşu, gelişimi ve özellikleri mekânla ilişkilendirilerek verilir. b) Türk kültürünü temsil eden başlıca maddi ve manevi unsurlara örnekler üzerinden yer verilir.		

Coğrafya dersi öğretim programı (2018) incelendiğinde kazanımlar bireylerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalıklarının oluşması, öğretim programlarında yer alan “Doğal ve kültürel semboller” eğitiminin de nasıl olması gerektiği hakkında fikir vereceği gibi milli değerlerin bireyler tarafından daha iyi benimsenmesini sağlayacaktır. Bununla birlikte hem yaşadığı yeri hem de yaşadığı toplumu daha iyi tanıyan bireylerin yetişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 11.3.1 no’lu kazanım “İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılışlarını belirleyen faktörleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kazanım neticesinde öğrencilerin, ilk kültür merkezlerinin ortaya çıkışını, yayılışını ve dağılışlarını öğrenip bunlar üzerinde etkili olan faktörleri açıklayabilmeleri beklenmektedir. 11.3.2 no’lu kazanım “Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkarken, 3 adet alt kazanıma sahiptir. Bununla birlikte 11.3.2 no’lu kazanımında saygı değeri kazandırmak amaçlanmıştır. Son olarak da 11.3.3 no’lu kazanım da “Türk kültürünün yayılış alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder” olarak karşımıza çıkmaktadır. 11.3.3 no’lu kazanım 2 alt kazanıma sahip olmakla birlikte; 11.3.3 no’lu kazanımında coğrafi gözlem kazandırılmak amaçlanmıştır (MEB, 2018: 30). Kazanım 12.2.11 “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar” şeklinde karşımıza çıkmakla birlikte 2 alt kazanıma sahiptir. Kazanım 12.2.11 kapsamında ortaöğretim öğrencilerine “vatanseverlik” değeri kazandırılmak amaçlanmıştır (MEB, 2018: 49). Kazanım 12.4.4 “Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar” şeklinde karşımıza çıkmaktayken 1 alt kazanıma sahiptir. 12.4.4 kazanımı kapsamında harita becerisi ve zamanı algılama becerisi kazandırılmak amaçlanmaktadır (MEB2 2018: 35).

2.5.Ortaöğretim Coğrafya Programında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Kazanımların Ünitelere Göre Dağılımı

Coğrafya öğretim programı (2018) incelendiğinde doğal, tarihi ve kültürel değerlerin; “Türkiye’deki Doğal Ve Kültürel Semboller” adı ile MEB 12.sınıf coğrafya ders kitabının Beşerî Sitemler başlıklı 2.ünitesinin, “Türkiye Turizmi” başlıklı 5.bölümünde yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında “Türk Kültürü Havzası” adı ile MEB 12.sınıf coğrafya ders kitabının” Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” başlıklı 3.ünitesinin, “Jeopolitik Konum” başlıklı 1.bölümünde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca “Ortak Doğal ve Kültürel

Mirasa Yönelik Tehditler” adı ile MEB 12.sınıf coğrafya ders kitabının “Çevre ve Toplum” başlıklı 4.ünitesinin, “Çevre Sorunlarının Çözümüne Yönelik Yaklaşımlar” başlıklı 5.bölümünde yer aldığı görülmektedir. Erdebil vd., (2018) tarafından hazırlanan ve basımını Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarının üstlendiği 12. sınıf coğrafya ders kitabının ilgili bölümleri incelendiğinde “Türkiye’nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekân İlişkisi” 130-132. sayfalar arasında ele alınmıştır. Ülkemizin birçok doğal ve kültürel değere sahip olduğu dile getirilip bu değerlerin sembolleştiği ve değerlerin mekân ilişkisi belirtilmektedir (Şekil 3).

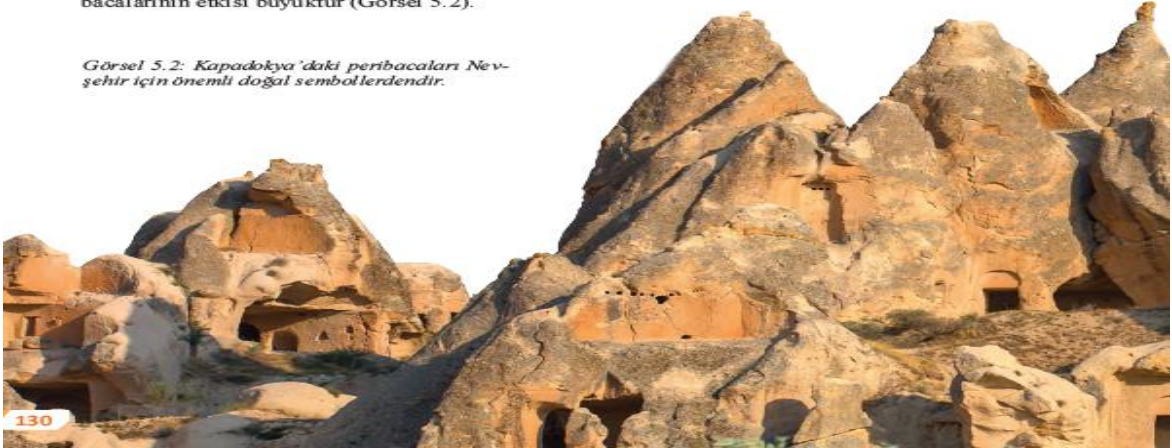
Görsel 5.1: İstanbul Boğazı, İstanbul için dünyaca kabul görmüş önemli sembollerdendir.

Türkiye’deki Doğal Sembollerin Mekânla İlişkisi

Anadolu, doğal güzelliklerin son derece çeşitli olduğu bir coğrafyada yer alır. Ülkemizin çeşitli alanlarında bulunan şelaleler, kaplıcalar, göller ve diğer yer şekilleri yer aldıkları il ile özdeşleşmiştir.

Peribacaları, Nevşehir’in ününün ülke sınırları dışına çıkmasını sağlamış doğal bir oluşumdur. Bu bölgenin insanlar tarafından tanınması ve ziyaret edilmesinde dünyada nadir rastlanan coğrafi bir oluşum olan peribacalarının etkisi büyüktür (Görsel 5.2).

Görsel 5.2: Kapadokya’daki peribacaları Nevşehir için önemli doğal sembollerdendir.

Şekil 3. Türkiye’deki Doğal ve Kültürel Sembollerin Mekân İlişkisi Konusunun İşlenişi (Erdebil vd., 2018: 130)

Ülkemiz birçok arkeolojik, mimari ve teknolojik somut kültürel mirasa sahipken halk hikayeleri, masallar, destanlar, fıkralar gibi sözlü; karagöz, kukla, halk tiyatrosu gibi gösteri; kına gecesi, nişan, düğün, nevrüz gibi kutlama; dokumacılık, telkâri, nazar boncuğu, sedef

kakma gibi el sanatı; yöresel yemekler, halk hekimliği, halk meteorolojisi gibi başlıca somut olmayan kültürel mirasa sahip olduğu dile getirilmiştir (Şekil 4).

5 2 Türkiye'nin Kültürel Mirası

Uluslararası önem taşıyan, bu nedenle takdire ve korunmaya değer doğal oluşumlara, anıtlara ve sitlere dünya mirası denilmektedir. Türkiye, sahip olduğu tarihsel ve doğal mirasa sahip çıkmış ve bu mirası gelecek kuşaklara aktarmak için önemli çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların bazılarında UNESCO ile iş birliği yapılmıştır. Dünyadaki kültürel miraslar ile ilgili çalışmaların yürüten UNESCO tarafından yapılan sınıflandırmaya göre kültürel miraslar, somut ve somut olmayan kültürel miraslar olarak ikiye ayrılmıştır.

5 2 1 Somut Kültürel Miras

Gelecek nesillere aktarım için korunması gereken tarihî yapı, mekân ve anıtlara somut kültürel miras denir. Arkeolojik, mimari ve teknolojik eserler somut kültürel mirasın bir parçasıdır ve günümüzde genelde müzeler vasıtasıyla sergilenir.

5 2 2 Somut Olmayan Kültürel Miras

Somit olmayan kültürel miras; toplumların ve bireylerin kültürlerinin bir parçası olarak adlandırdıkları gelenek ve görenekler, anlatılar, bilgi ve becerilerle beraber bu değerlerle ilgili her türlü araç gereç ile kültürel mekânlar olarak tanımlanır.

Somit olmayan kültürel miras denince halk hikâyeleri, destanlar, masal ve fıkralar gibi sözlü anlatımlar; Karagöz, kukla, halk tiyatrosu gibi gösteri sanatları; kına gecesi, nişan, düğün, nevruz gibi ritüel ve kutlamalar; dokumacılık, telkâri, nazar boncuğu, sedef kakma gibi el sanatları; yöresel yemekler, halk hekimliği, halk meteorolojisi gibi uygulamalar akla gelebilir (Görsel 5.8).

Görsel 5.8: Karagöz-Hacivat

UYGULAMA

2015'te UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınan Diyarbakır'daki Hevsel Bahçeleri, 8 bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Yaklaşık 700 hektarlık alana sahip bu bahçeler, tarihi ve kültürel dokusunun yanında ekolojik çeşitliliğiyle de ön plana çıkmıştır. 180'den fazla kuş türüne ev sahipliği yapan Hevsel Bahçeleri'nde bölgeye has kuş türlerinin varlığı burayı bir kuş cenneti hâline getirmiştir. Ayrıca bölgede su samunu, tilki, sansar ve kirpi gibi memeli hayvanlar da bulunmaktadır.

GAP turu kapsamında bir baba ve 16 yaşındaki kızı, Diyarbakır'daki Hevsel Bahçeleri'ni ziyaret eder. Baba, bu esnada kızına "İnsanın kültürel mirasa sahip çıkması, çevreye ve doğaya karşı saygılı olup onları koruması ve bu açıdan çevresini bilinçlendirmesi de bir vatan hizmetidir." der.

Baba ve kızı arasında geçen diyalogdan yola çıkarak;

1. Kültür miraslarınıza ve doğal çevremize sahip çıkmak için neler yapabilirsiniz?
2. Kültür miraslarımızı ve doğal çevremizi korumak adına halkı bilinçlendirecek bir kampanya yürütüyor olsaydınız bu fikrin daha çok insana ulaşabilmesi için nasıl bir çalışma yapardınız?

Şekil 4. Türkiye'nin Kültürel Mirası Konusunun İşlenişi (Erdebil vd., 2018: 133)

Doğal semboller olarak Çanakkale ve İstanbul Boğazları, Kayseri'de Erciyes Dağı, Bolu'da Yedigöller, Denizli'de Pamukkale Travertenleri, Antalya'da Manavgat, Düden ve Kurşunlu Şelalesi, Van'da Muradiye Şelalesi tanıtılmaktadır. Kültürel semboller olarak İstanbul'da Ayasofya, Kız Kulesi, Topkapı Sarayı, Süleymaniye ve Ortaköy Cami, Trabzon'da Sümela Manastırı, çay, kemençe ve hamsi, Adıyaman'da Nemrut Dağı, Komagene Krallığı, Mardin'de tarihi taş işçiliği evler ve telkâri sanatı gösterilmektedir.

Türkiye'nin UNESCO Kültür Mirası

UNESCO'nun amaçları arasında dünyada tüm insanlara ait kabul edilen, evrensel nitelikteki doğal ve kültürel varlıkları belirleyip dünyaya tanıtmak, eski özelliklerini yitirmiş veya yok olmuş doğal ve kültürel değerlerin tüm insanlar tarafından korunması ve yaşatılması için bir bilinç oluşturmaktır.

134

Ülkemizin zengin tarihi ve kültürel birikimine bağlı olarak bugüne kadar UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde ülkemizden 17 adet kültürel varlık yer almıştır.

135

Şekil 5. Türkiye'nin UNESCO Kültür Mirası Görselleri (Erdebil vd., 2018: 134-135)

Ayrıca ülkemizdeki yasal koruma tedbirlerine ek olarak Birleşmiş Milletlere bağlı UNESCO gibi uluslararası örgütler de yaptıkları çalışmalar ile bu değerlerin korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması ve bu değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin artırılması hususunda faaliyetlerde bulunmaktadır. UNESCO'nun Kültür Mirası listesine ülkemizden giren değerler şunlardır: Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi, İstanbul'un Tarihi Alanları, Karabük Safranbolu Şehri, Bursa ve Cumalıkızık, İzmir Efes Antik Kenti, Denizli Pamukkale- Hierapolis, Aydın Afrodiasias, Antalya ve Muğla Xanthos-Letoon, Nevşehir Göreme Milli Parkı ve Kapadokya, Konya Çatalhöyük Neolitik Kenti, Sivas Divriği Ulu

Camii, Çorum Hattuşa- Hitit Başkenti, Kars Ani Harabeleri, Adıyaman Nemrut Dağı, İzmir Bergama ve son olarak da Çanakkale'den Troya Antik kenti olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 5).

COĞRAFİ İŞARETLER

Coğrafi işaretler herhangi bir ülke, bölge ya da yöre gibi alanlara has ürünlerin yerelliğini konuyabilmek adına alınan yasal tedbirlerdir. Coğrafi işaretleme 1995 yılından bu yana Türk Patent Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkiye, coğrafi konumu ve kültürel özellikleri ile çok büyük bir coğrafi işaret potansiyeline sahiptir. Günümüzde tescillenmiş 315 coğrafi işaret bulunurken yaklaşık 400 tane başvuru aşamasında olan coğrafi işaret vardır.

Coğrafi işaret kapsamına alınmış bir ürünün mutlaka en az bir özelliğinin sınırları belirlenmiş bir alandan alınmış olması gerekir. Böylece sahip olduğu alanın adıyla anılan ürünün markalaşması kolaylaşır. Coğrafi işaretleme sayesinde ürün ve üretici korunarak, milli değerleri temsil eden sembol ürünler gelecek nesillere aktarılır. Ayrıca kırsal kesimin kalkınması sağlanarak maddi ve manevi katma değer artar.

Coğrafi işaretlere örnek olarak Afyon kaymağı, Antep baklavası, Bünyan el halısı, Edirne zeytinyağı, Ege pamuğu, Eskişehir lüle taşı, Gemlik zeytini, Hatay ıpeği, Kütahya çinişi, Mersin tantunisi, Ödemiş patatesi verilebilir.

Coğrafi işaret uygulaması menşee adı ve mahreç işareti olarak ikiye ayrılır.

Menşee Adı: Tüm özellikleri belli bir yere ait olan ve o yer dışında başka bir yerde bulunmayan ürünlendir. Örneğin Eskişehir'de çıkarılan lüle taşı Türkiye'de sadece Eskişehir'in bazı ilçelerinde yer alır. Bu ürünün Eskişehir dışında herhangi bir yerde üretimi söz konusu değildir. Bu özelliğinden dolayı lüle taşı, menşee işareti ile tescillenmiş bir üründür.

Mahreç İşareti: Üretimi ve işlenmesi gibi süreçlerden en az birinin sınırları belirlenmiş bir alanda gerçekleştirildiği ürünlendir. Mahreç işaretinde ürün, menşee işareti kadar mekânla bağlı olmamakla birlikte ürünün imali esnasında en az bir malzemenin belirlenen bölgeden temin edilmesi gerekir. İnşegöl köfte, coğrafi işaretler kapsamında bölge olarak "Türkiye genelinde kayıtlara geçmiştir. Buna göre İnşegöl köftesinin, Türkiye'nin her yerinde "İnşegöl köfte" olarak etiketlenmesi zorunludur.

Menşee ve mahreç işareti için en önemli özellik, tescillenmiş ürünün en az bir özelliğinin söz konusu mekân ve o mekândaki kültürü temsil etmesidir. Böylece ürün, ülke çapında tanınmasının yanı sıra dünya pazarlarında da rakipsiz olarak piyasaya sürülür.

Geleneksel Ürün Adı

Menşee adı ve mahreç işareti kapsamına girmeyen ürünler geleneksel ürün adı kapsamına girer. Bir ürünün geleneksel ürün adı sınıflandırılması için o ürünü tarif eden adların ilgili piyasada en az otuz yıl boyunca kullanılması gerekir. Geleneksel ürünlerin geleneksel metotlarla ve ham maddelerle üretilmesi gerekir. Lokum, pastırma ve baklava gibi ürünler bu tür ürünlere örnektir.

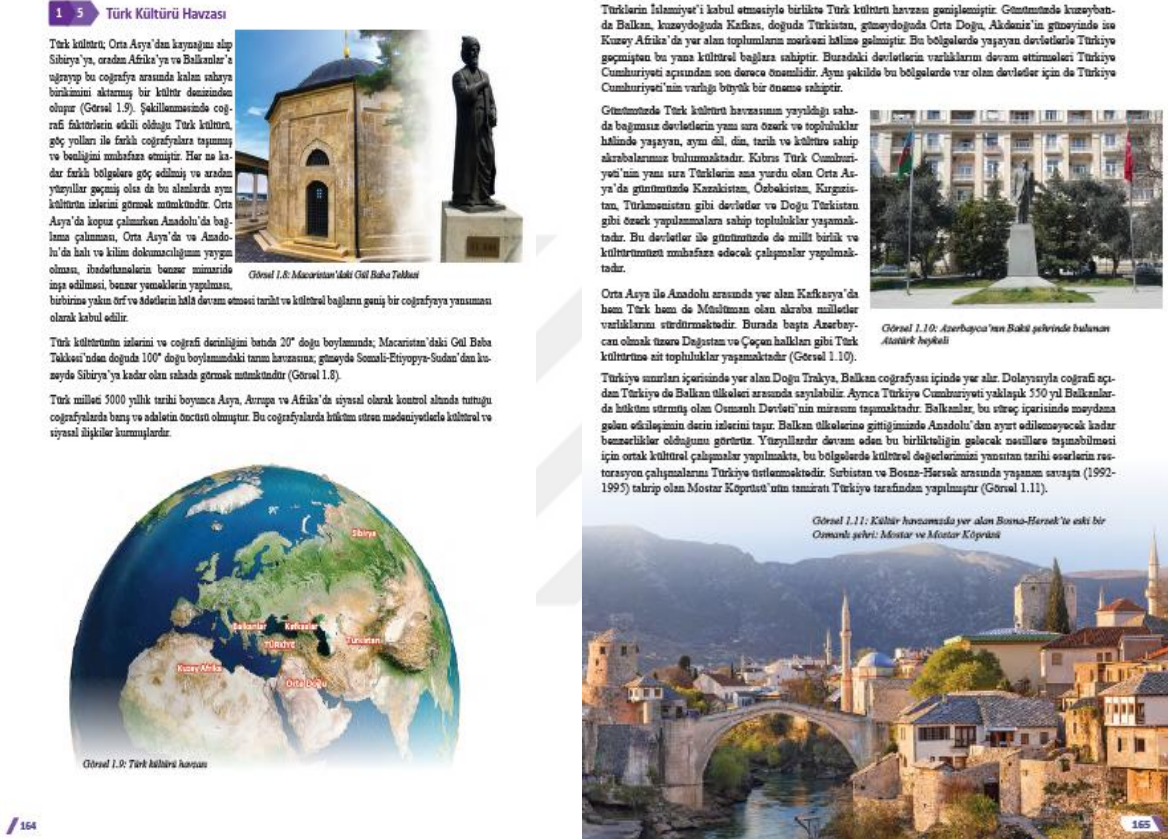
Menşee adı, Geleneksel Ürün, Mahreç İşareti resmi amblemleri

Şekil 6. Coğrafi İşaretler Konusunun İşlenişi (Erdebil vd., 2018: 136-137)

Bununla birlikte incelenen kitapta coğrafi işaret kavramına değinilmiş ve coğrafi işaret alan bazı ürünler şu şekilde listelenmiştir: Afyon Sucuğu, Afyon Kaymağı, Antep Fıstığı, Kütahya Çinişi, Edirne Tava Ciğeri, Hereke İpek Halısı, Konya Etli Düğün Pilavı, Maraş Biberi, Eskişehir Lüle Taşı, Ödemiş Patatesi, Salihli Kirazı, Safranbolu Lokumu, Oltu Taşı, Kayseri Pastırması, Mardin Kaburga Dolması, Terme Pidesi, Gemlik Zeytini, Niksar Cevizi, Şile Bezi, Pazırık El Halısı, Mersin Tantuni, Sivas Köftesi, Eskişehir Çiğbörek, Finike Portakalı, Damal Bebeği, Devrek Bastonu, Yozgat Arabası ve son olarak da Çanakkale'den coğrafi işaret olarak Ezine Peyniri karşımıza çıkmaktadır (Şekil 6).

Erdebil vd., (2018) tarafından hazırlanan 12. sınıf coğrafya ders kitabı incelendiğinde “Türk Kültür Havuzu” başlıklı konu 164 ve 165. sayfalarda ele alınmıştır. İlgili konuda Türk kültürünün tarihi ve kültürel bağlarının yayılışı, göç ve Türk kültür havzasının genişlemesi işlenmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. Türk Kültür Havuzu Konusunun İşlenişi (Erdebil vd., 2018: 164-165)

Erdebil vd., (2018) tarafından hazırlanan Millî Eğitim Bakanlığı yayınları tarafından basılan 12. sınıf coğrafya ders kitabı incelendiğinde “Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler” konusu 210. Sayfada ele alınmıştır. Doğal ve kültürel mirasın ne olduğu, korunması ve gelecek nesillere aktarılması için atılmış olan adımlar, bu mirasların yer aldığı Dünya Miras Listesi ile korunması için devletlerin sorumlulukları ve miraslara yönelik tehditler işlenmiştir (Şekil 8).

1 8 Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler

Gelecek nesillere aktarılması gereken eşsiz doğal güzellikler, tarihsel ve kültürel değerler doğal ve kültürel miras olarak adlandırılır. Bu değerler geçmişe ışık tutan, insanlığın ortak hafızası olarak kabul edilir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'nin kabul edilmesiyle insanlığın ortak doğal ve kültürel mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yolunda adım atılmıştır. Buna göre yer aldığı ülke tarafından korunması garanti edilen ve "üstün evrensel değere" sahip bütün kültürel ve doğal varlıklara **dünya mirası**, bu varlıkların yer aldığı listeye ise **Dünya Miras Listesi** adı verilir. Bu uygulama, doğal ve kültürel mirasların korunması yolunda devlet yönetimlerine sorumluluk vermişse de doğal ve kültürel miraslara yönelik tehlikeler devam etmektedir. Zamanla açığa çıkan bu tehditlerin başlıcaları şunlardır:

1. Ülkelerin koruma politikalarının yetersizliği
2. Deprem, sel gibi doğal afetlerle güneş ışığı, nem ve su gibi hava şartlarının eserlerin tahrip olmasına yol açması, asit yağmurlarının da tarihi eserlerin aşınmasına neden olması
3. Baraj yapımı, madencilik faaliyetleri
4. Doğal ve kültürel miras alanlarına taşıma kapasitesi üzerinde turist gelmesi
5. Yasa dışı avlanma
6. Tarihi eser kaçakçılığı
7. Savaş ve iç savaşlarda devlet otoritesinin ortadan kalkmasıyla birlikte ortak miraslara yönelik saldırı ve yıkımların gerçekleşmesi

Doğal ve kültürel mirasların tüm insanlığın ortak değeri olduğu bilinci içinde hareket edilmelidir. Gelecek nesillerin ortak kültürel miras üzerinde hak sahibi olması nedeniyle bu miraslar kullanılırken koruma kullanma dengesi gözetilmelidir.

Şekil 8. Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler Konusunun İşlenişi (Erdebil vd., 2018: 210)

2.6.Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerin İşlenişi ve Öğretimine İlişkin Etkinlik Örneklerinin Ünitelere Göre Dağılışı

Çalışmanın içeriğini oluşturan konular; "Türkiye Turizmi" başlığı altında "Türkiye'deki Doğal Ve Kültürel Sembollerin Mekan İlişkisi" olarak, "Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler" başlığı altında "Türk Kültürü Havzası" ve "Çevre ve Toplum" başlığı altında "Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler" şeklinde ele alınmaktadır.

"Türkiye'nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekân İlişkisi" başlığı altında Türkiye'nin doğal ve kültürel değerleri ele alınmış ve bu değerlerin mekân ile ilişkisi işlenmiştir.

TÜRKİYE TURİZMİ

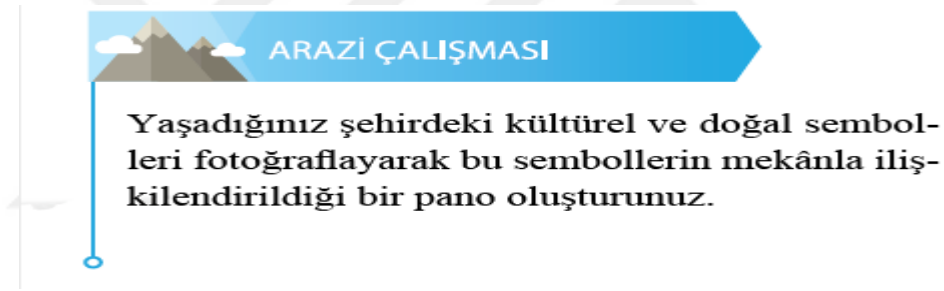

KONU YA ZIRLIK

Yaşadığınız şehrin turistik alanları nelerdir? Bu alanların turizm potansiyelini artırmak için neler yapılabilir? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şekil 9. Yaşanılan Bölgedeki Turistik Alanların Sorgulandığı Etkinlik Örneği (Erdebil vd., 2018: 130)

İlgili kısmın 1. etkinliği ile öğrencilerin yaşadığı şehirdeki turistik alanların ne kadar farkında olduklarını öğrenmek amaçlanmaktadır. Yaşadıkları çevredeki turistik alanlarda hareketle turizm potansiyelinin artırma yolları sorgulanmıştır. Etkinlikte beyin fırtınası tekniği ön plana çıkartılıp öğrencilerin yaşadıkları bölgedeki turistik alanları öğrenmesi ve bu alanlardan hareketle Türkiye'nin mevcut turizm potansiyelinin artırılmasının yolları aranmıştır.

Şekil 10. Türkiye'nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekânla İlişkilendirildiği Etkinlik Örneği (Erdebil vd., 2018: 131)

İlgili kısmın 2. etkinliği ile öğrencilerin yaşadığı şehirdeki kültürel ve doğal değerlere karşı farkındalık düzeylerini arttırmayı amaçlanmaktadır. Etkinlikte arazide çalışma ve coğrafi gözlem becerileri ön plana çıkartılıp öğrencilerin yaşadığı çevrede kültürel ve doğal sembollerin fotoğraflardan pano oluşturmak suretiyle yaparak-yaşayarak öğrenmesi amaçlanmıştır (Şekil 10). Diğer etkinlik bu etkinlik temel alınarak geliştirilmiştir (Şekil 11).

UYGULAMA

Yaşadığınız şehir ve komşu şehirlerinizin doğal ve kültürel sembolleri ile ilgili bir afiş hazırlayınız.

Şekil 11. Türkiye'nin Doğal ve Kültürel Sembollerinin Mekân İlişkisi Konusundaki 2. Etkinlik Örneği (Erdebil vd., 2018: 132)

İlgili kısmın 3. etkinliği ile öğrencilerin yaşadıkları merkezden çevreye yayılarak mevcut değerler hakkındaki farkındalıkları arttırılmaya çalışılıp, bu değerlere yönelik bilgilerini yansıtacak çalışmalar ile yaparak-yaşayarak öğrenmenin sağlanması amaçlanmıştır (Şekil 11). Bu etkinlikler ile öğrencilerin mekân ve değerleri birbiri ile özdeşleştirip sembol ve mekâna karşı aidiyet duygusu geliştirmeleri sağlanmıştır. Değer farkındalığı oluşturulan öğrenciler; *“Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar”* kazanımı kapsamında; *“Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilmiş”* alt kazanımı ile sürdürülebilir kullanıma karşı bilinçli hale getirilmek istenmiştir.

12. sınıf coğrafya kitabının “Türkiye’nin Kültürel Mirası” konusu, “Somut Kültürel Miras” ve “Somut Olmayan Kültürel Miras” başlıkları altında ele alınmış ve hem somut hem de soyut olmayan kültürel değerler işlenmiştir. Ayrıca başlık altında coğrafi işaret kavramına değinilmiş ve Türkiye’nin coğrafi işaretleri işlenmiştir.

UYGULAMA

2015’te UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi’ne alınan Diyarbakır’daki Hevsel Bahçeleri, 8 bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Yaklaşık 700 hektarlık alana sahip bu bahçeler, tarihi ve kültürel dokusunun yanında ekolojik çeşitliliğiyle de ön plana çıkmıştır. 180’den fazla kuş türüne ev sahipliği yapan Hevsel Bahçeleri’nde bölgeye has kuş türlerinin varlığı burayı bir kuş cenneti hâline getirmiştir. Ayrıca bölgede su samuru, tilki, sansar ve kirpi gibi memeli hayvanlar da bulunmaktadır.

GAP turu kapsamında bir baba ve 16 yaşındaki kızı, Diyarbakır’daki Hevsel Bahçeleri’ni ziyaret eder. Baba, bu esnada kızına “İnsanın kültürel mirasa sahip çıkması, çevreye ve doğaya karşı saygılı olup onları koruması ve bu açıdan çevresini bilinçlendirmesi de bir vatan hizmetidir.” der.

Baba ve kızı arasında geçen diyalogdan yola çıkarak;

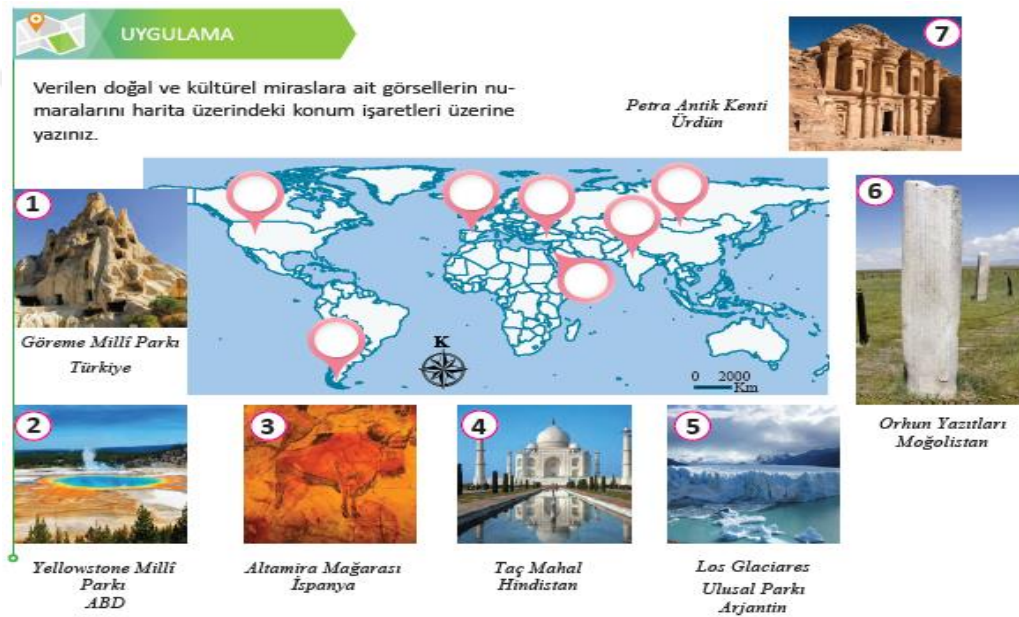
1. Kültür miraslarımıza ve doğal çevremize sahip çıkmak için neler yapabiliriz?
2. Kültür miraslarımızı ve doğal çevremizi korumak adına halkı bilinçlendirecek bir kampanya yürüttüyorsa olsaydınız bu fikrin daha çok insana ulaşabilmesi için nasıl bir çalışma yapardınız?

Şekil 12. Türkiye’nin Kültürel Mirası Konusundaki Etkinlik (Erdebil vd., 2018: 133)

İlgili kısmın 4. etkinliği ile öğrencilerde kültürel miras ve doğal çevreye sahip çıkmaları ve buraların korunmasına yönelik çözüm üretme ile öğrencilerin çözümde aktif rol alabilme yetenekleri geliştirilmek istenmiştir (Şekil 12). Ayrıca geniş kitlelerde değer farkındalığının arttırılması hususunda yapılabilecek çalışmaların tespiti amaçlanmıştır. Bu ünite ile kültürel ve doğal değer farkındalığı oluşturularak öğrencilere kazandırılması amaçlanan *“Vatanseverlik”* değeri aktarılmıştır (MEB, 2018). Etkinlik ile üniteye *“Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar”* kazanımı

kapsamında; “Türkiye’nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere” ve “Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye’deki örneklerine” alt kazanımlarına yer verilmiştir.

“Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler” başlığı altında 1 etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlik kapsamında doğal ve kültürel miraslara ait görseller verilip bu görsellerin harita üzerindeki yerlere yazılması istenmiştir (Şekil 13). Etkinlik kapsamında öğrencilere harita becerisi kazandırmak amaçlanmaktadır.

Şekil 13. Ortak Doğal ve Kültürel Mirasa Yönelik Tehditler Konusundaki Etkinlik (Erdebil vd., 2018: 210)

2.7.Yerel Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler ve Coğrafya Eğitimi

Tarihin ilk dönemlerinden beri insanoğlunun maddi ve manevi değerleri biriktirdiği ve kendinden sonraki nesillere aktarmak için çaba sarf ettiği bilinmektedir (Akbaş, 2020). Bir toplum için doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması oldukça önem arz etmektedir. Toplumun ortak paydaşlarını oluşturmada ve gelecek nesillerin ilhamını kullanmasında (Zerrudo, 2008) oldukça önemli bir yere sahiptir. Toplumun ve bireylerin farkında olmadıkları bir şeyi korumalarını ve gelecek nesillere aktarmalarını bekleyemeyiz. Bu da değerlerin korunması hususunda eğitimin önemini beraberinde getirmektedir. Doğal, tarihi

ve kültürel değerlerin öğretimi ve sürdürülebilir kullanımı açısından eğitim oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu önemli husustan dolayı eğitim sistemi içerisinde öğretimin nasıl yapıldığına oldukça dikkat etmek gerekmektedir (Barghi, vd., 2016). Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sürdürülebilir kullanımı bakımından eğitimin önemli bir yere sahip olması, bu değerlerin daha iyi öğretilmesi için yenilikçi ve akılcı bir öğretim yaklaşımının kullanılmasına ihtiyacı duymaktadır (Badran, 2011).

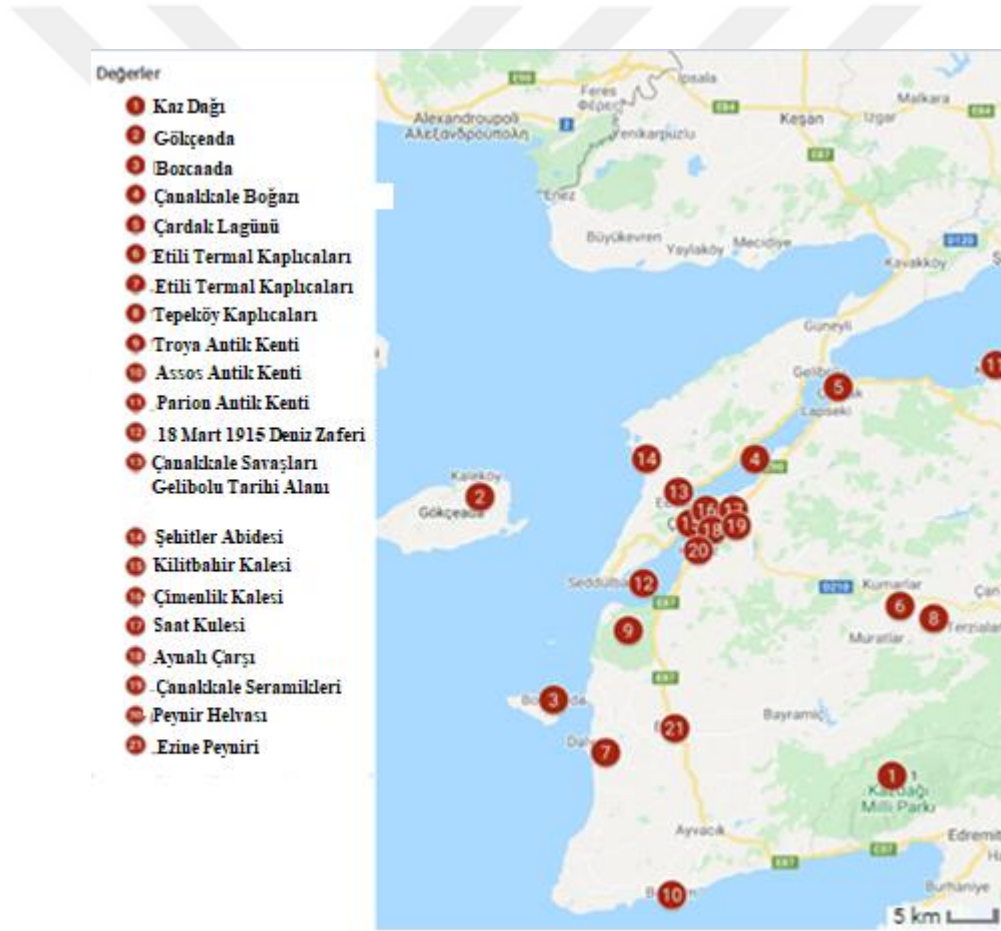
Değer farkındalığı ile sürdürülebilir kullanım iç içe bir bütündür. Değer farkındalığını arttırabilmek için uygun eğitim yolları tercih edilerek sürdürülebilir kullanımın gerçekleşmesine katkıda bulunulabilmektedir. Değerlerin korunması ve yönetiminin sağlanması miras bilinci ile mümkündür. Toplumu oluşturan bireylerde miras bilincinin oluşturulması zaman alıcı bir süreçtir. İnsanların bu değerlerle kendilerini özdeşleştirmesi, bunlara bağlılık hissetmesi ve değerlerin korunmasında etkin rol alması gerekir. Bireylerin doğal tarihi ve kültürel değerlerden oluşan ortak mirasa saygı duymaları ve bu mirasın gelişmesine katkıda bulunmaları, değer farkındalığının arttırılmasıyla mümkündür (Shankar ve Swamy, 2013). Bu değerlerin korunması yerel halkın katılımına bağlıdır.

Doğal, tarihi ve kültürel değer farkındalığının oluşturulması ve bu değerlerin korunması amacıyla bireylere miras bilincinin kazandırılması eğitim ile mümkündür. İlköğretim düzeyindeki bireylerde bu bilinç ve farkındalığın oluşturulmasında sosyal bilgiler dersi rol oynarken; orta öğretim düzeyinde ise coğrafya, tarih ve edebiyat dersleri rol oynamaktadır.

Gerek bir bölgedeki mevcut doğal değerler gerekse de geçmiş toplumlardan günümüze kalan tarihi ve kültürel değerler Kültürel Coğrafyanın inceleme alanına girmektedir. Bireylerde değerler farkındalığı ve miras bilinci oluşturulmasında Coğrafya dersi büyük bir öneme sahiptir. Coğrafyanın bu misyonundan dolayı bu dersi veren coğrafya öğretmenlerinin belli bir bilinç düzeyi ve farkındalığa sahip olmalı; coğrafya programları ve coğrafya ders kitapları doğal, tarihi ve kültürel değerleri kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Öğretim ilkelerinden yakından uzağa ilkesi çerçevesinde bilinç oluşturulması için önce çevremizdeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerden başlayarak bir öğretim yapılması gerekmektedir.

2.8.Çanakkale İli Değerlerine Genel Bir Bakış

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan ve sayısız yaşamı içerisinde barındıran Çanakkale ve çevresi; doğal, tarihi ve kültürel olmak üzere sayısız değere sahip bir coğrafyadır. Çalışma kapsamında Çanakkale ilinde bulunan onlarca değer arasından; Kazdağı, Gökçeada, Bozcaada, Çanakkale Boğazı, Çardak Lagünü, Kestanbol Kaplıcası, Assos Antik Kenti, Troya Antik Kenti, Parion Antik Kenti, 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi, Gelibolu Tarihi Alanı, Şehitler Abidesi, Kilitbahir Kalesi, Aynalı Çarşı, Çanakkale Seramikleri, Peynir Helvası ve Ezine Peyniri incelenecektir.

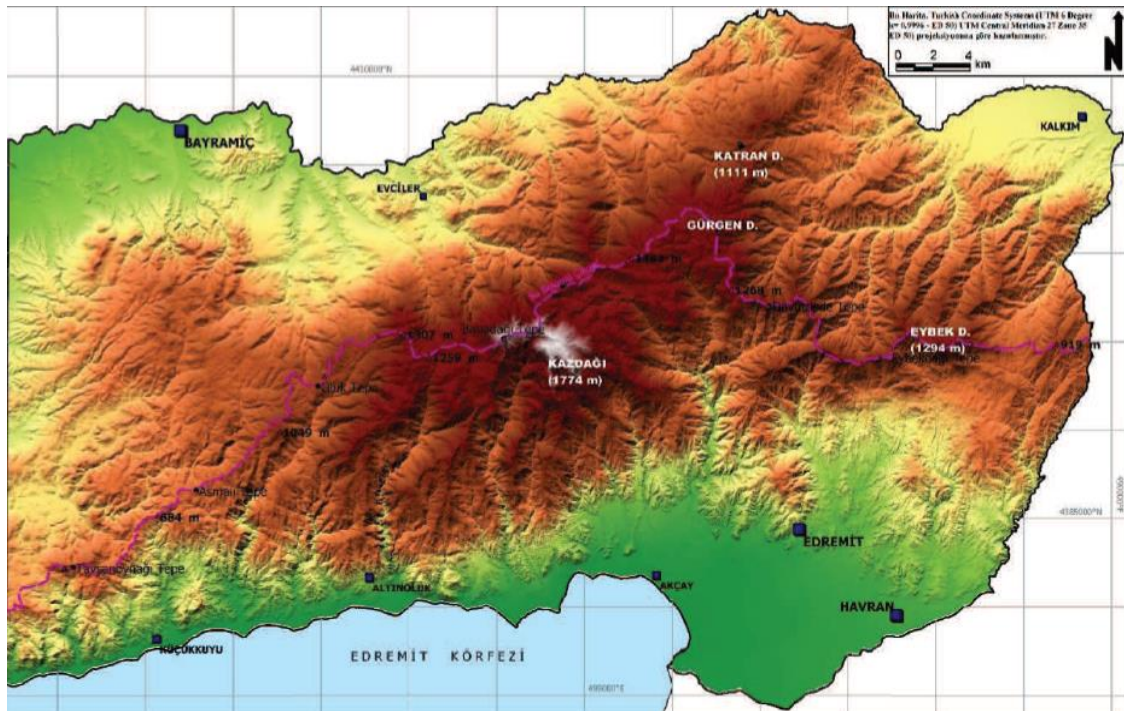
Şekil 14. Araştırma Kapsamında İncelenen Değerlerin Dağılışı

2.8.1. Doğal Değerler

Kazdağı

Anadolu coğrafyasının en nadide doğal güzelliklerinden olan Kazdağı konum itibari ile Biga Yarımadası'nın güneydoğusunda yer alan Ayvalık-Balya ekseninde ve Çanakkale

ile Balıkesir il sınırları içerisinde yer alan Edremit Körfezi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Büyük ölçüde Biga Yarımadası'nda uzanmakta olan dağ, Kazdağı olarak adlandırılmaktadır (Gadanaz, Orhan, 2008). Doğusunda Zeytinli Çayı, batısında Mıhlı çayı ve Kuzeyinde ise Karamenderes Çayı bulunan Kazdağı 21,452 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Kazdağı konumu ve buna bağlı olarak oluşmuş olan bitki örtüsü, toprak yapısı ve iklimi sebebiyle 1993 yılından itibaren milli park statüsü altında korumaya alınmıştır (Arı ve Soykan, 2006).

Şekil 15. Kazdağı Fiziki Haritası (Hepbilgin, 2018)

Çanakkale'ye 123 km, Balıkesir'e 92 km mesafede bulunan Kazdağı'na ulaşım Çanakkale'den 24 nolu, Balıkesir'den 230 nolu karayolu ile sağlanmaktadır (Öztura, 2010).

Biga Yarımadası'nın (Troas) hem karasal hem de sucul ekosisteminin önemli bir unsurudur. Doğal ve kültürel değerler bakımından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kaz dağı, Biga Yarımadasının en yüksek kütlesidir. En yüksek tepesi 1774 m ile Karataş Tepe'dir ve tepe Marmara ile Ege coğrafi bölgelerini sınır alan hat üstünde yer almaktadır (Koç ve Kesmen, 2011). Yükseltisi itibariyle üzerine yerleşmiş olan kuzey-güney istikametli vadi ve kanyonlara sahiptir. Bu vadi ve kanyonlar, zengin bir flora ve fauna çeşitliliği oluşturmaktadır. Flora ve fauna bakımından Biga Yarımadasının en zengin alanıdır. 800'den

fazla bitki türü bulunan ve 32 endemik bitkiye de ev sahipliği yapan Kazdağı ülkenin görülmesi gereken doğal değerlerindendir (Arı ve Soykan, 2006). Bu endemik bitkilerden en önemlisi ise sadece Kazdağı'nda yetişen Kazdağı göknarıdır. Bitki çeşitliliğinin bu derece fazla olması; Akdeniz ve Marmara ikliminin geçiş hattında bulunması ve kuzey ile güney yamaçlarındaki coğrafi yapının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır (Hepbilgin ve Koç, 2017) Kazdağı'nın biyolojik durumunun tanınması, türlerin ekolojik isteklerinin bilinmesi, çevreye duyarlı olunması gibi hususlara dikkat edilmesi bu değerın sürdürülebilir kullanımına önemli katkıda bulunacaktır (Koç ve Kesmen, 2011).

Bilinen yerleşme tarihi M.Ö. 2000'li yıllara dayanan Kazdağı ve etekleri, tarih öncesi dönemden günümüze kadar çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve arkeolojik açıdan ülkemizin zengin bölgesi olma özelliği taşımaktadır. Belirli dönemlerde birçok kentler ve şehirler kurulmuştur. Kazdağı yöresinde Thebe, Anderia, Astyra, Lyrnessos, Khrysa, Killa ve Gargara şehirleri kurulmuş ve bir çoğu Truva Savaşlarında sırasında yok olmuştur (Balıkesir Kültür Turizm, 2019). Ayrıca yakın çevresinde Assos, Adramyztion ve Antandros olmak üzere 3 önemli antik kent bulunmaktadır (Özkan, 2019).

Kazdağı; başta Ayazma, Sutüven Göletleri, Şahindere Kanyonu, şifalı suları, kaplıcaları, taş evleriyle dikkat çeken köyleri, Sarıkız tepesi olmak üzere çok sayıda doğal, tarihi ve kültürel değere sahiptir (Öztura, 2010). Kazdağı, dünyada mitolojiler ve efsaneler dağı olarak nitelendirilmektedir. Birçok mitolojiye ve efsanelere konu olmakla birlikte en önemli mitolojisi tarihteki ilk güzellik yarışması ve sonucunda Truva Savaşı'na neden olan mitolojisi (İlyada) iken diğer en önemli efsaneleri ise Sarıkız, Hasan ile Emine'nin aşk öyküleri olan iki Türk efsanesidir (Kapukaya, 2018).

Gökçeada

Gelibolu Yarımadasına 18 km mesafede bulunan adanın antik adı İmbros (İmroz)'dur. Gökçeada ismini 1970 yılında alan ada 289 km²'lik yüz ölçümü ile Türkiye'nin en büyük adasıdır. En uç noktalarını batıda Avlaka (İnce) Burnu ve doğuda ise Kefalo Burnu oluştururken aralarındaki mesafe 30 km'dir. Kuzeyi ile güneyi arasındaki mesafe ise 13 km'dir. Ada yaklaşık olarak 95 km kıyı şeridi uzunluğuna sahiptir ve adada 5 gölet bulunmaktadır. Gökçeada, su kaynaklarının bolluğu açısından dünyada dördüncü sırada

bulunan ada konumundadır (Akyol ve Ceyhan, 2010). Genel olarak dağlık ve engebeli bir yapıya sahip olan adanın en yüksek yeri 672 m ile Doruktepe'dir. Denizin binlerce yıldır süren aşındırması ile oluşan Laz koyu, Yuvalı koy ve Gizli Liman başta olmak üzere çok sayıda koy bulunmaktadır. Adanın kuzeydoğu kıyılarında ülkemizin tek Deniz Parkı yer alır. Adanın, doğal değerleri arasında Marmaros Şelalesi, Yıldız Koy, Laz Koyu, Mavi Koy, Gizli Liman ve Peynir Kayalıkları yer alırken; tarihi değerleri olarak da Kaleköy'de yer alan Cenevizliler'den kalma İskitler Kalesi, Kokina mevkiinde yer alan Roma döneminden kalma kaya mezarlar, Yeni Bademli Höyüğü ve Rum köylerinde yer alan tarihi kilise, çeşmeler ve çamaşırhaneler sayılabilir (Özdemir, 2012).

Adada bir geçiş iklimi olan Marmara iklimi görülür. İklimle bağlı olarak da adanın bitki örtüsünü zakkum, zeytin, kocayemiş, böğürtlen, ılgın, ahlat, abdestbozan, kekik, geven gibi maki türü çalılar ve çam ormanları oluşturmaktadır (Bil ve Yılmaz, 2017).

Şekil 16. Gökçeada Topoğrafyası Oldukça Dağlık Bir Yapı Gösterir (Googlemaps)

Adada merkez dışında tarihi çok eskilere dayanan ve hala sit alanı olarak koruma altında olan Rum köyleri ile 1960'tan son iskana açılan Türk köyleri olmak üzere toplam da 11 adet köy bulunmaktadır.

Türkiye'nin güzide doğal değerlerinden birisi olan Gökçeada; aynı zamanda Kaşkaval Burnu, Marmaros Şelalesi, Yenibademli Höyük, Tuz Gölü, Uğurlu Zeytinlik

Arkeoloji alanı, Kaya Mezarı ve İskiter Kalesi olmak üzere birçok doğal, tarihi ve kültürel değere de ev sahipliği yapmaktadır. Doğal değerlerinin zenginliği adaya başta doğa yürüyüşü olmak üzere kite surf, wind surf, treaking, hiking, kamping, yelken, sualtı dalış, yüzme gibi bir çok spor ve rekreasyonel faaliyete ortam yaratmaktadır (Bil ve Yılmaz, 2017). Bunun yanı sıra adada bulunan çulluk, keklik, yelva gibi kuşlardan başka göçebe kuşlarında göç güzergahında bulunması nedeniyle kuş gözlemciliği açısından da imkanlar sunmaktadır (Duran, 2009).

Ayrıca, 23-26 Haziran 2011 tarihleri arasında Polonya'nın Lidzbark Warminski kentinde toplanan Sakin Şehirler (CittaSlow) Genel Kurulu'nda uluslararası CittaSlow ağına dahil olmuştur. CittaSlow olması yönüyle Gökçeada dünyada bu unvanı kazanan ilk adadır (<https://cittaslowturkiye.org/cittaslow-gokceada/>)

Gökçeada'da her yıl Ağustos ayının 14-16 tarihleri arasında Tepeköy'de Rumlar tarafından Meryem Ana Panayırı düzenlenmekte ve bu panayırda Meryem Ana'nın ölüm günü olan 15 Ağustos günü anılmaktadır (Durmaz, 2017). Panayıra Yunanistan başta olmak üzere başka ülkelerde yaşayan adalılar katılmaktadırlar.

Bozcaada

Çanakkale'nin Gökçeada ile iki ada ilçesinden biri olan Bozcaada Türkiye'nin köyü olmayan tek ilçesidir (Çanakkale Valiliği, 2019). Ada, yaklaşık olarak 39 km²'lik yüzölçümü ile Gökçeada ve Marmara adasından sonra ülkenin en büyük 3. adasıdır. Adanın kuzeyinde Semadirek, güneyinde Midilli Adası, kuzeybatısında Limni Adası ve kuzeydoğusunda ise Gökçeada bulunmaktadır. Ada konumu itibariyle ise Çanakkale il merkezine 45 km, Gökçeada'ya 30 km, Geyikli Beldesi Yükyeri Feribot İskelesine 7 km, Çanakkale Boğazına 21 km, Limni Adasına 46 km ve Midilli Adasına 48 km mesafede yer almaktadır.

Genel olarak düz bir yapıya sahip olan adanın en yüksek noktası 191m ile Göztepe'dir. Ada etrafında irili ufaklı olmak üzere 17 adacık bulunmaktadır ve adacıkların en büyüğü 800 dönümlük alana sahip olan Tavşan Adasıdır. 12 burun ve bu burunlar arasında yer alan 11 koya sahip olmakla birlikte bu koylar dalış turizmi açısından cazip dalış destinasyonlardır.

Şekil 17. Bozcaada Düz Bir Topoğrafyaya Sahiptir (Googlemaps)

Bulunduğu konuma bağlı olarak adada esas etkili iklim Akdeniz iklimidir. Akdeniz ikliminin yazları sıcak ve kurak kışları ise ılık ve yağışlı olma özelliği kendini hissettirmektedir (Güzel, 2012). Adada daimi akışlı akarsu bulunmaktadır ve bundan dolayı ada su kaynakları açısından fakirdir (Yaşar, 2014). Adada Akdeniz ikliminin görülmesiyle ilgili olarak Doğu Akdeniz flora bölgesi özellikleri görülmektedir. Bitki örtüsü bakımından zengin olmayan ada, yıl boyunca yeşilliğini koruyabilen çalı, çalimsı ve otsu türlerden oluşan bitki örtüsüne sahiptir.

Ada'da Bozcaada şehri, en eski yerleşme olarak; sivil mimari örnekleri, camiler, kale, kiliseler ve tarihi yapıları ile önemli bir kültür merkezidir (Yaşar, 2005). Binlerce yıllık doğal, tarihi ve kültürel değerleriyle Bozcaada, bağları, Şarap fabrikaları, Alaybey Cami, Habbele, Göztepe, Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Rum Kilisesi ve Tuz Burnu başta olmak üzere çok sayıda değer bulunmaktadır.

Çanakkale Boğazı

Çanakkale Boğazı, Biga ve Gelibolu yarımadalarının arasında Kuzeydoğu-Güneybatı istikametinde uzanan ve Ege Denizi ile Marmara Denizini birbirine bağlayan

doğal bir su yoludur. İstanbul Boğazına göre nispeten daha az girintili çıkıntılı iken uzunluğu İstanbul Boğazının iki katı kadardır. Boğazın uzunluğu yaklaşık olarak 62 km kadardır. Kıyılarının girinti ve çıkıntıları dikkate alınarak elde edilen ölçüm sonuçlarında ise Rumeli kıyısında, İlyas Burnu'ndan Çankaya Burnuna kadar olan mesafe yaklaşık 78 km olarak bulunmuştur. Anadolu kıyılarında ise Kum Burnu'ndan Çardak Fenerine kadar olan mesafe yaklaşık olarak 94 km olarak bulunmuştur (İslam ansiklopedisi, 2019). Çanakkale Boğazı kıyıları, fiziki özellikleri bakımında İstanbul Boğazı'na benzemekle birlikte beşeri özellikleri bakımından farklılık göstermektedir (Doğaner, 1994).

Şekil 18. Çanakkale Boğazı Kıyıları Tarih Boyunca Medeniyete ve Göçlere Sahne Olmuş Stratejik Bir Su Yoludur (Googlemaps)

Çanakkale Boğazı, kuzeyden güneye doğru gidildikçe önce genişleyen sonra ise tekrardan daralan bir yapıya sahiptir. Kuzey girişi 3,2 km genişlik ile başlamakta ve güney ağzına doğru gidildikçe genişlik önce 8 km'yi bulmakta, daha sonra ise en güney ağzında 3,6 km'ye inmektedir. Boğazın en dar kısmı Sarıçay ağzı ile Kilitbahir Kalesi arasındır ve 1,3 km kadardır.

Kuvarterlerde akarsuların açtığı derin ve geniş bir vadi olan Çanakkale Boğazı'nda en derin yeri Çanakkale'nin karşısında 106 m'dir. Çanakkale Boğazı Ege Denizi ile Karadeniz arasında su alışverişi sağlayan iki önemli doğal suyolundan biridir (Tatlısuluoğlu, 2008). Boğazda çift yönlü bir akıntı bulunmaktadır. Alttan çok tuzlu olan Ege Denizi'nin suları Marmara Denizi'ne doğru akarken, üst taraftan az tuzlu olan Karadeniz'in suları Ege Denizi'ne akmaktadır.

Çanakkale Boğazı'nın tarihine baktığımız zaman çeşitli zamanlarda farklı isimlerle anıldığını görmekteyiz. İlkçağlar'da Hellespontus adı ile anılan boğazın adı mitolojideki kral Athamas'ın kızı Helle'den gelmektedir (İslam ansiklopedisi, 2019). Ortaçağ'da bazı İtalyan haritalarında anlamları "Anadolu Boğazı" olan Bucca Romaniae veya Stretto Della Romana isimlerini kullanmışlardır. Avrupalılar da boğaza "Dardanelles" demişlerdir (Sarıkaya, 2018). Türkler ise Fatih Sultan Mehmed döneminde inşa edilen Kal'a-i Sultaniye kalesi ve şehrin bu kale etrafında gelişmesinden ötürü boğaza, Kal'a-i Sultaniye Boğazı demişlerdir. Daha sonraları şehir Çanakkale ismini alınca boğaz da bu isimle anılmaya başlanmıştır.

Çanakkale Boğazı ve kıyıları tarih boyunca çeşitli olaylara sahne olmuş ve kıyılarında tarihi ve kültürel değer taşıyan Truva, Dardanos, Abidos, Maydos, Lampsakos ve Sestos gibi çok önemli şehirler kurulmuştur (İslam ansiklopedisi, 2019).

Çardak Lagünü

Lagünler, littoral bir kordonla denizden kum ya da sedimentlerden oluşan yapay veya doğal setler ile ayrılan, acı sudan tuzlu suya kadar birçok karaktere sahip ve birçok balık, organizma gibi canlıların beslenip geliştiği, boğazlar sayesinde deniz ile bağlantılı korunaklı alanları ifade eder (Acarlı, vd., 2009). Bir ya da daha fazla noktada deniz ile birleşen, tatlı su ile tuzlu suyun birbirine karıştığı ve karadan denize doğru uzanan sığ su kütleleridir (Hepsağ, 2003). Nadir jeomorfolojik oluşumlardan biri olan lagünler, önemli birer doğal değer olarak görülmekte ve çevreleri için hem biyolojik hem de ekonomik kaynak konumundadır (Doğaner, 2003). Çardak Lagünü, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirinden ayıran Çanakkale Boğazı'nın kuzeydoğu kıyılarında yer alır. Bu kısım, Çanakkale Boğazı ile Marmara Denizi'nin birleştiği ve Çanakkale Boğazı'nın başladığı yerdir. İdari yönden

Lâpseki ilçesi sınırları içinde bulunan Çardak'ta yer alan lagün ile Çanakkale şehir merkezi arasında 27 km ve Lâpseki ilçe merkezi ile arasında da 5 km mesafe bulunmaktadır.

Şekil 19. Çardak Lagünü Önemli Bir Sulak Olması Nedeniyle Tabiat Parkı Olmaya Adaydır (Googlemaps)

Çardak Lagünü'nde, Çanakkale Boğazı açıklarına doğru uzanan bir kıyı oku bulunmaktadır. Yerleşim alanının kıyısında kalan bu kıyı okunun uzunluğu yaklaşık olarak 4,3 km'dir. Nadir olan bu oluşumun uzanışına bağlı olarak bir de lagün gölü oluşmuştur. Lagünler gibi sucul ve karasal ekosistemlerin birbirine yaklaşma sağladığı alanlar, doğal yaşam için çeşitlilik sağlamaktadır (Çalışkan, 2012). Klimatik özellikler yanında coğrafi konum, ekolojik ortamlar (lagün, kumul, deniz, tuzcul alanlar) bulunmasına bağlı olarak zengin bir avifaunaya sahiptir (Çalışkan, vd., 2013).

Kaplıcalar (Kestanol, Çan Etili Tepeköy)

Çanakkale, jeotermal enerji potansiyeli bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. Ezine başta olmak üzere Çan, Ayvacık, Biga, Lâpseki, Bayramiç ilçelerinde çok sayıda sıcak

su kaynağı bulunmaktadır. 2634 sayılı Teşvik Kanunu uyarınca Çanakkale ilindeki en önemli termal turizm kaynağı Ezine ilçesinde bulunan Kestanbol kaplıcaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Çan Etili Tepeköy jeotermal de önde gelen kaplıcalardandır.

Kestanbol kaplıcaları, antik çağdan günümüze kadar önemini koruyan termal sulardır (Barut ve Erdoğan, 2011). Kestanbol'un kuruluşu M.Ö. 335-340 yıllarına kadar dayanmaktadır. Büyük İskender'in kurduğu Alexandra Troas'ın bir sayfiyesi olmuştur (Mersin ve Tekin, 2008). Çanakkale'de kaplıca denildiğinde ilk akla gelen yer olan Kestanbol, Ezine ilçesinde yer almakta olup bu ilçenin 18 km güneybatısında yer almaktadır. Kestanbol 'da iki kaynak bulunmaktadır ve sıcaklıkları 64 ile 73 °C'dir. Kestanbol' da termal tesis bulunmakta olup halkın kullanımına hizmet vermektedir. Ayrıca seraların ısıtılmasında kaynak suyu da kullanılmaktadır.

Fotoğraf 1. Ezine Kestanbol Kaplıcaları Termal Su kaynağı (Burak Sarıca)

Etili-Tepeköy termal tesisleri Çanakkale'nin Çan ilçesinde bulunmaktadır. Tesis, 16.12.2006 tarihli ve 26378 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 04.12.2006/11354 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Termal merkez olarak ilan edilmiştir. Tesisin suları bikarbonat-klorür grubunda yer almaktadır (Barut ve Erdoğan, 2011).

2.8.2. Tarihi Değerler

Troya Antik Kenti

İlios veya İlion olarak da anılan Troya, dünyanın en ünlü antik kentleri arasında yer almaktadır. Troas bölgesindeki Troya Antik Kenti ve çevresinde bulunan tarihi ve kültürel dokunun korunması (Uysal, 2019) amacıyla 1996 yılında milli park olarak ilan edilmiştir ve yüz ölçümü yaklaşık olarak 13.350 hektardır (Troyatabiat, 2019). Troya ve çevresi alçak sırtlar arasındaki alüvyal vadi taban düzlüklerinden oluşmaktadır. Karamenderes ve Dümrek ırmaklarının arasında kalan kalkerli bir platonun eteğindeki antik kent; Ege Denizi kıyısına 6 km ve Çanakkale Boğazı kıyısına 4,5 km mesafede stratejik öneme sahip olan Hisarlık tepesinde kurulmuştur (Atalay, 2009). Çanakkale il merkezine yaklaşık olarak 30 km mesafededir.

Troya antik kenti tarih öncesi dönem kazılarının yapıldığı ilk yer olma özelliği taşımaktadır ve bu özelliği ile tarih öncesi arkeolojisinin başlangıç yeri olarak kabul görmektedir (Öztura, 2010). Troya, arkeolojinin bilim olduğu yerdir. Kazılar ilk olarak Heinrich Schliemann daha sonraları ise W. Dörpfeld ve C. W. Blegen tarafından devam ettirilmiştir. 1988 yılında M. Osman Korfmann tarafından yeni dönem kazıları başlamış ve 2005 yılına kadar sürmüştür (Atalay, 2009). Günümüzde Troya kazılarını Prof. Dr. Rüstem Aslan sürdürmektedir.

Dünyanın en çok bilinen kültürel miraslarından biri olan Troya, Türk yetkililerin çalışmaları sonucu “Truva Atı Efsanesi” ile dünyaca ün kazanmıştır. Truva Antik Kenti UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi’ne de girmiştir. Troya, herkesin üzerinde uzlaştığı bir değer manzumesi olarak dünya çapında bilinmektedir.

Fotoğraf 2. Troya Antik Kentinden Görüntü (Burak Sarıca)

Troya kenti, Homeros'un İlyada destanının izini süren Heinrich Schliemann 1870'lerde başlattığı kazılar neticesinde ortaya çıkmıştır. Halen devam etmekte olan çalışmalarla 9 kültür katmanlı ve izleri M.Ö.3000'lere kadar giden yerleşim kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu yönüyle Troya'nın bulunduğu bölgedeki en önemli ticaret, kültür ve liman kentlerinden biridir (Troia Yılı Bildirisi, 2018). Troya'da bulunan 9 katman, kesintisiz olarak 3000 yıldan fazla bir zamanı göstermektedir (Atalay, 2009). En erken yerleşim yeri katı Tunç Çağı'na kadar dayanmaktadır ve M.Ö. 3000-2500 olarak tarihlendirilmektedir. Troya'da bulunan en son katman ise M.Ö. 85-M.S. 8. yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir.

Fotoğraf 3. Troya Antik Kentinin Kalıntıları (Burak Sarıca)

Troya madencilikte gelişmiş bir medeniyet olup takı, süs eşyası ve mücevherat üretiminde antik çağdaki önemli merkezlerden biridir (Kaya, 2017). Troya'dan günümüze kalan ve Troya Müzesinde sergilenmekte olan birçok altın işlemesi Troya sanatını günümüze taşımaktadır.

Fotoğraf 4. Troya Müzesi'ndeki Troya'dan Günümüze Kalan Troas Bölgesi Altın İşlemeciliği Örnekleri (Burak Sarıca)

Troya'nın kültürel ve tarihi zenginliklerini yansıtan birçok eserin ortaya çıkarıldığı arkeolojik kazılarda bulunan başlıca değerler olarak; altın ve gümüş eşyalar, ziynet eşyaları, heykeller, mezarlar, lahitler, mühür, surlar ve daha birçok değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çıkarılan bu eserler dönemin şartları altında yaşayan insanların sanat anlayışlarını, toplumsal yaşantılarını ve kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Söz konusu bu değerler Troya Müzesi'nde sergilenmektedir.

Fotoğraf 5. Troya Müzesi'ndeki Polykesena Lahdi ve II. Muwatalli'nin Wilusa Kralı Alaksandu İle Yaptığı Antlaşma (Burak Sarıca)

En önemli eserlerden olan ve MÖ. 6. yüzyıllara dayanan geçmişi ile Anadolu'da figürsel anlatımın ilk lahit örneği olarak kabul edilen Polykesena Lahdi üzerinde Troia Kralı Priamos ve Kraliçe Hekabe'nin küçük kızları olan Prenses Polykesena betimlenmektedir.

Diğer eserlerde ise Hitit Kralı II. Muwatalli ile Wilusa (Troya) Kralı Aleksandru arasında Mikenlere karşı imzalanan müttefiklik antlaşması görülmektedir (Fotoğraf 5). Bu antlaşma Troya medeniyetinin gerek diplomasi gerekse de askeri anlamda gelişmiş olduğunu göstermektedir (Kaya, 2017).

Fotoğraf 6. Hadrianus Heykeli ve Kybele Heykeli (Burak Sarıca) (Troya Müzesi)

1993 yılında Troya kazılarda bulunan ve “Beş İyi İmparator” olarak adlandırılan imparatorlardan üçüncüsü olan Hadrianus, Medusa başlıklı zırhı ile tasvir edilmiştir (Fotoğraf 6). Fotoğraf 6’da görülen bir diğer tasvir ise 1994 yılındaki Troya kazılarında bulunmuş olan ana tanrıça Kybele’dir.

2018 Troya Yılı, Troya’nın UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine girmesinin 20. yılına denk gelmektedir. Ayrıca yapımı uzun zamandır sürmekte olan “Troya Müzesi” 2018 yılında açılmıştır. Kültür Mirası listesine girişinin 20. yılı olması ve Troya müzesinin uluslararası lansmanından ötürü 2018 yılı “Troya Yılı” ilan edilmiştir. Dünyanın dört bir yanından gelen turistler tarafından ziyaret edilen Truva Antik Kenti, Çanakkale ilinin en özel kültürel miraslarından biridir.

Assos Antik Kenti

Assos (Behramkale) Çanakkale'nin 87 km güneyinde bulunan Ayvacık ilçesine bağlı 17 km mesafede bulunan küçük bir köydür. Troas bölgesi sınırları içinde yer almaktadır. En önemli özelliği yerleşimin antik çağlardan beri devam ediyor olmasıdır. Günümüzde Babakale'den başlayıp Küçükkuşu'ya kadar uzanan yöreye adını vermiştir.

Assos kentinin ilkçağdan kalmış olan görkemli kalıntıları Ayvacık ilçesine bağlı Behram Köyü ile iç içe bir haldedir. Köyün adı ise Bizans egemenliği dönemlerinde yöreyi yöneten komutan "Makhram" dan gelmektedir. Assos'a ilk olarak kimlerin yerleştiği bilinmese de en eski tarihi yerleşim olarak Tunç Çağı kabul edilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Midilli adasının hemen karşısında yer alan ve Ege Bölgesi ile Marmara Bölgesi'nin birleştiği bir konumda bulunan Assos; Lidya, Pers, Roma, Bizans ve Osmanlı Devletleri dönemlerini yaşamıştır (Kerimoğlu, 1995). Hermias, Assos'un kontrolünü eline aldığı zamanlarda eski dostu ve Atina'da felsefe eğitimi aldığı Aristoteles'i kente davet etmiştir (Bakan, 2009). Ünlü filozof Aristo M.Ö. 347 yılında kente gelmiş ve ilk felsefe okulunu burada açmıştır (Kerimoğlu, 1995).

Assos'ta ilk arkeolojik kazı çalışmaları 1881-1883 yılları arasında J. T. Clarke ve F. Bacon tarafından oluşan Amerikan Arkeoloji Enstitüsü tarafından yapılmıştır (Arslan, 2010). Bu iki yıllık süre içerisinde Athena Tapınağı, Stoa, Menderik, Antik Liman Hamamı, Bouleuterion, Tiyatro, Gymnasion ve Batı Nekropollerinde kazılar gerçekleştirilmiştir (Tiryaki, vd., 2008). Kazılarda bulunan eserler Osmanlı yasalarına göre paylaşılmış ve üçte biri Amerikan kazı heyetine verilirken üçte ikisi de Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır. İkinci dönem kazıları ise 1981-2005 yılları arasında Prof. Dr. Muzaffer Ümit Serdaroğlu tarafından yapılmış ve bu dönemde daha çok restorasyon çalışmalarına ağırlık verilmiştir (Arslan, 2008). 2006 yılında başlayan üçüncü dönem kazıları ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Arkeoloji Bölüm başkanı Prof. Dr. Nurettin Arslan başkanlığında yürütülmektedir. Antik kentin en önemli kalıntıları ise M. Ö. 6. yüzyılda kurulan Athena Tapınağı'dır (Kerimoğlu, 1995).

Fotoğraf 7. Assos Antik Kentinden Görüntüler (Burak Sarıca)

A: Athena Tapınağı B: Athena Tapınağı Maketi C: Antik Tiyatro D: Antik Liman

Tarihi ve kültürel bir kent olan Assos, bu yönü ile Çanakkale kültür tarihine ışık tutan bir yerleşmedir. Her yıl turistleri kendine çekmesi bakımından da önem arz etmektedir.

Fotoğraf 8. Troya Müzesi'ndeki Assos vitrini ve müzisyenler grubu (Burak Sarıca)

Parion Antik Kenti

Parion Antik kenti, Çanakkale Boğazı'nın kuzeyde Marmara Denizi'ne açılan kesiminde Anadolu kıyısında yer almaktadır (Başaran, 1998). Parion, Antik Troas Bölgesi'nin kuzeyinde yer almakla beraber Çanakkale ilinin Biga ilçesine bağlı Kemer Köyü Bodrum Burnu kıyısında bulunmaktadır. Doğal bir limana sahip olup denize dökülen akarsuyun çevresinde (Keleş ve Çelikbaş, 2014) kurulan kent adını Troia kralı Priamos'un oğlu olan Paris'ten almaktadır (Çelikbaş, 2010)

Kemer Köyü'nde bulunan Parion antik kenti Büyük İskender'in Perslere karşı üstünlük kurması ile Hellen egemenliğine, daha sonraları ise Bergama Krallığı ve Roma hakimiyetine girmiş ve Bizans döneminde önemli bir piskoposluk merkezi olmuştur (Çelikbaş, 2010).

Fotoğraf 9. Parion Antik Kenti (Burak Sarıca)

A: Odeion B: Tiyatro Sütünuna Ait Kabartmalar C: Lahit D: Roma Hamamı

2004 yılında Kemer Köyü'ne yapılması planlanan ilkokul binasının temel açma çalışmalarında iş makineleri tarafından hafriyat alımı sırasında mezarlara rastlanmıştır (Tavukçu Aydın, 2007). Mezarlara rastlanması sonrasında Parion'da yapılan ilk kazılar 2004 yılında kurtarma amaçlı olup Çanakkale Arkeoloji Müzesi arkeologları tarafından gerçekleştirilmiştir ve bu kazılarda çok sayıda lahit ve pişmiş topraktan yapılmış ölü

hediyelerine rastlanmıştır (Başaran, 2006). Prof. Dr. Cevat Başaran 1997, 1999, 2003 yıllarında gerçekleştirdiği yüzey araştırmaları neticesinde 2005 yılında Parion arkeolojik kazılarına başlamıştır ve çok önemli bulgular elde edilmiştir (Tolun, 2008). Başlıca elde edilen bulgular; sur duvarları, akropol, tapınaklar, tiyatro, sunak, propylon, nekropol, limanlar, agora, hamam, seramikler, cam eşyalar, sikkeler, yazıtlar, madeni (altın, bronz, kurşun) eşyalar, kandiller ve kemik eşyalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydın Tavukçu, 2006).

Fotoğraf 10. Parion Kazı Alanları, Kazılarda Elde Edilen Lahit ve Oyma Sanatı Örneği (Burak Sarıca)

Çalışmalarda elde edilen en önemli eserler arasında beyaz mermerden yapılmış ve üzeri çıplak olan, bel bölgesinde akahantus yaprakları bulunan Kentauros (Triton) betimi ile 2400 yıllık geçmişe sahip olan 34 santimetre boyutundaki Bronz Amphora (Tavukçu ve Aydın Tavukçu, 2013) dikkat çekmektedir (Fotoğraf 11).

Fotoğraf 11. Troya Müzesi'ndeki Kentauros Heykeli ve Bronz Amphora (Burak Sarıca)

18 Mart 1915 Çanakkale Deniz Zaferi

Osmanlı Devleti, 20. yüzyıl başlarında Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında aldığı peş peşe yenilgiler sonucunda Doğu Trakya hariç bütün Balkan topraklarını kaybetmiş durumdaydı (Sezen, 2010). İtilaf Devletlerinin izlediği politikalardan rahatsız olunması ve kaybedilen toprakların geri alınması ümidi Osmanlı Devleti'ni Almanya'ya yakınlaştırmış ve netice olarak İttifak Devletlerinin yanında savaşa katılmasına neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sadece Osmanlı Devleti nezdinde değil, dünya tarihi bakımından da çok önemli gelişmelerin yaşandığı askeri, siyasi, sosyokültürel ve ekonomik açıdan dönüm noktasıdır (Baş, 2015).

Çanakkale Cephesi, Birinci Dünya Savaşı'nın kaderine etki eden en önemli savaşlardandır. Deniz ve kara harekâtı ile bir bütün olan Çanakkale Savaşları, bir ulusun kendini ve başkentini müdafaa etmesi, dolayısıyla da vatanın kurtuluş mücadelesinin yaşandığı dönüm noktalarından biridir. Türk askerinin cesaret, azim, kararlılık, vatan sevgisi ve inancını ortaya koyduğu bir destandır (Aytepe, 2000). Birinci Dünya Savaşı'nın kaderine büyük oranda etki eden Çanakkale Savaşları'nın zaferle sonuçlanması, Birinci Dünya

Savaşı'nın uzamasından Çarlık Rusya'da da rejimin yıkılmasına ve Bolşevik rejiminin kurulmasına, sömürgelerde prestij kaybına kadar beklenmedik birçok gelişmenin yaşanmasına neden olmuştur (Esenkaya, 2013).

18 Mart 1915 sabahı müttefik kuvvetlerin boğazı zorlamaları ile başlayan Çanakkale deniz savaşları oldukça şiddetli geçmiştir. Çanakkale Deniz Savaşları'nda, savaş başlamadan önce döşediği mayınlar ile Yüzbaşı Hakkı Bey ve komutasında bulunan Nusret Mayın Gemisi savaşın kazanılmasında büyük bir öneme sahiptir. 18 Mart 1915 sabahı Türk bataryalarından açılan topçu ateşleri nedeniyle manevra yapan Müttefik kuvvet donanmaları Nusret Mayın Gemisi tarafından döşenen mayınlara çarpması sonucunda Ocean, Irresistible ve Bouvet zırhlıları batarken Soufren, Gaulois ve Inflexible zırhlıları da ağır hasar almıştır. Çanakkale'yi denizden geçemeyeceğini anlayan müttefik kuvvetleri 25 Nisan 1915'de kara harekâtına başlamıştır (Esenkaya, 2013).

Fotoğraf 12. İtilaf Donanmasından Bir Fotoğraf (Kaynak: Genelkurmay Başkanlığı Tarihî Kesitler)

2003 yılında restorasyonu tamamlanan ve o tarihten beri Tarsus Belediyesi tarafından Çanakkale Parkında sergilenen Nusret mayın gemisinin, 9 Ekim 2009 tarihinde birebir modeli inşa edilerek Çanakkale deniz Müzesinde sergilenmeye başlanmıştır.

Fotoğraf 13. Çanakkale Deniz Zaferinde Büyük Öneme Sahip Olan Nusret Mayın Gemisi (Kaynak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı)

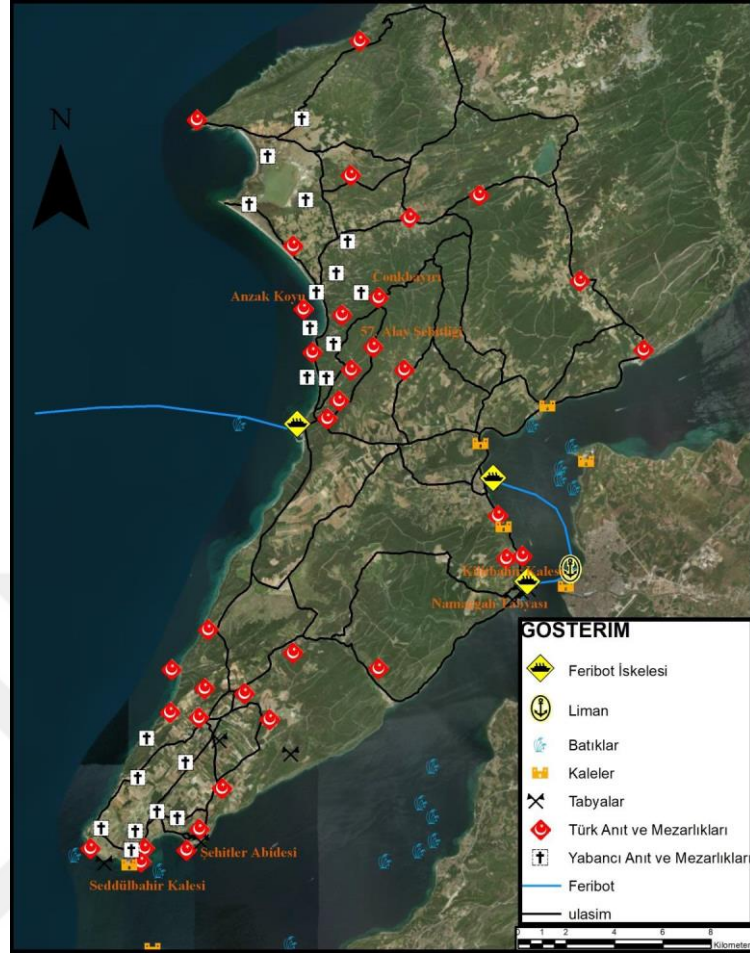
Çanakkale Savaşları, Türk milletindeki ordu-millet anlayışının en büyük yansımalarından olup, Türk askerinin vatan müdafaasında kahramanlaştığı, vatan bilincinin geliştiği ayrıca yetenekli Türk komutanlarının askeri dehalarını ön plana çıkarıp şan ve şeref kazandıkları, 20.yüzyılın ilk çeyreğindeki en önemli siyasi, askeri ve ekonomik sonuçları bulunan tarihi bir olaydır. Çanakkale Savaşları; Mustafa Kemal'i öne çıkaran, Kurtuluş Savaşının komuta kadrosunun şekillendiği ve Cumhuriyetin önsözü olarak kabul edilen bir destandır.

Çanakkale Savaşları, başta Türk Milleti olmak üzere, Yeni Zelanda ve Avustralya gibi yenilen devletlerde dahi vatan sevgisi, ulus olma bilinci gibi kavramların oluşmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır. Çanakkale Savaşları bu yönüyle önemli bir tarihi değerdir. Bu değerın yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasında eğitim bir araçtır. Bu nedenle tarihi değerler eğitimi kapsamında Çanakkale Savaşları farklı eğitim kademelerinde öğrencilere aktarılması ve genç kuşaklarda bu farkındalığın oluşmasında etkin bir role sahip olmalıdır. Vatan savunması adına verilen bu büyük mücadeleyi anlamak ve gelecek nesillere anlatmak şüphesiz ki ayrı bir öneme sahiptir.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı

Çanakkale, başta tarihi olmak üzere bir çok doğal ve kültürel değere sahiptir. Zengin bir mirasa sahip olan Çanakkale, ulusal ve uluslararası düzeyde büyük bir öneme sahip olan ve açık hava savaş müzesi olma özelliği de taşıyan Çanakkale Savaşları Gelibolu tarihi alanına da ev sahipliği yapmaktadır (Birdir, vd. 2015). Cumhuriyet Döneminde savaştan geriye kalmış izlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için özen gösterilmiş, anıtlar ve abideler inşa edilmiş, mezarlıklar düzenlenmiş ve savaş alanının büyük bir kısmını kapsayacak şekilde 26.05.1973 tarih ve 7/6477 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile alan milli park haline getirilmiştir (Akpınar, 2007).

İlerleyen süreçte Çanakkale Savaşlarının vuku bulduğu önemli alanları barındıran Gelibolu Yarımadası, 19 Haziran 2014 tarihinde 6546 sayılı Kanun kapsamında “Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı” ismiyle özel bir statü kazanmıştır (Erbey, 2018). Bu Kanun kapsamında; Çanakkale deniz ve kara savaşlarının vuku bulduğu Gelibolu Tarihi Alanı statüsü ile amaçlanan “tarihi, kültürel ve manevi değerleri ile doğal dokusunun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve yönetimini sağlamak” olarak belirtilmiş ve bu kapsamda Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı kurulmuştur (Akpınar, 2007).

Şekil 20. Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı (Dikyar, 2019)

Çanakkale Savaşları'nın kara savaşı kısmının cereyan ettiği ve kara savaşının en çarpıcı izlerinin görülebileceği Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı bu özelliği ile bir açık hava müzesi özelliği göstermektedir. Her metrekaresinde savaşın izlerini görmenin mümkün olduğu alanda; siperleri, tabyaları, güzergahları, şehitlikleri, anıtları ve müzeleri ile birlikte savaşı hissetmek mümkündür.

Dünya tarihinde önemli bir yere sahip olan Çanakkale Savaşları'nın ve savaşın cereyan ettiği alanın tarihi, manevi, kültürel ve doğal dokusunu daha iyi anlayabilmek ve önemini kavrayabilmek adına ziyaretler yapılmalı ve ziyaretler esnasında koruma kullanma dengesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu alanda yapılaşma kanunla sınırlandırılmış ve turizmin istenmeyen sonuçlarından olan mekânsal benzeşmenin önüne geçilmiştir.

Şehitler Abidesi

Türkiye’deki anıtlara verilebilecek en güzel örnek olan Şehitler Abidesi, Çanakkale ili sınırları içerisindeki Gelibolu Yarımadası’nda, boğazın ucunda bulunan Morto Koyu önünde yer alan Hisarlık Tepesi üzerinde yer almaktadır. Çanakkale Savaşı’nda şehit düşen binlerce askerimizi simgelemek ve onların anısını yaşatmak için yapılmıştır.

Gelibolu Yarımadası’nda tarihi alanının en fazla ziyaretçi çeken noktası olan Şehitler Abidesi, 1944 yılında Millî Savunma Bakanlığı tarafından “*Çanakkale Meçhul Asker ve Şehitler Abidesi*” ismi ile düzenlenen bir proje yarışması sonucunda 37 proje arasından seçilmiştir. Abidenin proje tasarımcıları Doğan Erginbaş, İsmail Utkular ve Feridun Kip’tir. 17 Nisan 1954 yılında Morto Liman’ında coşkulu bir tören ile temel atılmıştır (Bozkurt, 2015). Abidenin temellerinin atılmasına karşın çıkan sorunlar ve maddi imkansızlıklardan dolayı yarıda kalmıştır. Çanakkale Şehitler Abidesi’nin inşası için toplanan bağışlar tekrardan başlamış ve İkinci Anafartalar Zaferi’nin 45.yıl dönümü olan 21 Ağustos 1960 tarihinde ziyarete açılmıştır. Mimarı Doğan Erginbaş’ın kendi ifadesiyle “Tüm coğrafyalardan gelen şehitlerimizin toplu bir şekilde göğe yükselişini” temsil etmektedir (<http://catab.kulturturizm.gov.tr>).

Çanakkale Boğazı’na tamamen hâkim bir konumda bulunan ve Morto Koyu’na bakan abidenin deniz seviyesinden yüksekliği 91,75 metre ve tabii zeminden yüksekliği 41.70 metredir (Atabay, 2016). Abide 10 metre aralıklı dört ayak üzerine kuruludur ve abidenin 4 sütun üzerine oturtulması milletimizin sağlam temellere dayandığını ve yıkılmaz olduğunu simgelemektedir. Abideye uzaktan bakıldığında Mehmetçığı simgeleyen bir M harfi göze çarpmaktadır. Abidenin ayaklarının üzerinde savaş anlarını anlatan rölyefler yer almaktadır. Abidenin hemen arka kısmında Çanakkale savaşlarında ismi tespit edilebilmiş şehit düşen askerlerimizin sembolik mezarlıkları yer almaktadır. 2007 yılında ise Çanakkale Şehitler Abidesi yeniden düzenlenmiş ve abidenin hemen karşısına bir rölyef eklenmiştir (Güngör, 2010).

Fotoğraf 14. Şehitler Abidesi (Burak Sarıca)

Kilitbahir ve Çimenlik Kaleleri

Çanakkale'nin Eceabat İlçesine bağlı Kilitbahir Köyü'nde bulunan Kilitbahir Kalesi, 1462-1463 yılları arasında Fatih Sultan Mehmed tarafından boğazın ve dolayısı ile de İstanbul'un güvenliği için yaptırılmıştır. Boğazın en dar yerinde bulunan kale, Kale-i Sultaniye (Çimenlik Kalesi) ile karşılıklı yer almaktadır. Kilitbahir Kalesi yapı olarak; dış kale, iç kale ve ana kule ile Kanuni Sultan Süleyman zamanında eklenen daire planlı bir kuleden meydana gelmektedir (Acıoğlu, 2013). Kilitbahir Kalesi şekil itibari ile üç yapraklı bir yoncaya benzemektedir ve bu özelliği ile klasik dikdörtgen ya da kare biçimli diğer Osmanlı kalelerinden ayrılmaktadır. Başta Kanuni Sultan Süleyman ve II. Abdülhamid dönemleri olmak üzere Cumhuriyet Dönemi'nde de çok sayıda onarım gören kale günümüzde bütün ihtişamı ile ayakta durmaya devam etmektedir (Acıoğlu, 2006). Kale günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 15. Kilitbahir Kalesi (Burak Sarıca)

Çimenlik Kalesi, Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasında bulunan Sarıçay'ın denize döküldüğü kısmın hemen güneyinde düzlükte yer almaktadır. Kale, 1462-1463 yıllarında Fatih Sultan Mehmet tarafından Gelibolu Sancak Beyi Yakup Paşa'ya yaptırılmıştır (Hatip, 2013). Kale yapısı; ana kule kalenin tam ortasında, güneyde ve kuzeyde mescitler, doğuda cephanelikler ve batıda ise tabyadan oluşmaktadır. Kale günümüze kadar başta Sultan Süleyman, Sultan Abdülaziz ve Sultan II. Abdülhamid dönemleri olmak üzere birçok kez onarım görmüştür. Sultan Abdülaziz döneminde bir mescit eklenmiş ve Sultan II. Abdülhamid döneminde de kalenin denize bakan batı surları yıkılarak yerine bugünkü tabya yapılmıştır (Acıoğlu, 2013).

Fotoğraf 16. Çimenlik Kalesi (Kültürportali, 2019)

Saat Kulesi

18. yüzyıl sonlarında başlayan ve 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde kendini gösteren ekonomik, sosyal ve toplumsal değişimler kentlerin fiziki çehrelerini de önemli bir şekilde etkilemiştir. Özellikle idari merkezlerde inşa edilen yeni yapı türleri ve çeşitli meydan tasarımları göze çarpar. Saat kuleleri de bu bağlamda inşa edilen önemli yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersoy, 2000).

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde yapılmaya başlanan ve ağırlıklı olarak II. Abdülhamid'in 20. veya 25. tahta çıkış dönemlerinin birer hatırası olarak inşa edilen saat kuleleri şehirlerin simgeleri haline dönüşmüşlerdir (Yavaş, 2017).

Fotoğraf 17. Saat Kulesi (Burak Sarıca)

Çanakkale ilinde Gelibolu, Bozcaada ve Çanakkale saat kuleleri olmak üzere üç saat kulesi yapılmıştır. Bunlardan Gelibolu'da yapılan saat kulesi Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25.yılında yapılmış, Çanakkale savaşlarında zararlar görmüş ve günümüze ulaşamamıştır. Dört ayak üzerinde ve birbirine dört yuvarlak kemerle bağlanan dört katlı Bozcaada saat kulesi ise Çanakkale saat kulesi ile birlikte günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Acun, 2011). Çanakkale Saat Kulesi, Kemalpaşa Mahallesiinde bulunmakta

ve Yalı ile Fetvane Sokaklarının kesiştiği meydanda yer almaktadır. Yapının kuzey cephesinde Şair Zevki tarafından kaleme alınmış ve Recep Yesârî tarafından işlenmiş altı satır ile yirmi dört kartuş içerisinde bir metin bulunmaktadır. Bu metne göre yapı, Cemil Paşa tarafından yaptırılmıştır (Yazıcı, 2008). İlk yapıldığında 4 katlı olduğu bilinen kule günümüzde ise 5 katlıdır. Kule, kare planlıdır ve aşağıdan yukarıya doğru daralan bir yapıya sahiptir.

Aynalı Çarşı

Önemli bir tarihi ve kültürel değere sahip olan Aynalı Çarşı Çanakkale’de bulunmaktadır. Yapılışı hakkında iki öngörü bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1889 yılında II. Abdülhamid döneminde Çanakkale’nin önde gelen Yahudi ailelerinden birine mensup olan İlya Halyo tarafından inşa ettirildiği şeklindeyken ikincisi ise Evliya Çelebi’nin ünlü Seyahatnamesinde Aynalı Çarşı’dan söz ettiği ve dolayısıyla çarşının inşasının çok daha eskilere dayandığı ve İlya Halyo’nun sadece restore ettirdiği yönündedir (Aydın, 2009)

Fotoğraf 18. Aynalı Çarşı (Burak Sarıca)

Çarşı, Çanakkale muharebeleri sırasında tahrip olmuş, İngilizlerin Çanakkale’yi işgali sırasında ise atlar için “ahır” olarak kullanılmıştır. İşgal sonrasında ise sadece ana giriş kapısı ayakta kalmış ve çarşı olarak kullanılmamıştır. 1934 yılında Yahudilere yönelik yağma ve saldırı olayları sırasında kapının üzerindeki kitabe sıvayla kaplanmıştır. 1967 senesinde Sadi Fenerecigil tarafından kitabe temizlenerek günümüzdeki orijinal haline getirilmiştir. Özgün haliyle Mısır Çarşısı’nın minyatürü olarak karşımıza çıkan çarşıdan günümüze tadilat ve onarımlarla birlikte yalnızca kapısı ile kitabesi ulaşabilmiştir.

Fotoğraf 19. Aynalı Çarşı İçinden Bir Görüntü (Burak Sarıca)

Günümüzde Aynalı Çarşı, takı, süs ve hediyelik eşyaların satıldığı, yerel ticaret faaliyetlerinin yoğunlaştığı, kültür turları kapsamında en çok ziyaretçi çeken ve kentin tanıtımına katkı yapan önemli bir tarihi destinasyon konumundadır.

2.8.3. Kültürel Değerler

anakkale Seramikleri

Seramiğin kökeni çok eskilere dayanmaktadır. Yapılan incelemeler neticesinde Dünya’da ilk seramik üretiminin binlerce yıl öncesine dayandığı, Anadolu’da ise yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen bulgulara göre Neolitik ağ’da gerekleştii görülmektedir (Ayda, 1994).

anakkale’de seramik üretimi 17.yüzyıla tarihlendirilmektedir (Karagl, 2013). 17.yüzyılın ikinci yarısında Akköy’den Çanakkale merkeze gen ustalar tarafından bilinen Çanakkale seramikiliği başlamıştır (Uysal, 2008). 17.yüzyıldan beri yoğun bir şekilde yapıldığı bilinen seramik üretimi, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Çanakkale’de on iki seramik atölyesinde yapıldığı ve kentin önde gelen gelir kaynağı olduğu bilinmektedir (izer, 2008). 19. yüzyıl şer’riyye sicil kayıtları incelendiğinde Çanakkale’deki seramik üretim merkezleri; bugün Fevzi Paşa Mahallesi olarak bilinen Cami-i Kebir Mahallesi’nde, Kemal Paşa Mahallesi’ndeki Aynalı arşı’nın arkasında, Eski Havra Sokakta, Cevat Paşa Mahallesi’nde bulunan anakılar Sokakta bulunmaktaydılar (Güler, 2008).

Bir kente adını verecek kadar köklü bir yapıya sahip olmakla birlikte günümüzde neredeyse durmakta olan Çanakkale seramikleri gerek üslup gerek renk ve desen açısından Türk seramik sanatına büyük yenilikler getirmiş, İznik ile Kütahya seramiklerinden oldukça farklı sırlama ve biçim anlayışıyla özgün örnekler göstermiştir (Erman, 2012). 20. yüzyılın ilk yarılarna kadar gerçekleşmiş ve üretildiği dönemlerden birçok izler taşımaktadır (Işıkhan, 2015). 20. yüzyılda sanayi tipi üretimle yarışamaz hale gelmiş ve özellikle plastik ürünlerin üretimi ile giderek azalmıştır. Günümüzde süs eşyası üretimi olarak devam etmektedir.

Geleneksel Çanakkale Seramiklerini canlandırmak, gün yüzüne çıkarmak ve kent yaşamıyla buluşturmak amacıyla 2013 yılında açılışı yapılan Çanakkale Seramik Müzesi birçok seramiği meraklıları ile buluşturmaktadır.

Fotoğraf 20. Çanakkale Seramik Müzesi'ndeki Seramik Testi Yapım Aşamaları (Burak Sarıca)

Çanakkale seramikleri özgün bir yapıya sahiptirler. Seramikler, Çanakkale çevresinden temin edilen killi topraklar kullanılarak yapımı tamamlanmaktadır.

Fotoğraf 21. Çanakkale Seramik Müzesi'ndeki At Başlı Seramik Testi Örnekleri (Burak Sarıca)

Fotoğraf 22. Seramik Örnekleri (Burak Sarıca)

A: Çiçek Demetli Testi, Yayvan Tabak, Bektaşî Kavuğu Biçiminde Testi, B: Hayvan Biçimli Formlar ve Meyvelik

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra üretimi yapılmış olan seramiklerin örnekleri Çanakkale Seramik Müzesinde sergilenmektedir (Fotoğraf 22). Bu seramikler günlük yaşamda kullanıma yönelik olup kullanılan figürler insanların çevrelerinde gördüklerini, canlılardan ve doğadan etkilendiklerini göstermektedir.

Peynir Helvası

Marmara Bölgesi'nde bulunan civar illerde de üretimi yapılmakla birlikte peynir helvasının asıl çıkış noktası Çanakkale ilidir. Üretimi günümüzden çok eskilere dayandırılmakla birlikte 100 yıllık bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmekte ve ticari olarak üretimi ise 30-35 yıl öncesine dayanmaktadır (Kan, 2009).

Ezine Peyniri gibi peynir helvası da önemi giderek artan geleneksel bir ürün haline dönüşmektedir. Ana girdisi taze tuzsuz peynir olan helvanın üretimi eskiden sadece yaz aylarında yapılırken günümüzde yöresel bir tat olmaktan çıkması ve tanınırlığının artması ile birlikte artan talebe bağlı olarak bütün bir yıla yayılmıştır. Çanakkale'de peynir helvasının üretimi tamamı aile işletmesi olan 9 işletmede yapılmaktadır.

Fotoğraf 23. Peynir Helvası (Burak Sarıca)

Bucak ve Ateş (2014), “Gastronomi turizminin il turizmine etkisi: Çanakkale örneği” adlı eserlerinde Çanakkale’ye gastronomi turizminin etkisini incelemişler. Araştırmaya katılan katılımcılar Çanakkale’nin en önemli yiyeceklerinin Peynir Helvası ve Ezine Peyniri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hediyelik ürün olarak ise en ünlü ve özgün yiyeceğin Peynir Helvası olduğunu belirtilmektedirler.

Ezine Peyniri

Çanakkale’nin ilçelerinden olan Ezine, Marmara Bölgesi’nin Güney batısında yer almaktadır. ¹/₄’ü mera ve çayırlardan oluşan ilçe konum itibariyle Ayvacık, Bayramiç, Çanakkale ve Ege Denizi arasında kalmaktadır. Küçük baş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yörede bu hayvanların sütü ile üretilen özel bir peynir mevcuttur. Yörede üretilen peynir ilçenin adı ile anılmakta ve sadece yöreye has özellikler taşımaktadır.

Belli bir bölge, ülke veya yörede belirli kurallar çerçevesinde yetiştirilen veya üretilen ürünlerin korunması ve üretiminde devamlılığın sağlanması amacıyla oluşturulan

yasal statüye coğrafi işaret denir. Çanakkale ile özdeşleşen değerlerden birisi olan Ezine peyniri üretim sürecinin belirli kurallara tabi olması ve sınırlı bir alanda üretiminin yapılması nedeniyle coğrafi işarete sahiptir (Karagül Yüceer, vd., 2009).

Yörede üretilen peynir, Çanakkale'nin Ezine, Bayramiç ve Ayvacık ilçelerinin doğal bitki örtüsü ile Kazdağı'ndan gelen sularla beslenen küçük ve büyük baş hayvanların sütlerinin mevsimlere göre oranlarla karıştırılması ve 8-9 ay soğuk depolarda olgunlaştırılması ile üretilen teneke tipi tam yağlı peynirdir (Manap ve Gül, 2008).

Fotoğraf 24. Ezine Peyniri (Burak Sarıca)

Ezine Peyniri, Kazdağı'nın kuzey ve batı kesimlerinde bulunan Ezine, Bayramiç ve Ayvacık ilçelerinin tamamı ve Çan ile Merkez ilçeye bağlı bulunan bazı köylerde üretilmektedir (Aday ve Yüceer, 2008). Ezine Peynirini diğer peynirlerden ayıran en büyük özellik kullanılan sütün sadece belirli bir yöreden sağlanmasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

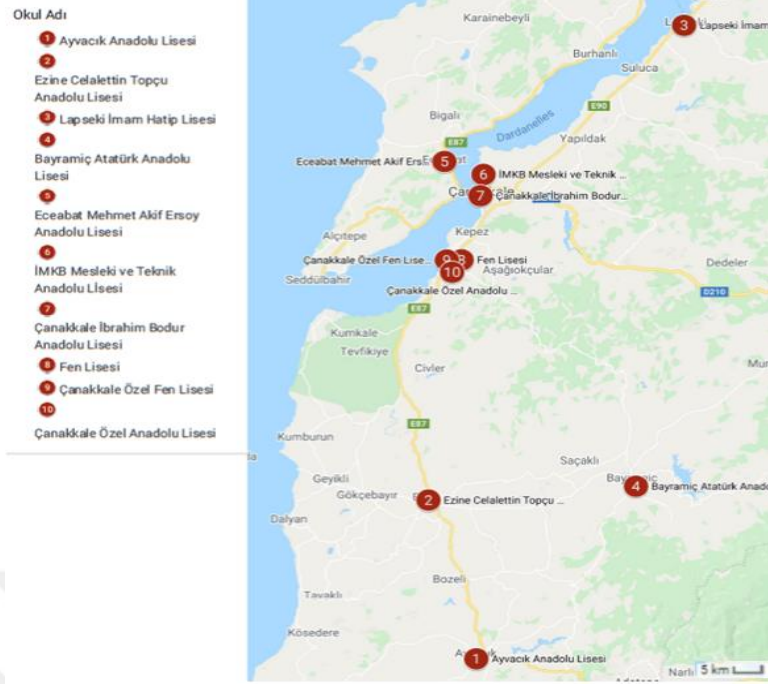
ARAŞTIRMA METADOLOJİSİ/MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma yönteminin bir arada kullanıldığı “karma yöntem” kullanılmıştır. Çalışmamızın amacına daha iyi hizmet edebilmesi hususunda yaklaşımın içeriğine uygun olarak veri toplama aracı geliştirilmiştir. Bu çalışmanın yöntemini tarama (survey) yöntemi oluşturmaktadır. Tarama yöntemi, geçmişte olan ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2016). Elde edilen veriler çalışmaya uygun istatistiksel teknikler vasıtasıyla çözümlenerek elde edilen sonuçlar temel alınarak yorumlamaları yapılmıştır. Bu nedenle, betimsel yöntem temele alınarak istatistiksel çözümlemelere dayanan bütünleşik bir yöntem izlenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Çanakkale ilinde bulunan MEB’e bağlı seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen ortaöğretim düzeyindeki okullar ve bu okullarda okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale ilinde MEB ’e bağlı ortaöğretim düzeyindeki toplam 77 okul arasından seçkisiz örnekleme yolu ile seçilen Ayvacık Anadolu Lisesi, Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi, Lâpseki İmam Hatip Lisesi, Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi, Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, Çanakkale’de ise Çanakkale Fen Lisesi, İbrahim Bodur Anadolu Lisesi, İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çanakkale Özel Fen Lisesi ve Çanakkale Özel Anadolu Lisesi ve bu okullarda öğrenim gören 845 öğrenci oluşturmaktadır (Şekil 21 ve Tablo 2).

Şekil 21. Araştırma Kapsamında Örnekleme Oluşturan Liselerin Dağılımı

Tablo 2
Ankete Katılan Öğrencilerin Okula Göre Dağılımı

Uygulama Yapılan Okulun Adı	Uygulanan Anket Sayısı	Yüzdelik Dilim %
Ayvacic Anadolu Lisesi	75	8,9
Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi	93	11,0
Lâpseki İmam Hatip Lisesi	84	9,9
Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi	80	9,5
Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	72	8,5
İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	71	8,4
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	92	10,9
Çanakkale Fen Lisesi	101	12,0
Çanakkale Özel Anadolu Lisesi	93	11,0
Çanakkale Özel Fen Lisesi	84	9,9
Toplam	845	100,0

3.3. Verilerin Kaynağı, Toplanması ve Düzenlenmesi

Bu araştırmanın amacına daha iyi hizmet edebilmesi için çalışmanın amacına yönelik anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan oluşan iki ayrı veri toplama aracı geliştirilmiştir. Geliştirilen bu veri toplama aracının birinci bölümü 34 maddelik bir anketten, ikinci bölümü ise 12 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formundan oluşmaktadır. Farkındalık anketini oluşturan maddeler, uygulanan öğrencilerin Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeylerini ölçmeye yöneliktir. Bu maddeler oluşturulurken;

1. Hazırlanan veri toplama aracının kapsam, görünüş ve yapı geçerliliği için madde havuzu oluşturuldu ve oluşturulan bu madde havuzu içerisinde **alan uzmanları** yardımı ile madde seçimi yapıldı.
2. Soru havuzundan seçilen maddeler Türk Dili uzmanına okutulup yorumu alındı.
3. Geliştirilmiş olan anket Çanakkale Vahit Tuna Anadolu Lisesi öğrencilerinden oluşan 56 kişilik gruba uygulanarak ön uygulaması yapılmış ve güvenilirliği ölçülmüştür.

Tablo 3
Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach Alpha
Farkındalık Ölçeği (Ön test)	0,81
Farkındalık Ölçeği	0,86

Anket sorularına ilişkin yapılan ön test analizlerinde Cronbach Alpha güvenirlilik kat sayısı 0,81 çıkmıştır (Tablo 3). Maddelerin güvenirlilik kat sayıları incelendiğinde 0,7'nin altında madde bulunmamıştır. Bu nedenle madde çıkartılması ya da eklenmesine gerek duyulmamıştır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan 845 ortaöğretim öğrencisine uygulanan veri toplama aracı analiz sonuçlarında Cronbach Alpha güvenirlilik kat sayısı 0,86 çıkmıştır (Tablo 3). Veri toplama aracı maddelerinin güvenirlilik kat sayıları incelendiğinde 0,7'nin altında madde bulunmamıştır.

Veri toplama aracı olan anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların okul adı, cinsiyet, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi kişisel bilgileri sorgulamaktadır. Birinci bölümünde yer alan kişisel bilgilere yönelik sorulara ilişkin tablolar oluşturulmuş ve katılımcılara yönelik yüzdelik (%) dağılımlar verilmiştir. İkinci bölümde ise ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik 34 madde bulunmaktadır. Katılımcıların doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenebilmesi için “Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklinde “*Beşli Likert*” tipi anket kullanılmıştır.

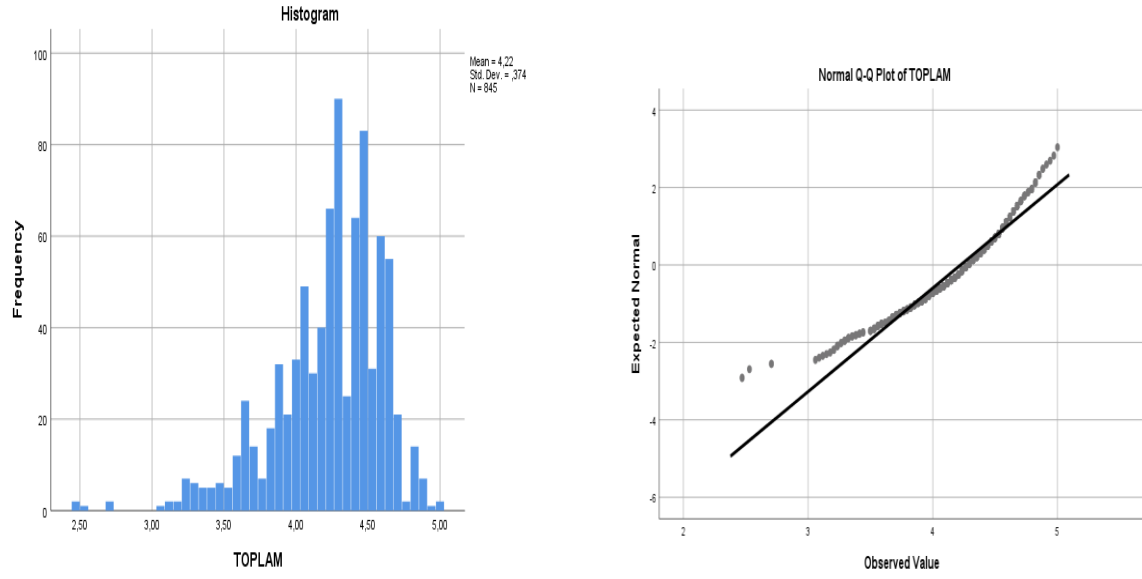
Katılımcıların doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalıklarını belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. 12 adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu gönüllülük esaslarına bağlı kalarak 25 öğrenciye uygulanmıştır. Görüşme formunun uygulandığı öğrencilerin isimleri gizli tutularak gizlilik esasları kapsamında (seçkisiz örnekleme yolu ile) numaralandırılmıştır. Sorulara verilen yanıtlar yakınlık derecesine göre gruplandırılmış ve içerik analizi yapılmıştır.

Tablo 4’de görüldüğü üzere yapılan analiz neticesinde çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin +1 ile -1 aralığında olmaması ve Kolmagrov-Simirnov ile Shapiro-Wilk testlerinin Sig(p) değerlerinin 0,05’den küçük olmasından dolayı dağılımımızın Non parametrik olduğu görülmüştür (Hair, vd. 2013) (Tablo 4).

Tablo 4
Normallik Dağılımı Tablosu

N	X	Kolmogorov-Smirnov	Shapira-Wilk	Skewness	Kurtosis
845	4,22	,000	,000	-1,085	1,937

Şekil 22’de dağılımın normal olmadığı görülmektedir. Bu durum Tablo 4’deki verileri desteklemektedir.

Şekil 22. Normallik Dağılımı Grafiği

3.4.Verilerin Analizi ve Yorumu

Ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri cevaplar neticesinde farkındalık düzeylerini hesaplamak amacıyla veri toplama aracında yer alan maddeler; 1.00-1.79 Kesinlikle Katılmıyorum, 1.80-2.59 Katılmıyorum, 2.60–3.39 Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum, 3.40–4.19 Katılıyorum, 4.20–5.00 Kesinlikle Katılmıyorum aralıkları temel alınarak yorumlamaları yapılmıştır (Tekin, 1991). Her bir yorumlamanın “değer düzeyi” karşılığı verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5

Boyut Ortalamalarının Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları ve Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri

Ortalama Puanı	Katılım Düzeyi	Eş Değer Düzey
1,00-1,79	Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Düşük
1,80-2,59	Katılmıyorum	Düşük
2,60-3,39	Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum	Normal
3,40-4,19	Katılıyorum	Yüksek
4,20-5,00	Kesinlikle Katılıyorum	Çok Yüksek

34 maddeden oluşan leğimizden elde edilen verilerin mlenebilmesi amacıyla; normallik dağılımı için Kolmogrov – Simirnov ve Shapiro Wilk analizleri yapılmıştır. Normallik dağılımı sonucunda ölçeğimizin Non-Parametrik çıkmasından dolayı iki değişkenli analizlerde Mann Whitney U, ikiden fazla değişkenli analizlerde Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. İkiden fazla değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden olan Tamhane Testi kullanılmıştır. Ortalama değerlerini ve standart sapmalarını bulabilmek için ise Frequencies analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, daha önce belirtilen veri toplama araçları ile elde edilen verilerin, belirtilmiş olan istatistiki yöntemler kullanılarak çözümlenmesi ile ortaya konulan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı MEB'e bağlı okullarda 845 ortaöğretim öğrencisinin farkındalık düzeyleri farklı açılardan ele alınarak analiz edilmiştir.

4.1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Aşağıda araştırmanın örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin demografik özellikleri verilmiştir. Araştırma sonucu ortaöğretim öğrencilerinin ve ailelerinin sosyodemografik özellikleri ile ilgili aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır;

Ankete katılan ortaöğretim öğrencilerinin %56,4'ünü kadın ve %43,6'sını erkek öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6
Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Oran
Kadın	477	56,4
Erkek	368	43,6
Toplam	845	100,0

Örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin %26,3'ü 9.sınıf, %24,4'ü 10.sınıf, %24,9'u 11.sınıf ve %24,5'i ise 12.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımın dengeli olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 7

Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Sayı	Oran
9. Sınıf	222	26,3
10. Sınıf	206	24,4
11. Sınıf	210	24,9
12. Sınıf	207	24,5
Toplam	845	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin %37,5’i il merkezinde yaşamakta iken, %36,7’si ilçe merkezinde, %7,1’i belde ve %18,7’si de köyde yaşamaktadır (Tablo 8). Dağılımlar göz önünde bulundurulduğunda ortaöğretim öğrencilerinin ağırlıklı olarak il/ilçe merkezlerinde ikamette bulundukları görülmektedir.

Tablo 8

Ankete Katılan Öğrencilerin İkamet Yerlerine Göre Dağılımı

İkamet Yeri	Sayı	Oran
İl Merkezi	317	37,5
İlçe Merkezi	310	36,7
Belde	60	7,1
Köy	158	18,7
Toplam	845	100,0

Ankete katılan öğrencilerin ebeveyn eğitim durumları incelendiğinde, öğrencilerin babalarının %21,9’u ilkokul, %23,0’ü ortaokul, %24,4 lise, %23,0’ü üniversite ve %7,8’i lisans üstü eğitim almışken; annelerinin %31,1’i ilkokul, %22,4’ü ortaokul, %20,6’sı lise, %20,4’ü üniversite ve %5,6’sı lisans üstü eğitim almıştır. Sözü edilen bulgular incelendiğinde belirgin bir fark olmamakla birlikte, öğrencilerin baba eğitim düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre daha iyi seviyede olduğu görülmektedir (Tablo 9). Bununla birlikte anne ve baba eğitim düzeyleri dağılımının benzer özellikler gösterdiği ve bir öğrenim kademesinde yoğunlaşmanın olmadığı görülmektedir.

Tablo 9

Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba ve Anne Eğitim Durumu Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	Sayı	Oran	Anne Eğitim Durumu	Sayı	Oran
İlkokul	185	21,9	İlkokul	263	31,1
Ortaokul	194	23,0	Ortaokul	189	22,4
Lise	206	24,4	Lise	174	20,6
Üniversite	194	23,0	Üniversite	172	20,4
Lisans Üstü	66	7,8	Lisans Üstü	47	5,6
Toplam	845	100,0	Toplam	845	100,0

Araştırma örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin aylık gelirleri incelendiğinde %5,7'si düşük gelir sahibi, %58,1'i orta gelir sahibi, 32,5'i iyi düzeyde gelir sahibi ve 3,7'side çok iyi düzeyde gelir sahibi olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10

Ankete Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyi Dağılımı

Gelir Düzeyi	Sayı	Oran
Düşük Gelir	48	5,7
Orta Gelir	491	58,1
İyi Düzeyde Gelir	275	32,5
Çok İyi Düzeyde Gelir	31	3,7
Toplam	845	100,0

4.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Madde Bazlı Farkındalık Düzeyleri

Tablo 11'de anketimizi oluşturan maddelerin genel frekans değerleri bir arada verilmiştir. Anketi oluşturan her bir maddenin işaretlenme ve işaretlenme yüzdelik dağılımları görülmektedir. Örneklemimize konu olan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki farkındalık düzeyleri ağırlıklı olarak “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Maddelerimiz tek tek incelendiğinde farkındalık düzeyi en yüksek maddelerin sırasıyla madde 14; “18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması gerektiğini

düşünüyorum” (4,6450), madde 33; ” Boğazın girişinde bulunan Şehitler Abidesi’nin Çanakkale Savaşları şehitlerimizi hatırlatan ve yücelten önemli bir simge olduğunu düşünüyorum” (4,5704), madde 34; “Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ziyarete değer olduğunu düşünmüyorum” (4,5314), madde 6; “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengin olduğunu biliyorum” (4,4805) ve madde 1; “Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerlerin zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum” (4,4615) olduğu görülmektedir. Farkındalık düzeyi en düşük maddelerin ise sırasıyla madde 3; “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim” (3,5550), madde 4; “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” (3,6970), madde 9; “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtımın yapıldığına inanıyorum” (3,7740), madde 8; “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” (3,8130) ve madde 15; “Çanakkale ili değerlerinden Çanakkale Savaşları Tarihi Alanı değerlerine ilişkin yüksek düzeyde bilgiye sahibim” (3,9976) olduğu görülmektedir.

Maddeler incelendiğinde öğrencilerin farkındalıkları hakkında genel bir bilgi sahibi olmaktayız. Öğrenciler, neye karşı farkındalıklarının olup neye karşı farkındalıklarının olmadıklarını bilmektedirler. Genel olarak Çanakkale ilindeki başlıca değerleri bilmekle birlikte yeterince tanıtımın yapılmadığı, yeterince eğitimin alınmadığı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu bilmedikleri gibi hususlarda farkındalıklara sahip oldukları gözlenmiştir.

Tablo 11
Ortaöğretim Öğrencilerinin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Madde Bazlı Farkındalık Düzeyi

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
M	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	X	sd
1	472	55,9	302	35,7	63	7,5	5	,6	3	,4	4,4615	,69015
2	440	52,1	332	39,3	57	6,7	13	1,5	3	,4	4,4118	,71600
3	179	21,2	255	30,2	279	33,0	120	14,2	12	1,4	3,5550	1,02034
4	217	25,7	302	35,7	206	24,4	93	11,0	27	3,2	3,6970	1,06675
5	437	51,7	294	34,8	86	10,2	22	2,6	6	,7	4,3420	,81903

6	506	59,9	263	31,1	58	6,9	12	1,4	6	,7	4,4805	,74697
7	464	54,9	282	33,4	73	8,6	18	2,1	8	,9	4,3917	,80824
8	247	29,2	311	36,8	189	22,4	78	9,2	20	2,4	3,8130	1,03176
9	271	32,1	267	31,6	187	22,1	85	10,1	35	4,1	3,7740	1,12586
10	309	36,6	319	37,8	166	19,6	47	5,6	4	,5	4,0438	,90900
11	355	42,0	293	34,7	148	17,5	32	3,8	17	2,0	4,1089	,95762
12	463	54,8	251	29,7	98	11,6	21	2,5	12	1,4	4,3396	,88130
13	423	50,1	297	35,1	96	11,4	23	2,7	6	,7	4,3112	,83122
14	611	72,3	176	20,8	52	6,2	4	,5	2	,2	4,645s0	,63980
15	317	37,5	280	33,1	192	22,7	41	4,9	15	1,8	3,9976	,97844
16	341	40,4	348	41,2	117	13,8	30	3,6	9	1,1	4,1621	,86861
17	345	40,8	342	40,5	129	15,3	19	2,2	10	1,2	4,1751	,85298
18	322	38,1	318	37,6	169	20,0	22	2,6	14	1,7	4,0793	,91050
19	481	56,9	259	30,7	81	9,6	15	1,8	9	1,1	4,4059	,81730
20	372	44,0	322	38,1	117	13,8	25	3,0	9	1,1	4,2107	,865694
21	476	56,3	272	32,2	68	8,0	18	2,1	11	1,3	4,4012	,82826
22	478	56,6	254	30,1	85	10,1	17	2,0	11	1,3	4,3858	,84612
23	302	35,7	321	38,0	189	22,4	29	3,4	4	,5	4,0509	,87135
24	333	39,4	295	34,9	162	19,2	37	4,4	18	2,1	4,0509	,97529
25	375	44,4	300	35,5	142	16,8	18	2,1	10	1,2	4,1976	,87487
26	365	43,2	313	37,0	132	15,6	28	3,3	7	,8	4,1846	,87297
27	394	46,6	304	36,0	116	13,7	16	1,9	15	1,8	4,2379	,88510
28	428	50,7	298	35,3	86	10,2	25	3,0	8	,9	4,3172	,84385
29	493	58,3	248	29,3	80	9,5	17	2,0	7	,8	4,4237	,80896
30	492	58,2	250	29,6	76	9,0	22	2,6	5	,6	4,4225	,80738
31	402	47,6	316	37,4	95	11,2	25	3,0	7	,8	4,2793	,83898
32	379	44,9	275	32,5	134	15,9	38	4,5	19	2,2	4,1325	,98637
33	560	66,3	220	26,0	57	6,7	3	,4	5	,6	4,5704	,68762
34	588	69,6	168	19,9	54	6,4	20	2,4	15	1,8	4,5314	,85599

4.3. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre durumunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U Test yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan kadın öğrencilerin ortalaması 4,2423, erkek öğrencilerin ortalaması ise 4,1986'dır. Kadın ve erkek öğrencilerin ortalamalarının birbirine çok yakın seviyede olduğu görülmektedir. Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıkları; kadın öğrenciler için "Katılıyorum" düzeyindeyken, erkek öğrenciler için "Kesinlikle katılıyorum" düzeyindedir.

Öğrencilerinin cinsiyetleri ile farkındalık düzeyleri arasında Sig(p) değerinin 0,05'den büyük olmasından dolayı anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmektedir (p (0,192))>0.05 (Tablo 12).

Tablo 12

Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyi ile Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Mann Whitney U Testi Sonuçları)

Cinsiyet	N	X	Sd	Z	P(Sig.)
Kadın	477	4,2423	,35784	-1,304	,192
Erkek	368	4,1986	,39272		>,05

4.4. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Eğitim Görülen Okul Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin eğitim gördükleri okula göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda (Tablo 13) farkındalık düzeyleri ile eğitim görülen okullara göre (Sig(p) değerinin 0,05'den küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 13).

Tablo 13

Ankete Katılan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullar ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	df	Kruskal-Wallis H	P(Sig.)
845	9	254,495	,000

Ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin eğitim gördükleri okula göre durumunu gözlemleyebilmek için Frequencies analizi yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi oluşturulan okulların ortalaması 4,2233'tür. En düşük farkındalık düzeyine sahip okullar

3,9863 ortalama ile İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 3,9792 ortalama ile Ayvacık Anadolu Lisesi iken; en yüksek farkındalık düzeyine sahip okullar 4,5231 ortalama ile Çanakkale Özel Fen Lisesi, 4,5051 ortalama ile Çanakkale Özel Anadolu lisesi ve 4,3791 ortalama ile Çanakkale Fen Lisesi'dir. Okullara göre öğrencilerin farkındalık düzeylerine bakıldığında “Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” düzeyindedir. Okullara göre öğrencilerin farkındalık düzeylerinde değişmelerin olduğu görülmektedir (Tablo 14).

Tablo 14

Ankete katılan öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullara Göre Farkındalık Düzeyleri

Okul Adı	Sayı	X	Sd	Min	Max
Ayvacık Anadolu Lisesi	75	3,9792	,43525	2,53	4,68
Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi	93	4,1518	,39574	3,24	4,97
Lâpseki İmam Hatip Lisesi	84	4,0564	,43563	2,47	4,85
Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi	80	4,1522	,28190	3,35	4,68
Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	72	4,1630	,35988	3,15	4,79
İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	71	3,9863	,39271	3,12	4,85
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	92	4,2098	,29331	3,35	4,74
Çanakkale Fen Lisesi	101	4,3791	,20004	3,91	4,85
Çanakkale Özel Anadolu Lisesi	93	4,5051	,22623	3,41	5,00
Çanakkale Özel Fen Lisesi	84	4,5231	,13659	4,24	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Kruskal-Wallis analizleri sonucunda okullar arasında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) olduğundan dolayı Tamhane analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde Çanakkale Özel Fen Lisesi ve Çanakkale Özel Anadolu Lisesi'nin devlet okullarına göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Devlet okulları arasında en yüksek farkındalık düzeyine sahip okul ise Çanakkale Fen Lisesi'dir. Bu değişimlerin sebebi okullar arasındaki eğitim kalitesi ve ailelerin ekonomik düzey farklılıklarıdır.

4.5. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyleri arasında farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Test yapılmıştır. Analiz neticesinde sınıf düzeylerine göre Sig(p) değerinin 0,05’den küçük olmasından dolayı anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 15).

Tablo 15

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	3	19,648	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde okullar arasındaki anlamlı farklılaşmadan (p<0,05) dolayı Tamhane analizi yapılmıştır. Yapılan Tamhane analizi incelendiğinde farklılaşmanın daha çok üst kademe öğrencileri (11. sınıf ve 12.sınıf) ile alt kademe öğrencileri (9.sınıf ve 10.sınıf) arasında olduğu görülmektedir. Farklılaşma: 12.sınıflar ile 9. sınıflar arasında; 11.sınıflar ile de 9.sınıflar arasında olduğu görülmüş olup diğer sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı anlatılmıştır (Tablo 16). Bu farklılaşmanın sebebi ise 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin 9.sınıf öğrencilerine göre eğitim ve bilişsel yeterlilikler açısından daha donanımlı olmaları, eğitim kapsamında yapılan gezilere daha fazla katılmış olmaları ve sınıf kademesinin artmasına bağlı olarak ders içerik ve kapsamının genişlemesidir.

Tablo 16

Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Sınıf Düzeyi (I)	Sınıf Düzeyi (J)	P (Sig.)
9. Sınıf	10. Sınıf	,397
	11. Sınıf	,008
	12. Sınıf	,000
10. Sınıf	9. Sınıf	,397

	11. Sınıf	,412
	12. Sınıf	,023
11. Sınıf	9. Sınıf	,008
	10. Sınıf	,412
	12. Sınıf	,787
12. Sınıf	9. Sınıf	,000
	10. Sınıf	,023
	11. Sınıf	,787

Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıkları ve sınıf düzeyleri arasındaki farklılık durumunu Tablo 17'deki Frequencies analizi sonuçlarında görülmektedir. Araştırmanın örneklemini oluşturan sınıf düzeylerinin ortalama farkındalık düzeyleri 4,2233'tür. Ortalama farkındalıklar incelendiğinde yüksekte alçağa doğru sırasıyla 4,2994 ortalama ile 12.sınıflar, 4,2592 ortalama ile 11. sınıflar, 4,2033 ortalama ile 10. sınıflar ve son olarak da 4,1369 ortalama ile 9.sınıflar olduğu görülmektedir. Buna göre sınıf düzeylerine göre farkındalıkları 12. sınıf, 11. sınıf ve 10. sınıf için "Kesinlikle Katılıyorum" seviyesindeyken, 9. sınıf için "Katılıyorum" seviyesindedir (Tablo 17). Bu farklılaşma eğitim sisteminin kademeli olarak genişlemesine bağlı olarak sırası ile 9. sınıftan 12. sınıfa doğru artan bir farkındalık oluşmasına neden olmaktadır. Bunun yanında sınıf düzeyinin artması öğrenciler arasındaki donanım, tecrübe ve yaşamışlıkları da arttırmakta ve ayrıca yapılan gezilere katılım miktarını da arttırmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda sınıf düzeyi arttıkça farkındalığın da arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 17

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Sınıf Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	Sayı	X	Sd	Min	Max
9. Sınıf	222	4,1369	,45191	2,47	4,97
10. Sınıf	206	4,2033	,32794	3,24	5,00
11. Sınıf	210	4,2592	,33217	3,09	4,85
12. Sınıf	207	4,2994	,34487	3,18	4,94
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

4.6. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İkamet Yeri Değişkenine Göre İncelenmesi

Örneklemini oluşturan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin ikamet yerlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis Testi sonuçları Tablo 18’de görülmektedir. Analiz neticesinde elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin ikamet yerleri ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05’den küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$ (Tablo 18)).

Tablo 18
Ankete Katılan Öğrencilerin İkamet Yerleri ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	3	61,359	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde öğrencilerinin ikamet yerleri ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma ($p < 0,05$) bulunmasından dolayı Tamhane testi yapılmıştır. Tablo 19’de görülen Tamhane testi sonuçları incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın il merkezinde ikamet eden öğrenciler ile ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler; il merkezinde ikamet eden öğrenciler ile köyde ikamet eden öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Diğer ikamet yerleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 19). Bunun nedeni olarak il merkezinde yaşayan öğrencilerin köy ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere göre nispeten aldıkları eğitim kalitesinin daha iyi olması ve bunun yanında özel okulların il merkezlerinde yer alması görülmektedir. Ayrıca il merkezinde yaşayan öğrencilerin köy ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere göre imkan ve olanaklarının daha fazla olması da bu farklılaşmanın sebebi olarak görülmektedir.

Tablo 19

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri ile İkamet Yerleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

İkamet Yeri (I)	İkamet Yeri (J)	P (Sig.)
İl Merkezi	İlçe Merkezi	,000
	Belde	,057
	Köy	,000
İlçe Merkezi	İl Merkezi	,000
	Belde	,940
	Köy	,384
Belde	İl Merkezi	,057
	İlçe Merkezi	,940
	Köy	,235
Köy	İl Merkezi	,000
	İlçe Merkezi	,384
	Belde	,235

Örnekleme konu olan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri ile ikamet yerleri arasındaki ilişki Frequencies testi ile incelenip Tablo 20’de görülmektedir. Öğrencilerin ortalama farkındalık düzeyleri 4,2233’tür. İl merkezinde ikamet eden öğrenciler doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı en yüksek farkındalık düzeyine sahipken, köyde ikamet eden öğrenciler en düşük farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Ortalama farkındalık düzeyleri incelendiğinde yüksekten aza doğru sırasıyla 4,3450 ortalama il merkezinde ikamet edenler, 4,2127 ortalama ilçe merkezinde ikamet edenler, 4,1661 ortalama köyde ikamet edenler ve son olarak da 4,0953 ortalama köyde ikamet edenler olarak sıralanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde il merkezinde ikamet edenler ve ilçe merkezinde ikamet edenlerin farkındalıkları “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde yer alırken, köyde ikamet edenlerin farkındalık seviyeleri “Katılıyorum” seviyesinde yer almaktadır.

Tablo 20

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle İkamet Yerlerine Göre Anlamlı Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	X	Sd	Min	Max
İl Merkezi	317	4,3450	,28722	3,29	5,00
İlçe Merkezi	310	4,1661	,39675	2,47	4,97
Belde	60	4,2127	,36529	3,24	4,65
Köy	158	4,0953	,41523	2,53	4,88
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Farkındalık seviyelerinin beklenilenin aksine belde ve köyde ikamet eden öğrencilerde yüksek çıkmasının sebepleri olarak; merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez'in Türkiye'nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızlı büyümesi, ekonomik refah seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerleri arasında olması ve Çanakkale şehri ile bütünleşik olması gösterilebilir.

4.7. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 21'de ankete katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin baba eğitim durumu ile anlamlı farklılık gösterip göstermediği verilmiştir. Farklılığı belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda baba eğitim durumları ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05'den küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 21).

Tablo 21

Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	4	91,464	,000

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasındaki anlamlı farklılaşmayı belirleyebilmek için Kuruskal-Wallis analizleri yapılmış ve analiz neticesinde öğrencilerinin baba eğitim durumu ile farkındalık

düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) bulunmuştur. Anlamlı farklılaşmanın babanın hangi eğitim düzeyi arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tamhane testi yapılmıştır (Tablo 22). Tamhane testi sonuçları incelendiğinde farklılaşmanın baba eğitim düzeyi lisansüstü düzeyinde olan öğrenciler ile ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde olan babalara sahip öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte baba eğitim düzeyi üniversite düzeyinde olan öğrenciler ile baba eğitim düzeyi ilkökul, ortaokul ve lise olan öğrenciler arasında da farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Diğer baba eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 22). Elde edilen veriler incelendiğinde babanın eğitim düzeyindeki artış öğrencinin farkındalık seviyesine de belirgin bir şekilde etki etmektedir.

Tablo 22

Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi İle Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Baba Eğitim Durumu (I)	Baba Eğitim Durumu (J)	P (Sig.)
İlkokul	Ortaokul	1,000
	Lise	,292
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Ortaokul	İlkokul	1,000
	Lise	,138
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Lise	İlkokul	,292
	Ortaokul	,138
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Üniversite	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,000
	Lisansüstü	,995
Lisansüstü	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,000
	Üniversite	,995

Tablo 23’de baba eğitim düzeyi ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasındaki Frequencies testi sonuçları görülmektedir. Baba eğitim seviyesi lisansüstü seviyesinde olan öğrenciler en yüksek farkındalık düzeyine sahipken,

baba eğitim düzeyi ortaokul seviyesinde olan öğrencilerin en düşük farkındalık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Ortalama farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksekten alçağa doğru sırasıyla 4,4055 ortalama ile baba eğitim düzeyi lisansüstü olan öğrenciler, 4,3713 ortalama ile baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrenciler, 4,2113 ortalama ile baba eğitim durumu lise olan öğrenciler, 4,1289 ortalama ile baba eğitim düzeyi ilkokul olan öğrenciler ve son olarak da 4,1160 ortalama ile baba eğitim durumu ortaokul olan öğrenciler şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 23
Ankete Katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Farkındalık Düzeyleri

Baba Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
İlkokul	185	4,1289	,37657	2,53	4,94
Ortaokul	194	4,1160	,38996	2,47	4,88
Lise	206	4,2113	,38794	2,47	5,00
Üniversite	194	4,3713	,28583	3,29	4,85
Lisansüstü	66	4,4055	,29192	3,26	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Sonuçlar incelendiğinde baba eğitim düzeyi ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklar göz önünde bulundurulduğunda babaları lisansüstü, üniversite ve lise eğitimine sahip öğrencilerin farkındalıkları “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesinde yer alırken, ortaokul ve ilkokul eğitimine sahip öğrencilerin farkındalık seviyeleri “Katılıyorum” seviyesinde yer almaktadır.

4.8. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Örneklemimi oluşturan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin anne eğitim düzeyi ile anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis Testi sonucunda öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05’den küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir (p (,000)) <0,05 (Tablo 24).

Tablo 24

Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	4	83,098	,000

Kruskal-Wallis analizleri neticesinde öğrencilerin anne eğitim seviyesi ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) bulunmaktadır. Yapılan Tamhane testi sonuçları Tablo 25’de görülmektedir. Farklılaşmanın, lisansüstü eğitimini tamamlamış annesi olan öğrenciler ile ilkökul, ortaokul, lise eğitimini tamamlamış annesi olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Üniversite eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler ile ilkökul, ortaokul ve lise eğitimlerini tamamlamış anneye sahip öğrenciler arasında ve son olarak da lise eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler ile ilkökul eğitimini tamamlamış anneye sahip öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Diğer anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 25). Elde edilen veriler incelendiğinde anne eğitim düzeyindeki artış öğrencinin farkındalık seviyesine de belirgin bir şekilde etki etmektedir.

Tablo 25

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Anne Eğitim Düzeyleri İle Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Anne Eğitim Durumu (I)	Anne Eğitim Durumu (J)	P (Sig.)
İlkokul	Ortaokul	1,000
	Lise	,007
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Ortaokul	İlkokul	1,000
	Lise	,064
	Üniversite	,000
	Lisansüstü	,000
Lise	İlkokul	,007
	Ortaokul	,064
	Üniversite	,016
	Lisansüstü	,015

Üniversite	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,016
	Lisansüstü	,938
Lisansüstü	İlkokul	,000
	Ortaokul	,000
	Lise	,015
	Üniversite	,938

Örnekleme oluşturan öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Frequencies analizi sonuçları Tablo 26’te görülmektedir. Öğrencilerin anne eğitim seviyesine göre farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksek farkındalık düzeyi lisansüstü eğitim alan annesi olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En düşük farkındalık düzeyi ilkokul düzeyinde eğitim alan annesi olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En yüksek farkındalık düzeyinden en aza doğru sıralandığında ise sırasıyla 4,4243 ortalama ile lisansüstü düzeyinde eğitim alan annesi olan öğrenciler, 4,3647 ortalama ile üniversite eğitimi alan annesi olan öğrenciler, 4,2527 ortalama ile lise eğitimi alan annesi olan öğrenciler, 4,1455 ortalama ile ortaokul eğitimi alan annesi olan öğrenciler ve son olarak da 4,1313 ortalama ilkokul eğitimi alan annesi olan öğrenciler olarak sıralanmaktadır (Tablo 26).

Tablo 26
Ankete Katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Seviyelerine Göre Farkındalık Düzeyleri

Anne Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
İlkokul	263	4,1313	,38108	2,53	4,97
Ortaokul	189	4,1455	,39730	2,47	4,79
Lise	174	4,2527	,35054	2,71	5,00
Üniversite	172	4,3647	,30352	3,24	4,85
Lisansüstü	47	4,4243	,30773	3,26	4,91
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Buna göre anne eğitim seviyesine göre farkındalıkları lisansüstü eğitimi alan, üniversite eğitimi alan ve lise eğitimi alan anneye sahip öğrenciler için “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesindeyken, ortaokul eğitimi alan ve ilkokul eğitimi alan anneye sahip

öğrenciler için “Katılıyorum” seviyesindedir (Tablo 26). Anne eğitim düzeyinin artması öğrencinin farkındalık seviyesini de olumlu yönde etkilemektedir. İlk eğitimin ailede başlaması ve özellikle bu eğitimin de baş aktörünün anne olması öğrencilerin farkındalıklarına etki etmektedir.

4.9. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 27’da görüldüğü üzere Kruskal-Wallis Testi sonucunda örneklemi oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasında (Sig(p) değerinin 0,05’den küçük olmasından dolayı) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($p(,000) < 0,05$ (Tablo 27).

Tablo 27

Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumları ile Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişki (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

N	Df	Kruskal-Wallis H	P (Sig.)
845	3	34,172	,000

Örneklemi oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma bulunmasından dolayı ($p < 0,05$) Tamhane Testi yapılmış ve test sonuçları Tablo 28’de görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın iyi düzeyde gelire sahip aile çocukları ile düşük gelire sahip aile çocukları ve orta gelire sahip aile çocukları arasında olduğu görülmektedir. Gelir durumuna göre diğer aile çocukları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır (Tablo 28).

Tablo 28

Ankete Katılan Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlere İlişkin Farkındalık Düzeyleri İle Aile Gelir Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılıkları (Tamhane Testi Sonuçları)

Aile Gelir Durumu (I)	Aile Gelir Durumu (J)	P (Sig.)
Düşük Gelir	Orta Gelir	,818
	İyi Düzeyde Gelir	,010
	Çok İyi Düzeyde Gelir	,568
Orta Gelir	Düşük Gelir	,818

İyi Düzeyde Gelir	İyi Düzeyde Gelir	,000
	Çok İyi Düzeyde Gelir	,923
	Düşük Gelir	,010
	Orta Gelir	,000
Çok İyi Düzeyde Gelir	Çok İyi Düzeyde Gelir	,947
	Düşük Gelir	,568
	Orta Gelir	,923
	İyi Düzeyde Gelir	,947

Örnekleme oluşturan öğrencilerin aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla Frequencies analizi yapılmıştır. Yapılan analizin sonuçları Tablo 29’de görülmektedir. Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre farkındalık düzeyleri incelendiğinde en yüksek farkındalık düzeyi çok iyi düzeyde gelire sahip ailelerin çocukları olduğu görülmektedir. En düşük farkındalık düzeyi ise aile gelir düzeyi düşük seviyede olan öğrencilerin olduğu görülmektedir. En yüksek farkındalık düzeyinden en aza doğru sıralandığında ise sırasıyla 4,2508 ortalama ile çok iyi düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler, 4,1813 ortalama ile orta düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler, 4,1350 ortalama ile iyi düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler ve son olarak da 4,1097 ortalama ile düşük düzeyde gelire sahip ailelere ait öğrenciler olarak sıralanmaktadır.

Tablo 29

Ankete Katılan Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Farkındalık Düzeyleri

Anne Eğitim Durumu	N	X	Sd	Min	Max
Düşük Gelir	48	4,1097	,40803	3,24	4,85
Orta Gelir	491	4,1813	,37220	2,47	4,88
İyi Düzeyde Gelir	275	4,1350	,35114	2,71	5,00
Çok İyi Düzeyde Gelir	31	4,2505	,39342	3,21	4,82
Toplam	845	4,2233	,37384	2,47	5,00

Buna göre aile gelir durumu ile farkındalık düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde çok iyi düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler için “Kesinlikle Katılıyorum” seviyesindeyken, iyi düzeyde aile gelirine sahip, orta düzeyde aile gelirine sahip ve düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler için “Katılıyorum” seviyesindedir (Tablo 29). Ailenin gelir seviyesi arttıkça öğrencilerin imkan ve ulaşılabilirlik seviyesi de artmakta ve bu da öğrencilerin farkındalık düzeylerine olumlu olarak yansımaktadır.

4.10. Öğrencilerin Doğal, Tarihi ve Kültürel Farkındalık Seviyelerine İlişkin Nitel Veriye Dayalı Sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen verilerin, çözümlenmesi ile ortaya konulan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı MEB’e bağlı okullarda gönüllülük esasına dayalı olarak görüşme formundaki soruları cevaplamak isteyen öğrenciler arasından seçkisiz örnekleme yöntemi ile 13’ü kadın ve 12’si erkek olmak üzere 25 ortaöğretim öğrencisi seçilmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda farkındalık düzeylerine ilişkin sonuçlar tablolar ve grafikler ile düzenlenmiş ve gerekli yorumlamalar yapılmıştır. Görüşmeye katılan öğrenciler tarafından dile getirilen görüşler seçkisiz olarak alfabenin ilk harfinden başlamak sureti ile harflendirilmiş, somut olmayan değerler ise seçkisiz olarak alfabenin sonundan başlamak sureti ile harflendirilmiştir. Yüzdelik değerler öğrencilerin verdikleri cevapları temsil etmektedir. Bir öğrenci birden fazla değeri ifade edebilmektedir.

1. Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerler nelerdir? Örnekler verebilir misiniz? Sorusuna verilen cevapların analizi

Görüşüne başvurulmuş ortaöğretim öğrencilerinin belirttikleri somut değerler Truva Antik Kenti, Assos Antik Kenti, Şehitler Abidesi, Saat Kulesi, Kilitbahir Kalesi, Çimenlik Kalesi ve Kaz Dağı iken somut olmayan değerler Ezine Peyniri, Peynir Helvası, Çanakkale Seramikleri, Türküler olarak sıralanmıştır (Tablo 30).

Tablo 30

Somut (doğal, tarihi) ve Somut Olmayan (kültürel) Değerler Nelerdir Sorusuna Verilen Cevaplar

Kişiler	Somut (Doğal ve Tarihi Değer)						Somut Olmayan (Kültürel) Değer	U	V	Y	Z
	A	B	C	D	E	F					
K1	X	X	X	X		X		X	X	X	
K2	X		X	X	X	X			X	X	X
K3	X	X	X	X	X	X		X			X
K4	X	X	X	X					X	X	
K5	X		X		X				X		X
K6	X	X	X	X	X	X		X		X	
K7		X	X		X				X		X
K8	X		X	X					X	X	
K9	X	X	X	X	X	X			X	X	X

K10	X	X	X		X			X	X	X
K11		X		X	X	X	X		X	X
K12	X	X	X	X	X	X		X	X	X
K13	X	X	X	X				X		X
E1		X	X	X		X			X	
E2	X		X	X	X	X	X	X	X	X
E3	X	X	X		X			X	X	
E4	X	X		X	X	X			X	X
E5		X	X				X	X		
E6	X	X	X	X	X				X	X
E7	X			X		X	X	X		
E8	X	X	X		X				X	X
E9	X		X	X		X	X	X		
E10	X	X	X	X	X	X			X	X
E11	X	X				X		X		
E12		X	X	X	X			X	X	X
Değer Yazılma %	80	76	84	72	64	56	32	68	68	60

A: Truva Antik Kenti B: Assos Antik Kenti C: Şehitler Abidesi D: Kilitbahir Kalesi E: Saat Kulesi F: Kazdağı U: Türküler V: Ezine Peyniri Y: Peynir Helvası Z: Çanakkale Seramikleri

Tablo 30’da görüldüğü üzere somut değerlerden olan Truva Antik Kenti (A), öğrencilerin %80’i tarafından sayılabilmişken %20’si tarafından sayılamamıştır. Kadın öğrencilerin %84’ü sayabilmişken bu oran erken öğrencilerde %75 oranında kalmıştır. Assos Antik Kenti (B), öğrencilerin %76’sı tarafından sayılmışken %24’ü tarafından sayılmamıştır. Kadın öğrencilerde bu oran %77 iken, erkek öğrencilerde bu oran %75’tir. Şehitler Abidesi (C), öğrencilerin %84’ü tarafından sayılabilmişken, %16’sı tarafından sayılamamıştır. Kadın öğrencilerin %92’si sayabilmişken bu oran erken öğrencilerde %75 oranında kalmıştır. Kilitbahir Kalesi (D), öğrencilerin %72’si tarafından sayılabilmişken, %28’i tarafından sayılamamıştır. Kadın öğrencilerin %77’si sayabilmişken bu oran erken öğrencilerde %66 oranında kalmıştır. Saat Kulesi (E), öğrencilerin %64’ü tarafından sayılmışken %36’sı tarafından sayılmamıştır. Kadın öğrencilerde bu oran %69 iken, erkek öğrencilerde bu oran %58’dir. Kazdağı (F), öğrencilerin %56’sı tarafından sayılmışken %44’ü tarafından sayılmamıştır. Kadın öğrencilerde bu oran %53 iken erkek öğrencilerde bu oran %58’dir.

Tablo 30’da görüldüğü üzere somut olmayan değerlerden olan türküler (U), öğrencilerin %32’si tarafından sayılmışken %68’i tarafından sayılmamıştır. Kadın öğrencilerde bu oran %30 iken erkek öğrencilerde bu oran %33’tür. Ezine Peyniri (V), öğrencilerin %68’i tarafından sayılabilmişken %32’si tarafından sayılamamıştır. Kadın

öğrencilerin %77'si sayabilmişken bu oran erken öğrencilerde %58 oranında kalmıştır. Peynir Helvası (Y), öğrencilerin 68%'i tarafından sayılabilmişken %32'si tarafından sayılamamıştır. Kadın öğrencilerin %69'u sayabilmişken bu oran erken öğrencilerde %66 oranında kalmıştır. Çanakkale Seramikleri (Z), öğrencilerin %60'ı tarafından sayılmışken %40'ı tarafından sayılmamıştır. Kadın öğrencilerde bu oran %69 iken erkek öğrencilerde bu oran %50'dir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda, somut ve somut olmayan değerler hakkında farkındalıklarının özellikle Şehitler Abidesi, Truva Antik Kenti ve Assos Antik Kenti değerlerine karşı fazla, Çanakkale Türküleri ve Kazdağı değerlerine yönelik yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak öğrencilerin yaşadığı ildeki değerler hakkında farkındalıklarının olduğu görülmektedir.

2. Gelecek nesiller için doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sizce önemi nedir? Sorusuna verilen cevapların analizi

K2, K4, K5, K8, K9, K11, K13, E1, E3, E6, E7, E8 ve E10 kodlu öğrenciler “Kendi kültürünü öğrenme ile doğal, tarihi ve kültürel değerlerini tanımanın bireyleri başka şeylere karşı daha bilinçli hale getireceği” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

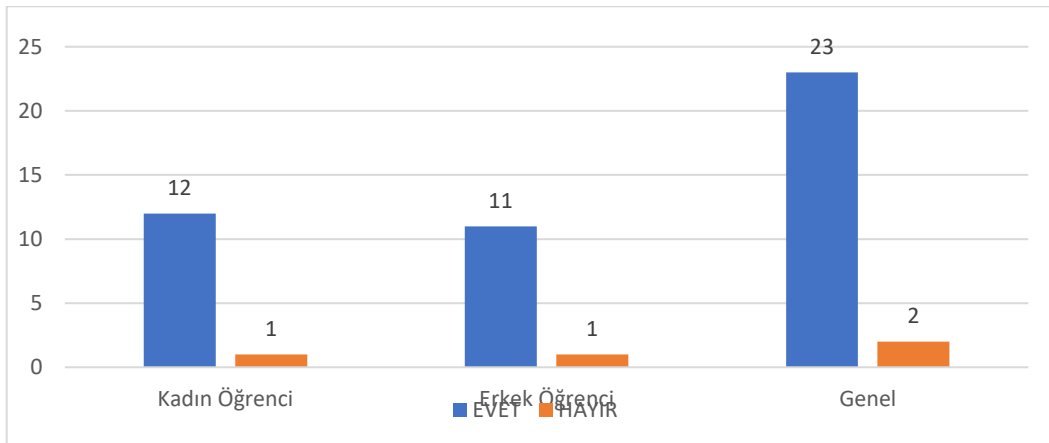
K1 kodlu öğrenci “doğal, tarihi ve kültürel değerlerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında ayrı bir öneme sahip olduğunu düşünüyorum” diye ifade belirtmiştir. K3 kodlu öğrenci “İleride görecekları her tarihi ve kültürel değer onlara geçmişlerini tanımak için bir fırsat olacaktır” şeklinde ifade belirtmiştir. K6 kodlu öğrenci “Yıllar geçtikçe geçmişi unuturuz ancak böyle bir geçmişe sahip isek değil unutmak unutturmaya izin vermek bile hatadır. Bu yüzden doğal, tarihi ve kültürel öneme sahip bu değerler biz ve bizden sonraki nesillere aktarılması ve korunması gerekmektedir” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. K7 kodlu öğrenci “Gelecek nesillerin kültürümüzü tanıması gerekmektedir. Kültüründen kopmuş bir millet başı boş demektir. Gelecek nesillerin de öğrenmesi ve algılaması gerekmektedir” diye ifade belirtmektedir. K10 kodlu öğrenci “Gelecek nesiller için doğal, tarihi ve kültürel değerler bireylerde tarih bilinci oluşturduğu için önemlidir. Herkesin bunları araştırıp ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu öğrenmeleri gereklidir” şeklinde görüşlerini belirtmektedir. K12 kodlu öğrenci “Atalarımızın bize mirası olan geçmişimizi gelecek nesillere aktarmak amacıyla doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve insanlara anlatılması geleceğin aydınlığı için önemlidir” diye ifade etmiştir.

E2 kodlu öğrenci “Gelecek nesiller tarihini, kültürünü ve değerlerini iyi bilmelidir. Çünkü bu değerler ile bu zamanlara kadar en iyi şekilde gelebilmişizdir. Bu yüzden ki geleceğimizin teminatının temellerini atan bu değerler herkes tarafından bilinmeli ve korunmalıdır” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. E4 kodlu öğrenci görüşlerini “Gelecek nesiller için önemli olmasının sebebi geçmişte olanı bir şekilde gezip görmeleri doğal güzelliklerin görmeye değer olduğu ve yaşadığımız yerin değerini, geçmişini ve bugün de bunları korumada daha da farkındalık yaratır” diye ifade etmiştir. E5 kodlu öğrenci “Gelecek nesiller tarihi bilecekler ve daha iyi bir yaşam için çaba sarf edecekler” diye görüş belirtmiştir. E9 kodlu öğrenci görüşlerini “Tarihi anlatmaktan ziyade bu değerleri görerek benimsemesi daha önemli olacaktır” şeklinde belirtmiştir. E11 kodlu öğrenci “Gelecek nesiller tarihimizi bilmeli ve onları korumak için enerji sarf etmelidir” diye ifade belirtmiştir. E12 kodlu öğrenci “Yüzyıllarca yıllık geçmişin izlerini barındırması bakımında değerlerimiz önemlidir ve gelecek nesillere aktarılması hususuna önem gösterilmelidir” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir.

Öğrencilerin başvurduğu cevaplar doğrultusunda doğal, tarihi ve kültürel değerlerin önemini kavradığı ve değerler hakkında farkındalıklarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Coğrafya dersleri kapsamında doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğrendiniz mi? sorusuna verilen cevapların analizi

Görüşme formundan hareketle öğrencilerin coğrafya dersleri aracılığıyla doğal tarihi ve kültürel değerleri öğrenip/öğrenmeme durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 23. Coğrafya Dersleri Kapsamında Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerleri Öğrendiniz mi Sorusuna Cinsiyete Göre Verilen Cevapların Oransal Dağılımı (%)

Bahsi geçen soruya, verilen cevaplar evet/ hayır şeklinde gruplandırılmış olup cevaplar şekil 21’ de görülmektedir. Toplamda 25 öğrenciye yöneltilen soruya 23 öğrenci (%92) tarafından öğrenildiğine dair dönüt olmuşken, 2 öğrenci (%8) tarafından öğrenilmediğine dair dönüt olmuştur (Şekil 23).

Bahsi geçen soruya öğrenciler tarafından verilen cevaplar incelendiğinde, K3 kodlu öğrenci “Öğrendiğimizi ama sadece öğrenmenin değil gidip görmenin de önemli olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade belirtmiştir. K4 kodlu öğrenci “Evet, değerler hakkında yeterli ve anlayacağımız seviyede bilgi veriliyor ve öğretiliyor” diye ifade belirtmiştir. K6 kodlu öğrenci “Tabi ki doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğreniyoruz. Doğal değer olarak Kazağı, tarihi değer olarak antik kentler (Assos ve Truva) ve kültürel değerler olarak ise gelenek ve görenekler öğrendik” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. E3 kodlu öğrenci görüşlerini “Coğrafya dersleri dışında doğal ve tarihi değerleri öğrendim” diye ifade etmiştir. E4 kodlu öğrenci “Elbette öğreniyorum fakat bunlar akılda kalıcı olmuyor. Bunun sonucunda bilgi birikiminin yetersiz kaldığına inanıyorum” şeklinde ifade belirtmiştir.

4. “Coğrafya dersi dışında hangi dersler kapsamında doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğrendiniz? Bu değerleri ilgili derslere göre sıralayınız” sorusuna verilen cevapların analizi

Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda doğal, tarihi ve kültürel değerlerin coğrafya derslerine ek olarak Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi, Sanat Tarihi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri kapsamında da öğrenildiği görülmüştür. Buna ek olarak K3 kodlu öğrenci Sanat Tarihi ve İnkılap Tarihi derslerinde, K4 kodlu öğrenci İngilizce dersinde, E6 kodlu öğrenci Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de öğrenildiğini ifade etmiştir. Ayrıca K1 kodlu öğrenci “Tarih dersinde sadece belirli kısımlarını öğrendik. Daha fazlasını da giderek ve görerek öğrenmemiz gerek” şeklinde ifade belirtmiştir.

5. Çanakkale ilindeki doğal değerlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların analizi

Örnekleme oluşturan öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 31’de gösterilmektedir. Buna göre ön plana çıkan değerlerin %64 ile Kazdağı, %48 ile Çanakkale Boğazı ve %36 ile Çardak Lagünü olduğu görülmektedir. Buradan hareketle en fazla bilinen doğal

değerlerin Kaz Dağı, Çanakkale Boğazı ve Çardak Lagünü olduğu söylenebilir. Bazı öğrenciler birden fazla değeri belirtmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde belirlenen değerler dışında sadece “Ayazma” değeri ek olarak belirtilmiştir.

Öğrenciler doğal değer olarak K3 kodlu öğrenci “Çardak Lagünü ve Kaz Dağı”, K4 kodlu öğrenci “Kaz Dağı ve Kirazlı Kaplıcaları”, E1 ve K1 kodlu öğrenciler “Kaz Dağı, Çardak Lagünü ve Ayazma” ve E7 kodlu öğrenci “Kaz Dağı, Ayazma, Bozcaada ve Gökçeada” ifade etmişlerdir.

Tablo 31

Çanakkale İlindeki Doğal Değerlerin Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz Sorusuna Verilen Cevapların Oransal Dağılımı

Değerler	N	Yüzdelik Dilim (%)
Kaz Dağı	16	64,0
Çanakkale Boğazı	12	48,0
Çardak Lagünü	9	36,0
Bozcaada	8	32,0
Gökçeada	8	32,0
Kaplıcalar	6	24,0
Ayazma	5	20,0

6. Çanakkale ilindeki tarihi ve kültürel değerlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların analizi

Görüşlerine başvurulmuş ortaöğretim öğrencilerinin birçok tarihi ve kültürel değeri örnek olarak verdiği görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda ön plana çıkan tarihi değerlerin %76 oran ile Şehitler Abidesi, %68 oran ile Truva Antik Kenti ve ön plana çıkan kültürel değerin %60 oran ile Peynir Helvası olduğu görülmektedir (Tablo 32). Öğrenciler tarafından en az belirtilen tarihi değerler olarak %12 oran ile Athena Tapınağı, %28 oran ile Parion Antik Kenti ve %32 oran ile Kilitbahir Kalesi olduğu görülmekte iken, en az belirtilen kültürel değer %16 oran ile mitolojiler olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 32)

Tablo 32

Çanakkale İlindeki Tarihi ve Kültürel Değerlerin Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar

Tarihi Değerler	N	%	Kültürel Değerler	N	%
Gelibolu Tarihi Milli Alanı	13	52,0	Aynalı Çarşı	6	24,0
18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi	11	44,0	Saat Kulesi	8	32,0
Şehitler Abidesi	19	76,0	Peynir Helvası	15	60,0
Kilitbahir Kalesi	8	32,0	Ezine Peyniri	13	52,0
Çimenlik Kalesi	9	36,0	Mitolojiler	4	16,0
Assos Antik Kenti	14	56,0	Türküler	5	20,0
Parion Antik Kenti	7	28,0			
Athena Tapınağı	3	12,0			
Truva Antik Kenti	17	68,0			

7. Çanakkale İli ilçelerinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerden hangilerini gezip gördünüz veya tattınız? Sorusuna verilen cevapların analizi

Tablo 33'te örneklemimizi oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda gezip gördükleri ve tattıkları değerler listelenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar göz önüne alındığında %88 oran ile en çok gezip görülen yerin Şehitler Abidesi olduğu görülmektedir. Şehitler Abidesini, %76 oran ile Truva Antik Kenti ve %72 oran ile Kaz Dağı takip etmektedir. %72'lik oranı ile en çok tadılan ürün ise Peynir Helvası olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler tarafından en az gezilip görülen yerler olarak %8 oran ile Behramkale, %8 oran ile Alexandria Troas ve %16 oran ile Athena Tapınağı olduğu görülmekte iken, en az tadılan değer %12 oran ile Lâpseki Kirazı olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 33). Bunun nedeni olarak bu değerlerin diğer değerlere nazaran daha az göz önünde olması ve ders kapsamında bu değerlere daha az yer verilmesi görülmektedir.

Tablo 33

Çanakkale İli İlçelerinde Bulunan Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerden Hangilerini Gezip Gördünüz veya Tattınız Sorusuna Verilen Cevaplar

Değerler	N	Yüzdelik Dilim
Gelibolu Tarihi Milli Alanı	16	64,0
18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi	13	52,0
Şehitler Abidesi	22	88,0
Kilitbahir Kalesi	10	40,0
Çimenlik Kalesi	11	44,0
Assos Antik Kenti	16	64,0
Behramkale	2	8,0
Parion Antik Kenti	8	32,0
Athena Tapınağı	4	16,0
Truva Antik Kenti	19	76,0
Alexandria Troas	2	8,0
Kaz Dağı	18	72,0
Bozcaada	14	56,0
Gökçeada	14	56,0
Ayazma	5	20,0
Aynalı Çarşı	7	28,0
Saat Kulesi	12	48,0
Peynir Helvası	17	68,0
Ezine Peyniri	18	72,0
Lâpseki Kirazı	3	12,0
Mitolojiler	6	24,0
Türküler	7	28,0

Görüşme formu sorularında öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde belirlenen değerler dışında birçok değer yazıldığı görülmektedir. Tarihi değer olarak Behramkale, Athena Tapınağı, Alexandria Troas ve kültürel değer olarak ise Lâpseki Kirazı, Mitolojiler ve Türküler yazıldığı görülmektedir. Bunun nedeni anket çalışmasının il merkezi, ilçe merkezleri (Ayvacık, Eceabat, Ezine, Lapseki), belde ve köy (Güzelyalı) olmak üzere geniş bir alanda uygulanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Anketin uygulandığı bölgede yaşayan öğrenciler kendi bölgelerinde bulunan değerleri daha iyi bilmekte ve bu değerleri ifade etmektedirler.

8. Çanakkale ili ilçelerinde bulunan doğal ve tarihi değerlerden hangilerini gezip görmeyi ve tatmayı planlıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların analizi

Örneklemimizi oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda gezmeyi ve tatmayı planladıkları değerler Tablo 34'te gösterilmektedir. Toplamda 19 değer ismi yazılmış olup %68 oranı ile en çok belirtilen doğal değer Kazdağı olduğu görülmektedir. Doğal değerler arasında Kazdağı'nı, %64'lük oranları ile Gökçeada ve Bozcaada takip etmektedir. Tarihi değerler arasında Truva Antik Kenti %68'lik oranı ile en çok belirtilen değerdir. Truva Antik Kenti'ni %64'lük oranları ile Assos Antik Kenti ve %52'lik oranı ile Şehitler Abidesi izlemektedir. Kültürel değerler açısından bakıldığında ise öğrencilerin en çok tatmayı planladıkları değer %60'luk yazılma oranı ile Peynir Helvası olarak karşımıza çıkmaktadır. En çok belirtilen doğal değer Kazdağı, tarihi değer Truva Antik Kenti ve kültürel değer ise Peynir Helvası olduğu görülmektedir (Tablo 34). Öğrenciler tarafından en az belirtilen doğal değer Papaz Plajı iken, tarihi değer olarak Aynalı Çarşı ve Behramkale görülmektedir (Tablo 34).

Tablo 34
Çanakkale İli İlçelerinde Bulunan Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerden Hangilerini Gezip Görmeyi ve Tatmayı Planlıyorsunuz Sorusuna Verilen Cevaplar

Değerler	N	Yüzdelik Dilim
Şehitler Abidesi	13	52,0
Kilitbahir Kalesi	11	44,0
Çimenlik Kalesi	11	44,0
Assos Antik Kenti	16	64,0
Behramkale	3	12,0
Parion Antik Kenti	5	20,0
Athena Tapınağı	4	16,0
Truva Antik Kenti	17	68,0
Alexandria Troas	3	12,0
Kazdağı	19	76,0
Bozcaada	16	64,0
Gökçeada	16	64,0
Ayazma	7	28,0
Papaz Plajı	2	8,0
Aynalı Çarşı	3	12,0
Saat Kulesi	4	16,0
Peynir Helvası	15	60,0
Ezine Peyniri	14	56,0
Lâpseki Kirazı	4	16,0

9. Çanakkale ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımı yeterince yapılmakta mıdır? Sorusuna verilen cevapların analizi

Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalığının artırılması için ankete katılan öğrencilerin bu değerlerin yeterince tanıtımının yapıp/yapılmadığı konusundaki fikirleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tanıtımın yeterince yapıp yapılmadığı sorusuna verilen cevaplar evet/ hayır şeklinde gruplandırılmış olup, ilgili cevaplar tablo 35 de görülmektedir. Toplamda 25 öğrenciye soru yöneltilmiş olup 10 öğrenci (%40'ı) tanıtımı yeterli bulurken, 15 öğrenci (%60'ı) tanıtımı yeterli bulmamaktadır. Kadın öğrencilerin %46'sı tanıtımı yeterli görmekte iken, %54'ü yetersiz bulmaktadır. Bu oranlar erkek öğrencilerde ise %33 yeterli ve %67 yetersiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle öğrencilerin yeterli tanıtımın yapılmadığı görüşüne sahip oldukları anlaşılar.

Görüşme formları incelendiğinde K1 kodlu öğrenci “Bana göre yapılmıyor, değerlerimize yeterince önem verilmiyor” şeklinde görüş belirtmiştir. K7 kodlu öğrenci “Tanıtımın yeterli seviye olmadığını düşünüyorum, yabancı turistlerin değerlerimizi bizden çok daha iyi bildiğini düşünüyorum” diye görüşünü ifade etmiştir. E4 kodlu öğrenci görüşlerini “Bence her şeyin en iyisi vardır, bundan dolayı yeterince tanıtılıyorsa bile bunu yetersiz görüp geliştirmeliyiz” diye ifade etmiştir. E9 kodlu öğrenci ise “Bence yapılmamaktadır, bir şehrin hele ki Çanakkale gibi bir şehri şehir yapan unsurlar bu değerlerdir. Bu değerler kentin kimliğidir” şeklinde ifade belirtmiştir.

10. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin kent kimliği oluşturmada ve kente imaj kazandırmasında bir etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna verilen cevapların analizi

Ankete katılan öğrencilerin yöneltilen doğal, tarihi ve kültürel değerlerin kent kimliği ve kente imaj kazandırmasında etkisi konusundaki görüşleri incelendiğinde soruya verilen cevaplar görülmektedir.

K8 kodlu öğrenci “En güzel değerlere sahibiz ve Çanakkale’yi bu değerlerin değerli hale getirdiğini düşünüyorum” şeklinde ifade belirtirken; K10 kodlu öğrenci “Kesinlikle vardır, çünkü bir şehri hele ki Çanakkale gibi bir şehri, şehir yapan unsurlar bu değerlerdir. Bu değerler kentin kimliğidir” şeklinde görüş belirtmiştir. E3 kodlu öğrenci “Büyük bir

etkisi vardır, etkisi olmasa 2018 turizminde Çanakkale ilinde turist artışı olmazdı” şeklinde düşüncelerini ifade etmekte ve E8 kodlu öğrenci de düşüncelerini “Daha ilgi çekici, tarihi yerlere ait değerlerin birebir görülmesi gibi imkanların sağlanmasını gerektiğini ve bir kenti kent yapan unsurların bu değerler olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

İlgili soruya toplam 25 öğrenciden 22’si yani öğrencilerim %88’i olumlu yanıt verirken 3 öğrenci yani öğrencilerin %12’si olumsuz yanıt vermiştir. Bu oranlar kadın öğrencilerde %85 olumlu ve %15 olumsuz iken, erkek öğrencilerde %99 olumlu ve %1 olumsuz olarak karşımıza çıkmaktadır.

11. Çanakkale ilinde doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sürdürülebilir kullanımına (tanıtımı, ziyaret edilmesi ve korunmasına) yönelik ne gibi sorunlar yaşandığını düşünüyorsunuz? Bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinizi sıralayınız. Sorusuna verilen cevapların analizi

İlgili soruya K3, K8, E8 ve E11 öğrencileri dışında genel olarak tüm öğrenciler tarafından tanıtımların yetersiz olduğu, insanların yeterince bilgilendirilmediği ve öğrencilere bu değerlerin gelecek nesiller için öneminin iyi bir şekilde aktarılmadığı şeklinde görüşler belirtilmiştir.

K3 kodlu öğrenci, “Tanıtımlar yetersiz, daha fazla reklamlar verilmeli ve halk bilinçlendirilmeli. Bunun yanı sıra doğal değerler insanlar tarafından daha bilinçli kullanılmalı ve daha temiz tutulmalı” şeklinde görüş belirtmiştir. K8 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Özellikle tarihi eserlere o kadar değer verilmemekte. Buralarda çalışan bilim insanları ve özellikle arkeologlar genellikle yabancı olmakta ve bu da ülkemize zarar vermekte” şeklinde ifade etmektedir. K8 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Tanıtımların yetersiz olduğunu düşünüyorum, böyle güzel bir yerin değerlerinin çok daha önem ve özenle anlatılmasını isterdim” şeklinde ifade etmektedir. E6 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Yetersiz tanıtım yapıyor, kanallara daha çok reklam verilebilir” şeklinde ifade etmektedir. E7 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Tanıtılan yerler hakkında daha etkili konuşmalar yapılmalı ve bu gibi etkinlikler arttırılmalıdır. Bu değerler sıkı bir şekilde korunmalıdır” şeklinde ifade etmektedir. E8 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Çanakkale’nin onlarca değeri bulunmakta ve bu değerler hakkında daha fazla konuşmanın, seminerin ve sempozyumun yapılması gerekmekte. Bunun yanında akademik çalışmaların sayısı arttırılarak bu değerlere dikkatin çekilmesi sağlanmalıdır. Değerlerimizi gerekli önemle korumalıyız” şeklinde ifadelerini

yansıtırken E11 kodlu öğrenci “Çanakkale’nin değerlerine gerekli önemi ve özeni göstermemiz gerekirken, insanlar ve özellikle de öğrenciler daha fazla bilinçlendirilmeli” şeklinde görüşlerini ifade etmektedir.

Çanakkale ilinde yılın belli dönemlerinde doğal ve tarihi değerlere yönelik ziyaretçi yoğunluğu olması çevre sorunlarına (çevre kirliliği, gürültü kirliliği, trafik yoğunluğu) neden olmakta ve bilinçsiz turistlerden dolayı değerler zarar görmektedir. Bu da değerlerin sürdürülebilir kullanımına önemli derecede zarar vermektedir. Bu nedenle değerlerin bulunduğu alanlara taşıyabileceği ziyaretçi kapasitesinin üzerinde ziyaretçinin kabul edilmemesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra değerlere zarar verenlerin bu alanlara erişimlerinin kısıtlanmasının sağlanması bu değerlerin sürdürülebilir kullanımına önemli katkıda bulunacaktır. Ayrıca öğrencilerin ve yöre halkının bilinçlendirilmesi de bu değerlerin sürdürülebilir kullanımına büyük oranda katkı sağlayacaktır.

12. Çanakkale ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler ile ilgili bilgilerinizi yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız lütfen nedenlerini yazınız. Sorusuna verilen cevapların analizi

Görüşmeye katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkındaki bilgilerinin yeterli olup olmadığı konusunda soru yöneltilmiş ve soruya verilen cevaplardan Şekil 21 oluşturulmuştur.

Çanakkale ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında öğrencilerin bilgilerini yeterli görüp görmediği hususunda bilgi edinilmek istenmiş ve toplamda 25 öğrenciye yöneltilmiş olan bu soruya öğrencilerin 7 tanesi (%28’i) Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmekte iken 18 tanesi (%72’si) yeterli bilgiye sahip olmadığını ifade etmektedir. Yeterli bilgiye sahip olan öğrenciler genel olarak Çanakkale ilinin çok fazla sayıda doğal, tarihi ve kültürel değere sahip olduğunu ve bu değerlerin fazla olmasından dolayı yeterli düzeyde bilgiye sahip olamayacaklarını dile getirmiştir.

K1 kodlu öğrenci, “Yeterli bulmuyorum çünkü hepsi çok az ve sözlü olarak anlatılıyor. İnsanların götürülüp tanıtılması gerekiyor. İnsanların bunları görsel ve dokunarak öğrenmesi gerekiyor.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. K6 kodlu öğrenci ise “Aslında bulmuyorum, daha gezip tarihini öğreneceğimiz çok yerin bulunduğunu düşünüyorum” şeklinde görüşünü belirtmiştir. K9 kodlu öğrenci düşüncelerini,

“Çanakkale’nin değerleri hakkında bilgilerimi yeterli bulmuyorum, çok fazla sayıda değere sahip bir şehirde yaşamaktayız ve bu kadar değerler hakkında yeterli bilgiye çok daha fazla gezi sonucunda ulaşacağımızı düşünüyorum” şeklinde ifade etmiştir. E4 kodlu öğrenci düşüncelerini, “Bilgilerimi yeterli bulmuyorum çünkü değerlere ders kapsamında çok az yer veriliyor ve sadece sözlü olarak ifade ediyor. Daha iyi öğrenilmesi ve akılda kalıcı olması açısından geziler düzenlenerek gezerek görerek öğrenilmesi gerekli” şeklinde ifade belirtmiştir. E7 kodlu öğrenci ise “Bulmuyorum çünkü Çanakkale ilinde daha bilmediğim birçok değer olduğunu düşünüyorum, bu değerlerin dışında gezip gördüğüm yerler hakkında yeterli bilgiye de sahip olduğumu düşünmüyorum. Böyle etkinlikler arttırılmalı” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. E12 kodlu öğrenci ise “Değerler hakkında bilgilerim yetersiz çünkü Çanakkale ilinde daha bilmediğim birçok değer olduğunu düşünüyorum. Bu değerlerin dışında gezip gördüğüm değerler hakkında yeterli bilgiye sahip olduğumu da düşünmüyorum. Sizin yaptığınız gibi çalışmaların arttırılması gerektiğini düşünüyorum” şeklinde görüşlerini belirtmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler doğrultusunda yapılan içerik analizi incelendiğinde araştırmamızın anket kısmını desteklediği ve benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile konuyla alakalı yapılan diğer çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılmasına yer verilmiş, benzerlikler ve farklılıklarının neler olduğu ve bunların nedenleri incelenmiştir. Devamında Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ankete katılan ve görüşme formu sorularını cevaplayan öğrencilerin bu değerlere ilişkin farkındalık düzeyleri tartışılmıştır. Araştırma soruları ele alınarak, elde edilen verilere göre yapılan analizler neticesinde ulaşılan sonuçlar sıralanmıştır.

5.1. Tartışma

Bu araştırmada Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeylerini belirleyebilmek amacıyla öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışma kapsamında 10 lisede 845 öğrenciye farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanan anket uygulanmış ve ayrıca 25 öğrencinin de yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular çerçevesinde görüşleri alınmıştır. Elde edilen verilerin analizleri yapılarak araştırmanın tartışma kısmında daha önceden konuyla alakalı yapılmış olan çalışmaların sonuçları karşılaştırılmış ve bir durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmamızın ana araştırma sorusu olan “doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalıkları hangi düzeydedir?” sorusu incelendiğinde, öğrencilerin farkındalık düzeylerinin “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Çok Yüksek” düzeyde olduğu görülmektedir. Doğal, tarihi ve kültürel değer farkındalığıyla ilgili çalışmaları incelediğimiz taktirde; Dinç vd., (2011), “Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi” adlı yaptıkları araştırmada öğrencilerin ilgi ve farkındalık düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle ilgili konuyla bağlantılı olan Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenliği gibi anabilim dallarında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu saptamıştır. Demirbulat

vd., (2015), yaptıkları çalışmada Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlar ve elde ettikleri verilerin sonucu olarak öğrencilerin farkındalık düzeylerinin yüksek, algı ve tutumlarının ise gelişmiş düzeyde olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmalar incelendiğinde çalışma sonuçlarının yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşıdığı ve bulgularımızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Cihangir ve Köksal (2019), Osmaniye yöresinin kültürel değerlerinin bilinirliğini, bu değerlerin sürdürülebilir kullanımını ve bu değerlere karşı öğrencilerin farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin yeterli düzeyde farkındalığa erişemediğini tespit etmişlerdir. Yeteri kadar değerleri ziyaret etmedikleri ve bundan ötürü bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca isteksizlik ve maddi yetersizliklerin de ziyaretleri azalttığı anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerin farkındalık düzeyleri ile ilgili araştıramaya katılan öğrencilerin **cinsiyetleriyle** farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Çetin ve Gürgil (2014) tarafından yapılan çalışmada Bartın ilindeki doğal ve kültürel değerlere karşı üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeylerini incelemişlerdir. Çalışmalarında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Bu sonuçların yapmış olduğumuz araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşıdığı ve sonuçlarımızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Keçe (2015), “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları” isimli çalışmasında öğrencilerin Ankara ilindeki tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalıklarını incelemiştir. Çalışmasında kültürel değerlere karşı farkındalığın cinsiyete göre normal bir dağılım gösterdiği ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Keçe' nin elde ettiği sonuçlar ile yapmış olduğumuz araştırmanın sonuçlarının cinsiyet değişkeni açısından benzer özellikler taşıdığı ve araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık düzeyini eğitim görülen **okul değişkenine** göre incelediğimizde anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu görmekteyiz. Özellikle devlet okulları ile özel okullar arasında özel okullar lehine belirgin bir düzeyde farklılaşmanın bulunduğu tespit edilmiştir. Özel okulda eğitim gören

öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu farklılaşmanın özel okullardaki imkanlar ile devlet okullarındaki imkanların eşit olmaması ve özel okul öğrencileri ailelerinin ekonomik düzeyinin daha iyi olmasının bu okul öğrencilerinin lehine bir farklılaşmayı sağladığı düşünülmektedir.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında öğrencilerin farkındalık düzeylerinin **öğrenci sınıf düzeyleri** değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ve bu farklılaşmanın üst sınıflar (12. ve 11.sınıf) ile alt sınıflar (10. ve 9. sınıf) arasında bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu da bize öğrenim görülen dönem sayısı arttıkça öğrencilerin bilgilerinin ve farkındalıklarının arttığını göstermektedir. Ablak vd., (2014) “Üniversite öğrencilerinin Kırşehir’in tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları” isimli çalışmalarında, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde öğrenciler nezdinde gerçekleştirdikleri, Kırşehir ilinde bulunan tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında üst sınıflar ile alt sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma tespit etmişlerdir. Üst sınıfların alt sınıflara göre daha olumlu farkındalık düzeyine sahip olduklarını saptamışlardır. Sözü edilen araştırmanın sonucu, araştırmamızın sonuçları ile benzer özellikler göstermekte ve araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer sorusu olan doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında öğrencilerin farkındalık düzeyleri ile **ikamet yerleri** değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın gerçekleştiği ve özellikle bu farklılaşmanın il merkezinde yaşayan öğrenciler ile diğer merkezlerde yaşayan öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin belirgin şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin imkanlarının daha fazla olduğu, ulaşım olanaklarının daha gelişmiş olduğu ve değerlere daha kolay erişim sağlayabildiği düşünülmektedir. İl merkezi ile beldede yaşayan öğrenciler incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Bunda merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez’in Türkiye’nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızla büyümesi, ekonomik refah seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerlerini yaygın olarak Kepez Beldesi ve Güzelyalı Köyüne taşıması etkili olmaktadır.

Benzer çalışmalar incelendiğinde Yazıcı vd., (2017)’in “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Afyonkarahisar turizmi hakkındaki algıları” adlı çalışmalarında, araştırmamız ile benzer sonuçları elde etmişler ve elde ettikleri sonuçlarda araştırmamızı destekler niteliktedir. Çalışmaları incelendiğinde öğrencilerin ikamet yerlerine göre farkındalık

düzeylerinin farklılaştığı ve bu farklılaşmanın özellikle şehir merkezinde yaşayan öğrenciler ile diğer yerlerde (ilçe, belde ve köy) ikamet eden öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçları ile araştırmamızın sonuçlarının benzer olduğu ve çalışmanın araştırmamızı desteklediği görülmüştür.

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı öğrencilerin farkındalıkları, **baba ve anne eğitim durumları** değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklılaşmanın özellikle lisans üstü eğitimi ve lisans eğitimi almış ebeveynleri olan öğrenciler ile lise, ortaokul ve ilkokul eğitimi almış ebeveynleri olan öğrenciler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin farkındalık düzeylerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Keçe (2015), Ankara ilinin tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeylerini incelediği çalışmada baba ve anne eğitim düzeyleri ile farkındalık düzeyi arasında anlamlı bira farklılaşmanın olmadığı sonucuna varmıştır. İlgili çalışma incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin ebeveynlerinin çok büyük bir oranının ilkokul ve ortaokul eğitim düzeyinde olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun aynı eğitim düzeyinde olmasından dolayı farkındalık düzeyinin anne ve baba eğitim durumları değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma göstermediği sonucuna varılmıştır.

Araştırmamızda doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı ortaöğretim öğrencilerinin farkındalıkları, aile gelir durumu değişkeni boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak karşımıza aile gelir düzeylerindeki farklılaşma çıkmaktadır. Aile gelir düzeylerinin farklılaşması öğrencilerin farkındalık düzeyleri üzerinde de etkili olmaktadır. Akkaya (2017)'nın, Nazilli ilçesindeki kültürel ve tarihi değerlere karşı öğrencilerin farkındalıkları ile ilgili çalışmasında aile gelir düzeyleri değişkenine göre farkındalık düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını tespit etmiştir. İlgili çalışma incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin ailelerinin gelir durumunun benzer özellikler taşıdığı görülmüştür. Aile gelir düzeyleri arasında belirgin bir farklılığın olmaması, aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmanın olmamasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak; ilgili araştırmalar ile araştırmamız arasında benzer özellikler bulunmakta ve benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Bunun yanı sıra benzer araştırmaların özellikle ortaokul öğrencileri, üniversite öğrencileri, köy halkı, öğretmenler, esnaflar, turistler üzerinde yapıldığı görülmekte iken ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler üzerine yapılmış bir çalışmanın bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu yönü ile araştırmamız ilgili

konuyu farklı bir boyuttan ele alarak alana derinlik kazandırmaktadır. Çanakkale ilinde ortaöğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşadıkları ilin şehrin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık düzeylerini ve bu farkındalığın cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim durumu ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmasının incelendiği bu araştırma bulgularının diğer araştırma sonuçları ile benzer özellikler taşımaktadır. Diğer araştırma sonuçları ile sadece aile gelir durumu değişkeninde farklı özellikler gözlemlenmiştir. Araştırma sonucu elde edilen veriler ile diğer araştırmalar karşılaştırıldığında Çanakkale ilinde örnekleme oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırma ileriki dönemlerde, öğretmenlerin farkındalıklarının daha fazla yükseltilmesi, değerlerin koruma-kullanma dengesi içinde kullanılması, sürdürülebilir kullanımın gerçekleştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması ve değer farkındalığının artırılması konularında neler yapılabileceği hususlarında araştırmacılara ışık tutmakla birlikte literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2. Sonuç

Araştırmamızın bu bölümünde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi hususunda yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlar sıralanmıştır.

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerine baktığımızda, öğrencilerin farkındalıklarının “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Çok Yüksek” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin farkındalık düzeylerinin en yüksek olduğu maddelerin “18 Mart Deniz Zaferi’nin gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması gerektiğini düşünüyorum”, “Boğazın girişinde bulunan Şehitler Abidesi’nin Çanakkale Savaşları şehitlerimizi hatırlatan ve yücelten önemli bir simge olduğunu düşünüyorum”, “Çanakkale İl’indeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin ziyarete değer olduğunu düşünüyorum”, “Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengin olduğunu biliyorum” ve “Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerlerin zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin farkındalık düzeylerinin en düşük olduğu maddelerin “Kültür ve Tabiat

Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim”, “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum”, “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtımın yapıldığına inanıyorum”, Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” ve “Çanakkale ili değerlerinden Çanakkale Savaşları Tarihi Alanı değerlerine ilişkin yüksek düzeyde bilgiye sahibim” olduğu tespit edilmiştir.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ortaöğretim öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi hususunda değişkenlerin (cinsiyet, eğitim görülen okul, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, aile gelir durumu) anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına baktığımızda, araştırmamızın örneklemini oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin “cinsiyet, eğitim görülen lise türü, sınıf düzeyi, ikamet yeri, baba ve anne eğitim seviyesi ve aile gelir seviyesi” değişkenlerine göre anlamlı farklılaşmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerindeki anlamlı farklılaşmalara baktığımızda, cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Kadın öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilere nazaran daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin eğitim görülen lise türü değişkenine göre anlamlı farklılaşmaya sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin eğitim görülen lise türüne göre farkındalık düzeylerine bakıldığında özel lise öğrencilerinin devlet okulu olan lise öğrencilerine göre farkındalıklarının daha yüksek olduğu, devlet okulları arasında ise en yüksek farkındalığa Fen Lisesi öğrencilerinin sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel okulda eğitim gören öğrencilerle devlet okulunda eğitim gören öğrenciler arasındaki farklılaşmanın sebebi okullar arasındaki ailelerin ekonomik düzey farklılıkları ve gezi yapabilme imkan farklılıklarıdır. Devlet okulları arasında en yüksek farkındalığa sahip olan okulun Fen Lisesi olmasının sebebi ise Fen Liselerine alınan öğrencilerin daha yüksek puanlarla bu okula yerleşmiş olmaları ve Fen Lisesinin imkanlarının diğer devlet okullarına göre daha fazla olması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde farkındalık düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre de anlamlı farklılaşmaya sahip olduğu görülmüştür. En düşük farkındalık düzeyine 9. sınıf öğrencilerinin, en yüksek farkındalık düzeyine ise 12. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerinin artmasına bağlı olarak doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılaşma eğitim sisteminin kademeli olarak genişlemesine bağlı olarak sırası ile 9.sınıftan 12.sınıfa doğru artan bir farkındalık olmasına neden olmaktadır. Bunun yanında sınıf düzeyinin artması öğrenciler arasındaki donanım, tecrübe ve yaşamışlıkları da arttırmakta ve ayrıca yapılan gezilere katılma miktarını da arttırmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda sınıf düzeyi arttıkça farkındalığın da arttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeylerinin ikamet yeri değişkenine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle il merkezi ve beldede (Kepez) yaşayan öğrencilerin farkındalıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkındalık seviyelerinin beklenilenin aksine beldede ikamet eden öğrencilerde yüksek çıkmasının sebepleri olarak; merkeze bağlı bir belde statüsünde olan Kepez'in Türkiye'nin en büyük beldesi olması ve kentsel gelişimin hızla büyümesi, ekonomik refah seviyesi yüksek ailelerin ikamet yerleri arasında olması ve Çanakkale şehri ile bütünleşik olması gösterilebilir. Köyde yüksek çıkmasının sebebi ise aile gelir durumu yüksek olan öğrencilerin özellikle Güzelyalı Köyü taraflarında yaşamaları ve bu öğrencilerin anne ile baba eğitim seviyelerinin yüksek olmaları gösterilebilir. Bu sebeplerden dolayı il merkezi ile belde ve köy arasında anlamlı bir farklılaşma görülememiştir.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin değerlere karşı farkındalıklarının baba ve anne eğitim durumları değişkenlerine göre incelendiğinde kendi içerisinde anlamlı farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Baba ve anne eğitim seviyesi değişkenlerinin birbirleriyle benzer sonuçlara sahip olduğu dikkat çekmektedir. Lisansüstü ve lisans seviyesinde eğitim almış ebeveynleri olan öğrencilerin lise, ortaokul ve ilkokul seviyesinde eğitim almış ebeveynleri olan öğrencilere nazaran daha yüksek farkındalık düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalık düzeyleri bakımından, aile gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüş, farkındalık düzeyinin ise en yüksek olduğu öğrencilerin çok iyi düzeyde gelire sahip ailelerin çocukları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplar incelendiğinde öğrenciler Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerleri sıraladığı görülmektedir. Verilen cevaplara göre Truva Antik Kenti, Assos Antik Kenti, Şehitler Abidesi, Saat Kulesi, Kilitbahir Kalesi, Çimenlik Kalesi ve Kazdağı somut değerler iken; somut olmayan değerler olarak Ezine Peyniri, Peynir Helvası, Çanakkale Seramikleri, Türküler olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler doğal, tarihi ve kültürel değerlerin önemini anlayarak bu değerlerin yaşatılması, sürdürülebilir kullanımı ve gelecek nesillere aktarılmasının geçmişlerini tanımak adına önemli olduğu hususlarını dile getirmişlerdir. Buradan hareketler öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlerin önemini anladığı ve bu değerler hakkında farkındalıklarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin coğrafya deri kapsamında doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğrendiği ve coğrafya derslerine ek olarak bunları Tarih, Çağdaş Türk Dünya Tarihi, Sanat Tarihi ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri kapsamında öğrenildiği görülmüştür. Öğrencilerin farkındalıklarının en yüksek olduğu doğal değerler; “Kazdağı, Çanakkale Boğazı ve Çardak Lagünü” iken, tarihi değer olarak “Şehitler Abidesi ve Truva Antik Kenti” ve kültürel değer olarak ise “Peynir Helvası” tespiti yapılmıştır.

Verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin en çok gezip gördüğü değerler olarak “Şehitler Abidesi, Truva Antik Kenti ve Kazdağı” ve en çok tadılan değer ise “Peynir Helvası” olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte tarihi değer olarak “Behramkale”, “Athena Tapınağı”, “Alexandria Troas” ve kültürel değer olarak ise Lâpseki Kirazı, Mitolojiler ve Türküler de sıralanmaktadır. Öğrencilerin en çok gezip görmek istedikleri doğal değerler Kazdağı, Bozcaada, Gökçeada ve Ayazma iken tarihi değerler Truva Antik Kenti, Assos Antik Kenti ve Şehitler Abidesidir. Öne çıkan kültürel değer ise Peynir Helvası olarak sıralanmıştır. Verilen cevaplar incelendiğinde “Behramkale, Athena Tapınağı, Alexandria Troas, Lâpseki Kirazı, Mitolojiler, Türküler ve Ayazma” gibi örneklemimizde yer almayan değerlerin sıralandığı görülmektedir. Buradan hareketler öğrencilerin değerlere yönelik farkındalıklarının yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Görüşmeye katılan öğrenciler Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımının yeterince yapılmadığını düşünmektedirler. Öğrenciler; yeterince bilgilendirilmenin yapılmadığını ve bu değerlerin gelecek nesillere iyi bir şekilde aktarılmadığını belirtmektedirler. Tanıtımın yetersiz olduğu, halkın bilinçlendirilmediği dile

getirilmektedir. Öğrenciler yeteri kadar Çanakkale ilindeki değerleri gezip göremediklerini ifade etmektedirler.

Çanakkale ilinde doğal ve tarihi değerlere yönelik yılın belli dönemlerinde ziyaretçi yoğunluğu olmasından dolayı çevre sorunları oluşmakta; bunun yanı sıra gelen ziyaretçilerin bilinçsiz kullanımlarından dolayı değerler zarar görmektedir. Koruma kullanma dengesinin sağlanamamasından dolayı değerlerin sürdürülebilir kullanımına olanak tanımamaktadır.

Çıkarılan bir diğer sonuç ise Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sürdürülebilir kullanımı hususunda hem öğrencilerin hem de değerlerin bulunduğu yörelerdeki halkın bilinçsiz olması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik yeterli bilgilendirilmenin yapılmamasıdır.

Öğrencilerin “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerler hakkında yeterli tanıtımın yapılmadığı kanısında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Araştırmada doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı ankete katılan öğrencilerin farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalığı arttırabilmek ve sürdürülebilirliği tesis etmek için bazı öneriler sunulacaktır.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere karşı farkındalıklarının “Çok Yüksek Düzeyde” olmasına karşın birçok öğrenci bu değerleri gezip görmediğini belirtmiş ve bu da öğrencilerin değerlere karşı farkındalıklarının soyut bir seviyede kaldığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple öğrencilerin farkındalık seviyelerini desteklemek, somut olarak farkındalıklarını arttırmak amacıyla getirilen *öneriler* şunlardır:

- ✓ Çanakkale ili özelinde ortaokul düzeyindeki öğrencilere, üniversite düzeyindeki öğrencilere, yerel halka ve ziyarete gelen turistlere de benzer çalışmalar yapılabilir. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin sonuçlarıyla elde edilen sonuçların karşılaştırılması yapılabilir.

- ✓ Öğrenci farkındalıklarının en düşük olduğu maddelerin “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim”, “Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum” ve “Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtımın yapıldığına inanıyorum” olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Buradan hareketle;
 - Öğrencilerin “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri adına başta Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere Milli Koruma Genel Müdürlüğünün ortak çalışmalarıyla öğrencilere seminerler ve konferanslar yolu ile daha iyi şekilde aktarılması sağlanmalıdır.
 - Öğrencilerin doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli eğitim almadıklarından hareketle ilgili konuların ders kapsamında daha detaylı aktarılması önerilmektedir.
 - Çanakkale ilinde doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin tanıtımların yeterli olmadığı konusunda başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere yerel belediyelerin, derneklerin ve çeşitli kuruluşların çalışmalar yaparak değerler hakkında farkındalık yaratması önerilmektedir.
- ✓ Yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularından hareketle öğrencilerin en önemli eksiklik olarak yeterli gezinin yapılmadığı, yaparak-yaşayarak öğrenmenin yetersiz kaldığı ve öğrencilerin bu değerleri görmeden sadece sözel olarak öğrendiğine dikkat çekilmektedir. Bu hususta;
 - Valiliğin, kaymakamlığın ve belediyelerin okullar ile ortak çalışmalar yaparak öğrencilerin sık sık yaşadıkları şehirdeki doğal, tarihi ve kültürel değerlere ziyaretlerinin sağlanması önerilmektedir.
- ✓ Çanakkale ilinde yılın belli dönemlerinde doğal ve tarihi değerlere yönelik ziyaretçi yoğunluğu olması çevre sorunlarına (çevre kirliliği, gürültü kirliliği, trafik yoğunluğu) neden olmakta ve bilinçsiz ziyaretçilerden dolayı değerler zarar görmektedir. Bu hususta;
 - Bu alanlara taşıyabileceği ziyaretçi kapasitesinin üzerinde ziyaretçinin kabul edilmemesi,
 - Değerlere zarar verenlerin bu alanlara erişimlerinin kısıtlanması önerilmektedir.
- ✓ İlde bulunan değerlerden bazılarının merkezden uzakta yer alması nedeniyle ulaşım açısından zorluklar yaşanmaktadır. Bu hususta;
 - Belediyelerin değerlere daha rahat erişim sağlanması hususunda çalışmalar yapması,

- Kültür ve Turizm Bakanlığı ile koordineli olarak Valilik tarafından da bu değerlere yönelik günübirlik turların düzenlenmesi önerilmektedir.
- ✓ Değerlerin sürdürülebilir kullanımı hususunda hem öğrencilerin hem de yöre halkının bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Fotoğraf 25. Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi'nde anket çalışması

Fotoğraf 26. Lapseki İmam Hatip Lise'nde anket çalışması

KAYNAKÇA

- Ablak, S., Dikmenli, Y. ve Çetin, T. (2014). Üniversite öğrencilerinin Kırşehir'in tarihi ve kültürel değerlerine yönelik farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 171-186.
- Acarlı, D., Kara, A., Bayhan, B. ve Çoker, T. (2009). Homa Lagünü'nden (İzmir Körfezi, Ege Denizi) yakalanan türlerin av kompozisyonu ve av verimi. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 26(1), 39-47.
- Acioğlu, Y. (2006). *Çanakkale Boğazı'ndaki Kaleler*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Acioğlu, Y. (2013). *Çanakkale'deki Osmanlı Dönemi Savunma Yapıları*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Acun, H. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Saat Kuleleri (1. Baskı)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Aday, S. ve Yüceer, Y. (2008). *Coğrafi işaret ve Ezine Peyniri*. Ezine Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Ahmed, T. S. A. (2017). Assessment of students' awareness of the National Heritage (case study: the preparatory year students at the University of Hail, Saudi Arabia). *Cogent Social Science*, 3(1), 1-26.
- Akay, S. (2006). Somut olamayan kültürel mirasın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Milli Folklor Dergisi*, 18(70), 38-58.
- Akbaş, F. (2020). Coğrafya lisans mezunlarının kültürel miras kavramına yönelik algılarının metafor analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Anasay*, 4(12), 89-112.
- Akdemir, A., Demircan, O., Yılmaz, S., Takaoğlu, T. ve Akbulak, C. (Ed). (2009). *Çanakkale İli Değerleri Envanteri (1.Baskı)*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakkale.
- Akınoğlu, O. (2006). Coğrafya eğitimi ve toplum. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 13, 25-48.
- Akkaya, M. (2017). Nazilli'deki kültürel ve tarihi değerlere ilişkin öğrenci görüş ve bilgilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 226-239.

- Aktın, K., Karakuş, H. ve Sağlam, H. (2013). Sinop Üniversitesi öğretmen adaylarının Sinop İline ait tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalık düzeyleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 37-59.
- Akpınar, E. (2007). Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'ndeki yeri ve yeni bir aday önerisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 81-106.
- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2010). Gökçeada (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı ve balıkçılık kaynakları. *Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi*, 27(1), 1-5.
- Akyol, O. ve Ceyhan, T. (2011). Bozcaada (Ege Denizi) kıyı balıkçılığı ve balıkçılık kaynakları. *Journal of Fisheries Sciences*, 5(1), 64-72.
- Alzahrani, D. A. (2013). The adaption of a standart definition of cultural heritage. *International Journal of Social Science and Humanity*. 3(1), 9-12.
- Arı, Y. ve Soykan, A. (2006). Kazdağı Milli Parkı'nda kültürel ekoloji ve doğa koruma. *Türk Coğrafya Dergisi*, 44, 11-31.
- Arslan, N. (2008). *Assos kazıları: 1881-2008*. Ayvacık Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Arslan, N. (2010). Troas Bölgesi'ndeki taşın hayat verdiği kent Assos: 1881-2009 yılları arasındaki kazılara genel bakış. *Colloquium Anatolicum*, IX, 113-139.
- Arslan, S. ve Büyük, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihi ve Kültürel Mekanlara/Eserlere İlgi ve Farkındalıklarının İncelenmesi: Midyat Örneği*. Gazi Üniversitesi III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Öğretimi Sempozyumu (USBES): 'Eğitim Satrancı: Eğitim Sistemimiz, 4+4+4 ve Sosyal Bilgiler Eğitimi' Bildiri Kitabı, ss.39-50, 28-30 Nisan 2014, Ankara.
- Aslan, Z. ve Ardemagmi, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and Historic cities. Rome, Italy: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), *Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM)*.
- Atabay, M. (2016). Şehitlikleri imar cemiyeti arşiv belgelerine göre Çanakkale Şehitler Abidesi inşaatının tamamlanması ve açılış töreni. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 21, 213-232.

- Atalay, S. (2009). *Turizm ve Arkeolojik Kazı İlişkisi: Troya Örneği*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayda, D. (1994). XIX. yüzyıl Çanakkale seramiklerinden, ördek başlı testiler. *Vakıflar Dergisi*, 24, 159-164.
- Aydın Tavukçu, Z. (2006). *Parion nekropolü 2005 buluntuları*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aydın Tavukçu, Z. (2007). Parion'da erken dönem yerleşim izleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 12, 113-128.
- Aydın, G. (2009). Aynalı Çarşı. Akdemir, A., Demircan, O., Yılmaz, S., Takaoğlu, T. ve Akbulak, C. (Ed). (2009). *Çanakkale İli Değerleri Envanteri (1.Baskı)*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakkale.
- Aytepe, O. (2000). Çanakkale savaşı bibliyografyası. *Atatürk Yolu Dergisi*, 25-26, 1-72.
- Badran, A. (2011). The excluded past in Jordanian formal primary education: the introduction of archaeology. K. Okamura ve A. Matsuda (Ed.), *New Perspectives in Global Public Archaeology* (ss. 197-215). New York: NY Springer.
- Bahtiyar Karadeniz, C., Sarı, S. ve Kabacık, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin Ordu İlinin doğal ve kültürel turistik çekiciliklerine ilişkin farkındalıkları ve deneyimleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 667-684.
- Bakan, C. (2009). *Assos nekropolü s-3 açması buluntuları*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Barghi, R., Zakaria, Z., Hamzah, A. ve Hashim, N. H. (2017). Heritage Education in the primary school standard Curriculum of Malaysia. *Teaching and Teacher Education*, 61(2017), 124-131.
- Barut, İ. F. ve Erdoğan, N. (2011). Marmara Bölgesi termal mineralli kaynak suları: hidrokimyasal özellikleri ve zamana bağlı değişimi. *İstanbul Yerbilimleri Dergisi*, 24(1), 19-64.
- Baş, N. (2015). Çanakkale cephesi deniz savaşlarında 18 Mart Kahramanı Cevat (Çobanlı) Paşa. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 13(18), 89-116.

- Başaran, C. (1998). *Parion 1997 Çalışmaları*. 20. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 25-29 Mayıs 1998, Tarsus.
- Başaran, C. (2006). Parion: karanlıktan gün ışığına. T. Takaoğlu (Ed.), *Anadolu arkeolojisine katkılar 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar* (ss. 185-200). İstanbul: Hitit Color.
- Baysal, Z. N. ve Salman, O. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri ile Değerler Üzerine Bir Çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (9), 56-69.
- Bil, E. ve Yılmaz, F. (2017). Sakin ada Gökçeada örneğinde ekoturizm. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ÖS(IV)*, 157-172.
- Birdir, K., Dalgıç, A., Güler, O. ve Kayaalp, Y. (2015). Hüzün turizmi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkını ziyaret eden yabancı turistlerin deneyimleri. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(4), 12-23.
- Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, (1991). *Ortak Geleceğimiz*, (Belkıs Çırakçı (Çev.), Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.
- Bozkurt, C. (2015). Çanakkale Şehitleri Abidesi'nin inşaatı ve Türk kamuoyundaki yankıları. *Turkish Studies*, 10(5), 79-94.
- Bucak, T. ve Ateş U. (2014). Gastronomi turizminin il turizmine etkisi: Çanakkale örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28, 315-328.
- Cihangir, M. ve Köksal, S. (2019). Gençliğin kültürel miras algısı: Osmaniye yöresi için ankete dayalı değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 266-277.
- Çalışkan, V. (2012). Çanakkale'nin ihmal edilmiş bazı turizm kaynaklarının değerlendirilmesi ve turizm planlaması için öneriler. V. Çalışkan (Ed.), *Çanakkale Turizm Zirvesi-2012* (ss. 181-202). Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayını.
- Çalışkan, V., Tosunoğlu, M., Öztürk, M. Z., Samsa, Ş., Arslan, F. ve Bay, A. (2013). *Çanakkale İçin Bir Tabiat Parkı Önerisi: Çardak Kıyı Oku ve Lagünü (Çardak Kuş Cenneti) (1. Baskı)*. Arüv Çevre Müh. Müş. Hiz. San. Tic. Ltd. Şti., Çanakkale.
- Çanakkale Valiliği (2009). Çanakkale rehberi.

- Çelikbaş, E. (2010). *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çetin, T. ve Gürgil, F. (2014). Üniversite öğrencilerinin Bartın'ın doğal ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 255-274.
- Çifçi, Y. (2017). *Coğrafya'da Değer Eğitimi (2. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çizer, S. (2008). Çanakkale örneğinde Batı Anadolu seramikçiliğinin Ege adalarındaki uzantıları. Dörtlük, K. ve Boyraz, R. (Ed.), *Çanakkale Seramikleri Kolokiyumu Bildirileri*, (ss. 21-29). Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü.
- Demirbulat, Ö. G., Saatçı, G. ve Avcıkurt, C. (2015). Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin algıları: Harmancık MYO Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6(12), 62-86.
- Deniztaş, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin Yalvaç'ın yerel ve kültürel turizm değerlerine yönelik farkındalıklarının incelenmesi. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 19-31.
- Dewar, K., Cros, H. ve Li, W. (2012). The search for world heritage brand awareness beyond the iconic heritage: a case study of the Historic Centre of Macao. *Journal of Heritage Tourism*, 7(4), 323-339.
- Dikyar, A. (2019). *Gelibolu Tarihi Alanı turizm bilgi sistemi ve veri tabanının oluşturulması*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Dinç, E., Erdil, M. ve Keçe, M. (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 279-297.
- Doğanay, H. (2019). *Türkiye Beşeri Coğrafyası (6. Baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğanay, H. ve Sever, R. (2016). *Genel ve Fiziki Coğrafya (13. Baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Doğanay, H. ve Orhan, F. (2016). *Türkiye Beşeri Coğrafyası (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5.Baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.

- Doğanay, H. ve Doğanay, S. (2020). *Coğrafyaya Giriş (Güncellenmiş 14. Baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğaner, S. (1994). Çanakkale Boğazı kıyılarının coğrafyası. *Türk Coğrafya Dergisi*, 29, 125-159.
- Doğaner, S. (2003). *Türkiye Kültür Turizmi (1. Baskı)*. Doğu Kitabevi, İstanbul.
- Doğaner, S. (2003). *Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması*. Coğrafi Çevre Koruma Turizm Sempozyumu, İzmir, 16-18 Nisan 2003.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası (1. Baskı)*. Çantay Kitabevi.
- Duran, E. (2009). *Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Gökçeada örneği*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Durmaz, U. (2017). Türkiye’de etimolojik anlamını koruyan iki panayır: Bozcaada Aya Paraskevi ve Gökçeada Meryem Ana Panayırı. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*. 10(20), 277-290.
- Dümcke ve Gnedovsky, (2013). *The Social and economic value of cultural heritage: literature review*. EENC Paper, Berlin.
- Erbey, D. (2018). Tarihi, kültürel ve doğal değerlerin korunması ve yönetiminde yeni bir yaklaşım: Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı. *Planlama Dergisi*, 28(3), 282-301.
- Erdebil, C., Düzgün, R., Bıçaklı, R., Güzel, Z. ve Bozbıyık, E. (2018). *Ortaöğretim Coğrafya 12 Ders Kitabı (Devlet Kitapları 1.Baskı)*. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları, Ankara.
- Erinç, S. (1999). *Lise Coğrafya – 1 ve 2 (3.Baskı)*. Altın Kitaplar, İstanbul.
- Erman, D. O. (2012). Türk seramik sanatının gelişimi: toprağın ateşle dansı. *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 4(1), 18-33.
- Ersoy, İ. K. (2000). İzmir saat kulesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4(2), 277-287.
- Esenkaya, A. (2013). Çanakkale Cephesi’nde 19 Mart- 25 Nisan günleri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 11(14), 49-83.

- Gadanaz, A. ve Orhan, M. (2008, Ağustos). *Kazdağı: Balıkesir, Bergama ve Ayvacık halılarının etkileşimi*. Ayvacık Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Güler, A. (2008). Osmanlı dönemi Çanakkale’de seramik atölyelerinin konumlandıkları mahalleler. Dörtlük, K. ve Boyraz, R. (Ed.), *Çanakkale Seramikleri Kolokyumu Bildirileri*, (ss. 74-90). Antalya, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Araştırmaları Enstitüsü.
- Gültekin, N. T. ve Uysal, M. (2018). Kültürel miras bilinci, farkındalık ve katılım: Taşkale Köyü örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 2030-2065.
- Güngör, S. A. (2010). *Kurtuluş Savaşlarının Turizm Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güzel, M. (2012). *Bozcaada’da Turizm: Siyasal Ekolojik Yaklaşım*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Edinburgh: Pearson Education Limited.
- Hatip, S. M. (2013). *Çanakkale Boğazı (Bahr-i Sefid Boğazı savunma sistemi 1770-1918*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hepbilgin, B. (2018). *Kazdağı ve yakın çevresinde ağaç formasyonunun dağılışına iklim değişikliğinin olası etkilerinin modellenmesi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Hepbilgin, B. ve Koç, T. (2017). Bölgesel iklim verilerine göre Kaz Dağı ve yakın çevresinde olası sıcaklık değişkenleri (2000-2099). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 36, 271-284.
- Hepsağ, E. (2003). *Köyceğiz-Dalyan lagün havzası su kaynaklarının su kalitesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hovater, S. E. (2007). *Developing cultural awareness: agrounded theory of pre-service teachers fiel experiences in Taiwan*. The Graduate College at he University of Nebraska-Lincoln, Nebraska.

- Işıkkhan, S. (2015). Tarihi Çanakkale seramiklerinin yeniden üretimine yönelik güncel-teknolojik denemeler. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 34, 133-169.
- Jokilehto, J. (2011). *Definition of cultural heritage*. ICCROM Conservation Studies 11.
- Kan, N. (2009). Peynir Helvası, A., Demircan, O., Yılmaz, S., Takaoğlu, T. ve Akbulak, C. (Ed.), *Çanakkale Değerleri Envanteri* (s. 21). Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Kapukaya, Z. (2018). İlyada Destanı'nda İda. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 19(41), 103-116.
- Karaca Yılmaz, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E. ve Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9(16), 86-100.
- Karacan, S., Karacan, E. ve Güngör, Y. (2017). Sürdürülebilir turizm kapsamında kültür turizm açısından Balkanlarda Osmanlı hakimiyeti dönemi; Belgrat'ta Türk kültürüne ait izler. *Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 1(1), 68-78.
- Karagül, M. F. (2013). Çanakkale ve Midilli Adası arası seramik öyküsü. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 11(14), 85-105.
- Karagül Yüceer, Y., İşleten, M. ve Mendes, M. (2009). Ezine Peyniri I. aroma karakterizasyonu. *GIDA*, 34(6), 373-380.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (36. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, M. A. (2017). *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi I. Tarih Öncesi Çağlardan Demir Devri'ne Kadar* (1. Baskı). Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik ilgi ve farkındalıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 131-149.
- Keleş, V. ve Çelikbaş, E. (2014). Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri. *Arkeoloji ve Sanat*, 145, 1-10.

- Kerimoğlu, E. (1995). *Küçük şehirlerde turizm potansiyeli ve Assos örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, T. ve Kesmen, E. (2011). Kaz Dağı'nda yüzeye gelen güneş enerjisinin dağılışında topoğrafyanın etkisi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 101-115.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Assos Ören Yeri.
- Majzub, R. M., Hashim, S. ve Johannes H. S, E. (2011) Cultural awareness among preschool teachers in Selangor. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15(2011), 1573-1579.
- Manap, Ö. ve Gül, H. (2008, Ağustos). *Ezine Peynirinin temel özellikleri ve ekonomik değeri bağlamında güncel sorunları ve çözüm önerileri*. Ezine Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Mason, R. (2002). Assessing values in conservation planning: methodological issues and choices. M. Torre (Ed.), *Assessing the Values Cultural Heritage* (ss. 5-30). Los Angeles: The Getty Conservation Institute.
- Mersin, Z ve Tekin, Ü. (2008, Ağustos). *Doğal, kültürel ve ekonomik değerleri ile Ezine İlçesine genel bir bakış*. Ezine Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Meydan Uygur, S. ve Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 402-422.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı.
- Nyaupane, G. P. ve Timothy, D. J. (2010). Heritage awareness and Appreciation among community Residents: perspectives from Arizona, USA. *International Journal of Heritage Studies*, 16(3), 225-239.

- Nyaupane, G. P., White, D. D. ve Budruk, M. (2008). Motive-based tourist market segmentation: An application to native American cultural Heritage sites in Arizona, USA. *Journal of Heritage Tourism*, 1(2), 81-99.
- Ott, M. ve Pozzi, F. (2016). Towards a new for cultural heritage education: discussing the role of ICT. *Computers in Human Behavior*, 27, 1365-1371.
- Özkan, O. (2019). *Emekli Göçmenlerin Yaşadıkları Yöreye İlişkin Mekânsal Algıları: Kaz Dağı Milli Parkı Çevresi (BALIKESİR) Örneği*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Özdemir, S. (2012). Kırsal kalkınmada kırsal turizmden yararlanma olanakları: Gökçeada örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 19-21.
- Öztura, E. (2010). *Truva Tarihi Milli Parkı, Kazdağı Milli Parkı ve Spil Dağı Milli Parkı ziyaretçilerinin Türkiye’de “milli park” kavramı ve eğitimi üzerine görüşleri*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Roslan, Z., Ramli, Z., Shin, C., Choy, E. A. ve Razman, M. R. (2017). Local Community perception on the importance of cultural-natural heritage protection and conservation: case study in Jugra, Kuala Langat, Selangor, Malaysia. *Journal of Food, Agriculture and Environment*, 15(2), 107-110.
- Sağlam, D. (2019). *Trabzon İlinde kültür turizmi ve turizm planlamasına etkisi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sarıkaya, E. (2018). Esad Mahmut Paşa Divançesi’nde Osmanlı kültür coğrafyası. *Social Science Studies journal*, 4(20), 2771-2782.
- Savaş, D. ve Özdemir, C. (2020). Çanakkale’nin turizm gelişiminde kültürel miras değerleri. *Journal of Global Tourism and Technology Research*, 1 (1), 78-88.
- Selçioğlu Demirsöz, E. (2014). Biliş üstü farkındalık ve geliştirilmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 112-123.
- Sezen, A. (2010). Üniversite öğrencilerinin Çanakkale Savaşlarıyla ilgili bilişsel algı ve yorumlama biçimleri. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(2), 175-201.
- Shankar, B. ve Swamy, C. (2013). Creating awareness for heritage conservation in the City of Mysore: issues and policies. *International Journal of Modern Engineering Research*, 3(2), 698-703.

- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2017). Orman Genel Müdürlüğü Faaliyet raporu.
- Tanrıkulu, M. (2014). *Coğrafya ve Kültür*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Tatlısuluoğlu, A. (2008). *Çanakkale Boğazı deniz kazaları ve çevreye olan etkileri*. İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve İşletme Enstitüsü, İstanbul.
- Tavukçu, A. ve Aydın Tavukçu, Z. (2013). Parion bronz amphorası. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 28, 55-73.
- Telek, S. (2019). *Marka Kent Olmanın Önemi: Çanakkale Örneği*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Temirbekov, A. ve Yesnazarova, U. (2013). Globalization, regionalization and objectives of Geographical education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 89, 422-424.
- Ter, Ü., Özcan, K. ve Eryiğit, S. (2014). Cultural heritage conservation in traditional environments: case of Mustafapaşa (Sinassos), Turkey. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 140(2014), 138-144.
- Tiryaki, B. B., Gümüş, F. ve Büyük, Ö. (2008, Ağustos). *Kırsal kalkınmada turizmin rolü: Assos örneği*. Ayvacık Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Tolun, V. (2008, Ağustos). *Biga 'da arkeoloji araştırmaları*. Biga Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 28 Ağustos 2008.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2009). *Beşeri coğrafya (insan, kültür, mekan) (9. Baskı)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- UNESCO (1972). Dünya kültürel ve doğal mirasın korunmasına dair sözleşme.
- UNESCO (2003). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi.
- Uysal, A. O. (2008, Ağustos). *Ezine/Akköy'de tarihi anıtlar ve seramikçilik*. Ezine Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 29-30 Ağustos 2008.
- Uysal, A. O. (2019). Troya (Truva) milli parkında Osmanlı arkeolojisi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*. 3(1), 59-121.
- Tekin, H. (1991). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (2. Baskı)*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Yaşar, O. (2005). Bozcaada'nın turizm coğrafyası. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*. 3(3), 210-245.

- Yaşar, O. (2006). Turizm coğrafyası açısından bir araştırma: Gökçeada (İmroz). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 1-32.
- Yaşar, O. (2014). Bozcaada'nın su sporlarından rüzgar sörfü (windsurfing) ve uçurtma sörfü (kitesurfing) potansiyelinin coğrafi temelleri. *Turkish Studies*, 9(2), 1643-1663.
- Yaşar, O ve Yaşar, F. Ö., (2007). Çanakkale atasözleri ve coğrafi analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 95-105.
- Yavaş, A. (2017). *Çanakkale saat kuleleri*. IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu, Niğde, 26-28 Nisan 2017.
- Yazıcı, G. (2008, Ağustos). *Çanakkale'de Manzum kitabeler*. Çanakkale Merkezi Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 25-26 Ağustos 2008.
- Yazıcı, H., Koca, M. K., Ekiz, E. ve Akpınar, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Afyonkarahisar turizmi hakkında algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 7(3), 458-485.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, H. M., Buluk, B. ve Atay, L. (2017). Ziyaretçilerin destinasyon imajı algılarının etkinliklere katılıma etkisi: Çanakkale bisiklet turu örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(38), 497-520.
- Yücer, C. T. ve Kudak, H. (2020). Sürdürülebilirlik kavramı ve ekserji analizi: Binaların ısıtma sistemlerine yönelik bir uygulama. *DÜMF Mühendislik Dergisi*, 11(2), 623-633.
- Zerrudo, E. (2008). Settling the issues of the past.Pamanaraan: writings on Philippine heritage management. *Manila UST Publishing House*, 195-203.
- Zhang, H., Cho, T., Wang, H. ve Ge, Q. (2018). The influence of cros-cultural awareness and tourist experience on authenticity, tourist satisfaction and acculturation in World Cultural Heritage Sites of Korea. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute (Sustainability)*, 10(4), 113-127.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

<https://islamansiklopedisi.org.tr/canakkale-bogazi> (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2019)

<http://troya.tabiat.gov.tr> (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2019)

<http://www.canakkale.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2019)

<https://www.kulturportali.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2019)

<http://catab.kulturturizm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2019)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/canakkale/gezilecekyer/cimenlik-kalesi> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019)

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44431/troya-antik-kenti-canakkale.html> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019)

<https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65922/kaz-dagi-ida-dagi.html> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019)

<https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70512/assos-oren-yeri.html> (Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2019)

EKLER

25 Nisan 2019 / 61458

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.7916725
Konu : Anket Çalışması

19.04.2019

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 10/04/2019 tarihli ve 1900055171 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Burak SARICA tarafından yapılması düşünülen anket çalışması ile ilgili alınan Makam Onayı, Komisyon Raporu ve Mühürlü Anket Formları yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 93130991-044-E.1900062033
Konu : Anket Çalışması

25/04/2019

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığının (Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü) 19.04.2019 tarihli ve 7916725 sayılı yazısı.

Enstitünüz Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Burak SARICA'nın tezi kapsamında yürütmek istediği anket çalışmasına ilişkin Çanakkale Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ilgi yazısı ekte gönderilmektedir.
Bilgilerinize arz ederim.

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.7888543
Konu: Anket Çalışması

18.04.2019

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının
10/04/2019 tarihli ve 1900055171 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Burak SARICA tarafından "Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkındaki Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İl Örneği " konulu anket çalışması kapsamında, 2019 Nisan /Mayıs/Haziran ayları arasında, ekte adı geçen okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik anket çalışması yapılma isteği ilgi yazıyla teklif edilmekte olup, Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Burak SARICA
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez, Ayvacık, Bayramiç, Eceabat, Ezine, Lapseki
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Liseler
Araştırmanın konusu	"Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkındaki Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri : Çanakkale İli Örneği"
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Tez Çalışması
Veri Toplama Araçları	Anket Formu, Görüşme Formu
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	Öğrenciler
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı:	

ARAşTIRMA YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİ

Birinci aşamada;

1. Çanakkale Vahit Tuna Anadolu Lisesi

İkinci aşamada;

1. Çanakkale İbrahim Bodur Anadolu Lisesi
2. Çanakkale Fen Lisesi
3. Çanakkale Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sosyal Bilimler Lisesi
4. Çanakkale İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
5. Çanakkale Özel Fen Lisesi
6. Çanakkale Özel Anadolu Lisesi
7. Ayvacık Anadolu Lisesi
8. Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi
9. Eceabat Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi
10. Ezine Celalettin Topçu Anadolu Lisesi
11. Ezine Çok Programlı Anadolu Lisesi
12. Lapseki Anadolu İmam Hatip Lisesi

Bu bilimsel çalışma Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Ayvacık, Bayramiç, Eceabat, Ezine, Lapseki ve Merkez ilçedeki yukarıda adı geçen okullarda Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında gerçekleştirilecektir.

Değerli Öğrenci,

Bu araştırmadaki yarı yapılandırılmış görüşme formu, "Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerler Hakkında Ortaöğretim Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyleri: Çanakkale İli Örneği" isimli yüksek lisans tezine temel oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevapların samimi olması ve gerçeği yansıtması, ölçeğimizin güvenilirliği için çok önemlidir. Bu nedenle kendi görüşlerinizi bildiren cümlelerle yanıt verebilirsiniz. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacak olup formun doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılığa şimdiden teşekkür ederim.

Burak SARICA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Coğrafya Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM ÖĞRENCİ KİŞİSEL BİLGİLERİ

Aşağıda bazı kişisel bilgilerinizin saptanabilmesi için hazırlanan sorular bulunmaktadır. Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği çarpı (X) işareti ile belirtiniz

Okul:.....

Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

Sınıfınız?

() 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf

Nerede ikamet ediyorsunuz (İl/İlçe/Köy)?

() İl Merkezi () İlçe Merkezi () Belde () Köy

Babanızın eğitim durumu hangisidir?

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans Üstü

Annenizin eğitim durumu hangisidir?

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans Üstü

Ailenizin aylık geliri kaç Türk Lirasıdır?

() Düşük Gelir () Orta Gelir () İyi Düzeyde Gelir

() Çok İyi Düzeyde Gelir

**ÇANAKKALE İLİ DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİNE YÖNELİK
FARKINDALIK ÖLÇEĞİ**

Aşağıda doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeyini çeşitli boyutlarıyla irdeleyen 34 adet ifade yer almaktadır. Sizin için en uygun olan ifadeyi çarpı (X) ile işaretleyiniz.

ÇANAKKALE İLİ DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİNE YÖNELİK FARKINDALIK ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerlerin zenginlik kaynağı olduğunu düşünüyorum.					
2. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin önemli bir çekim etkisi yarattığını düşünüyorum.					
3. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hakkında bilgi sahibiyim.					
4. Doğal, tarihi ve kültürel değerlere farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum.					
5. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin bulunduğu yöreler ya da şehirler ilgimi çeker.					
6. Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengin olduğunu biliyorum.					
7. Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerinin turizm bakımından önemli bir çekim etkisine sahip olduğunu düşünüyorum.					
8. Çanakkale ilinin doğal, tarihi ve kültürel değerlerine karşı farkındalık oluşturulması bakımından yeterli eğitim aldığımı düşünüyorum.					
9. Çanakkale ilinde, doğal, tarihi ve kültürel değerlere ilişkin yeterli tanıtımın yapıldığına inanıyorum.					
10. Çanakkale ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel değerleri anlatan haber/program/belgeselleri izlemek ve sosyal medyadaki paylaşımları takip etmek bu değerlere karşı olan farkındalığımı arttırdığı inancındayım.					
11. Çanakkale ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel değerleri korumaya yönelik projelere gönüllü olarak katkı sağlamak isterim.					
12. Başta Coğrafya dersi olmak üzere çeşitli dersler kapsamında Çanakkale ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik gezilere katılmaktan memnuniyet duyarım.					
13. Çanakkale ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin, ilin ulusal ve uluslararası tanınırlığını artırdığını düşünüyorum.					
14. 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması gerektiğini düşünüyorum.					

15. Çanakkale ili değerlerinden Çanakkale Savaşları Tarihi Alanı değerlerine ilişkin yüksek düzeyde bilgiye sahibim.					
16. Truva (Troy) filminin, Truva'nın uluslararası tanınırlığını arttırdığını düşünüyorum.					
17. "2018 Troya Yılı" kapsamında yapılan etkinliklerin Truva Antik Kentine yönelik farkındalığı arttırdığı inancındayım.					
18. Kazdağı'nın tanınırlığının, flora ve fauna zenginliklerinin yanı sıra mitolojik kökenlerinin de bulunmasından kaynaklandığını düşünüyorum.					
19. Kazdağı'nın sahip olduğu zenginlikleri yerinde görmeye yönelik gezilere katılmak isterim.					
20. Gökçeada'nın farklı kültürlerin bir arada yaşadığı zengin değerlere sahip bir ada olduğunu düşünüyorum.					
21. Bozcaada'nın doğal yapısı ve kültürel dokusuyla önemli bir çekim etkisi yarattığını düşünüyorum.					
22. Çanakkale Boğazının, ülkemizin uluslararası tanınırlığında çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum.					
23. Çanakkale ilinde yapılacak doğa eğitimi çalışmaları için Çardak Lagününün önemli bir destinasyon olduğunu düşünüyorum.					
24. Kestanbol, Çan Belediyesi, Çan Etili Tepeköy termal tesisleri termal turizm kapsamında Çanakkale ilinin tanınırlığını sağlamaktadır.					
25. Asos Antik Kenti'nin tanınırlığına Aristo ve Felsefe Okulu'nun önemli bir etkisinin olduğunu düşünüyorum.					
26. Parion Antik Kenti'nin Çanakkale ilinin tarih ve arkeoloji turizminde farklılık yaratmasında önemli bir değer olduğunu düşünüyorum.					
27. Çanakkale seramiklerinin Çanakkale ilinin simgelerinden biri olduğunu düşünüyorum.					
28. Çanakkale'ye bir arkadaşım geldiğinde Kilitbahir ve Çimenlik kalelerinin ilk gezdirilecek destinasyonlardan biri olduğunu düşünüyorum.					
29. Peynir helvasının İl'e gelen ziyaretçilere tattırılması gereken yöresel lezzetler olduğunu düşünüyorum.					
30. Ezine peynirinin, Çanakkale'nin marka ürünlerinden biri olduğunu düşünüyorum.					
31. Çanakkale'de Aynalı Çarşının, kültür turları kapsamında en çok ziyaretçi çeken ve İl'in tanıtımına katkı yapan tarihi bir destinasyon olduğu inancındayım.					
32. Saat Kulesinin, Çanakkale'nin ilk akla gelen tarihi değerlerinden biri olduğunu düşünüyorum.					
33. Boğazın girişinde bulunan Şehitler Abidesi'nin Çanakkale Savaşları şehitlerimizi hatırlatan ve yücelten önemli bir simge olduğunu düşünüyorum.					
34. Çanakkale ilindeki doğal, tarihi ve kültürel değerleri ziyarete değer olduğunu düşünmüyorum.					

*Çanakkale ilinde yer alan doğal, tarihi ve kültürel değerler ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünceleriniz var ise lütfen yazınız.

.....

.....

.....

Katkılarınız için çok teşekkür ederim

II. BÖLÜM
ÇANAKKALE İLİ
DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER VE İLİŞKİLİ KONULARA İLİŞKİN
YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Aşağıda doğal, tarihi ve kültürel değerlere yönelik farkındalık düzeyini çeşitli boyutlarıyla irdeleyen 12 adet ifade yer almaktadır. Kendi görüşlerinizi bildiren cümlelerle yanıt verebilirsiniz

1. Somut (doğal, tarihi) ve somut olmayan (kültürel) değerler nelerdir? Örnekler verebilir misiniz?

2. Gelecek nesiller için doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sizce önemi nedir? Lütfen yazınız.

3. Coğrafya dersleri kapsamında doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğrendiniz mi? Lütfen yazınız.

4. Coğrafya dersi dışında hangi dersler kapsamında doğal, tarihi ve kültürel değerleri öğrendiniz? Bu değerleri, ilgili derslere göre sıralayınız.

5. Çanakkale ilindeki doğal değerlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Lütfen yazınız.

6. Çanakkale ilindeki tarihi ve kültürel değerlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Lütfen yazınız.

7. Çanakkale ili ilçelerinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerden hangilerini gezip gördünüz ve tattınız? Lütfen yazınız.

8. Çanakkale ili ilçelerinde bulunan doğal ve tarihi değerlerden hangilerini gezip görmeyi ve tatmayı planlıyorsunuz? Lütfen Yazınız

9. Çanakkale ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımı yeterince yapılmakta mıdır ? Lütfen düşüncelerinizi yazınız.

10. Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin kent kimliği oluşturmada ve kente imaj kazandırmada bir etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz ? Açıklayınız.

11. Çanakkale ilinde doğal, tarihi ve kültürel değerlerin sürdürülebilir kullanımına (tanıtımı, ziyaret edilmesi ve korunmasına) yönelik ne gibi sorunların yaşandığını düşünüyorsunuz? Bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerinizi sıralayınız.

12. Çanakkale ilinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler ile ilgili bilgilerinizi yeterli buluyor musunuz? Bulmuyorsanız lütfen nedenlerini yazınız.

Katkılarınız için çok teşekkür ederim.

